

KUBILAY OLAYI...23 Aralık 1930

Cumhuriyet rejiminin 1925 yılındaki Şeyh Sait isyanından sonra tanık olduğu ikinci önemli irtica olayı...

"Kubilay Olayı", Cumhuriyet tarihinin en önemli olaylarından biridir. Menemen olayının izleri toplumsal bellekten hiç silinmedi. Kubilay "devrim şehidi" olarak simgeleşti.

Adı **Mustafa Fehmi Kubilay**. Baba adı Hüseyin, ana adı Zeynep. Giritli bir ailenin çocuğu. 1906 doğumlu. Kubilay bir öğretmen. Cumhuriyet öğretmeni. 1930 yılında İzmir'in Menemen İlçesi'nde askerlik görevini yapıyor. O sırada 24 yaşında.

Bu genç insan, Menemende 23 Aralık 1930 da şeriat isteyenler tarafından öldürüldü. Genç Cumhuriyet rejiminin 1925 yılındaki Şeyh Sait isyanından sonra tanık olduğu ikinci önemli irtica olayı, "**Menemen Olayı - Kubilay Olayı**" olarak tarihe geçti.

Menemen olayının izleri toplumsal bellekten hiç silinmedi. Kubilay "**devrim şehidi**" olarak simgeleşti.

Kubilay Olayı ile ilgili olarak, Atatürk'ün Silahlı Kuvvetlere mesajı, Genelkurmay Başkanı'nın mesajı, TBMM'de soru önergesi ve Başbakan İsmet İnönü'nün konuşması, Bakanlar Kurulu'nun sıkıyönetim ilanı kararı, Sıkıyönetim ilanının TBMM görüşmeleri, yargılamanın ilk günkü tutanakları, Savcılığın Esas Hakkındaki İddianamesi, Divanı Harp Kararnamesi, TBMM Adliye Encümeni Mazbatası ve TBMM Genel Kurul kararları, tam metin olarak yer almaktadır.

Menemen de 23 Aralık 1930 da patlak veren Cumhuriyet karşıtı olayda yedek subaylığını yapmakta olan öğretmen Kubilay şeriat isteyenler tarafından öldürüldü.

Olayın elebaşısı mehdi olduğunu iddia eden Giritli Mehmet (Derviş Mehmet) adında Nakşibendi tarikatına bağlı biriydi. 7 Aralık ta 6 müridiyle (Şamdan Mehmet, Sütçü Mehmet Emin, Nalıncı Hasan, Küçük Hasan) Manisa dan yola çıkan Derviş Manisa dan yola çıkan Derviş Mehmet, 23 Aralık sabahı, gün doğarken Menemen e girdi.

Belediye Meydanında çevresine topladığı yaklaşık yüz kişiyle zikrederek şeriat ilan etmeye kalkıştı. Meydandaki kalabalığın bir bölümü çağrısına uymuş, bir bölümü ise seyirci kalmayı yeğlemişti. Silahlı olan asiler bir müfrezenin başında olaya müdahale eden yedek subay Asteğmen Kubilayı hemen ardından da Hasan ve Şevki adındaki iki mahalle bekçisini öldürdüler.

Olay, arkadan yetişen askeri birlikler tarafından şiddetle bastırıldı. Bu arada Derviş Mehmet de vuruldu. Kaçanlar yakalandı, ilişkisi olanlar hakkında hemen kovuşturma başlatıldı.

27 Aralıkta, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ile Ordu Komutanı Fahrettin Paşa (Altay) İstanbul'a giderek Dolmabahçe Sarayında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e olay hakkında bilgi verdiler.

Mustafa Kemal Paşa, 28 Aralıkta orduya gönderdiği başsağlığı mektubunda şöyle diyordu:

"Mürtecilerin (gericilerin) gösterdiği vahşet karşısında Menemendeki ahaliden bazılarının alkışla tasvipkar bulunmaları bütün cumhuriyetçi ve vatanperverler için utanılacak bir hadisedir."

31 Aralık 1930'da toplanan bakanlar kurulu, Menemen ilçesi ile Manisa ve Balıkesir merkez ilçelerinde bir ay süre ile sıkıyönetim ilan edilmesine karar verdi. Sıkıyönetim komutanlığına 2. Ordu Kumandanı Fahrettin Paşa (Altay), Divan-ı Harp Reisliğine 1. Kolordu Komutan Vekili Muğlalı Mustafa Paşa atandı.

Olay 1 Ocak 1931'de Denizli Milletvekili Mazhar Müfit (KANSU) ve arkadaşlarınca verilen soru önergesiyle TBMM Gündemine getirildi. Soru önergesini Başbakan İsmet Paşa (İnönü) cevaplandırdı. Daha sonra Sıkıyönetim ilanına ilişkin önerge tartışıldı ve oybirliğiyle kabul edildi.

7 Ocak 1931'de Çankaya'da, Mustafa Kemal Paşa başkanlığında, Başbakan İsmet Paşa, Meclis Başkanı Kazım Paşa (Özalp),

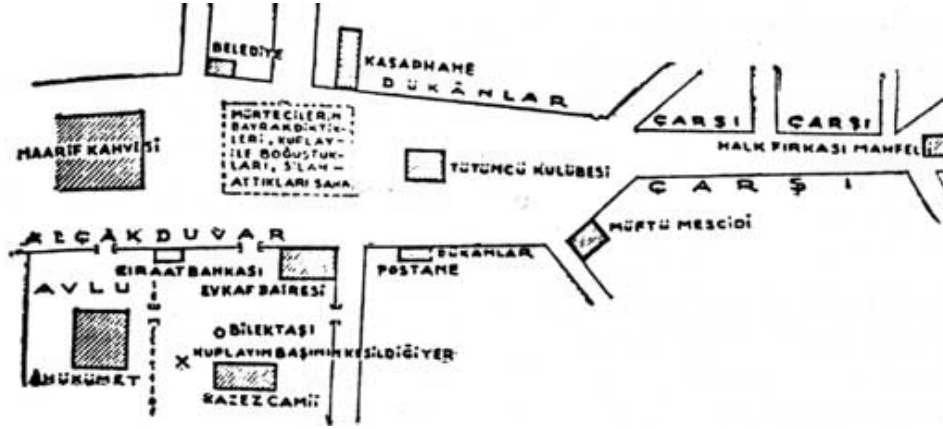
Sıkıyönetim Komutanı Fahrettin Paşa (Altay), İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Milli Savunma Bakanı Zekai Beyin (Apaydın) katıldıkları bir toplantı yapıldı ve Menemen Olayı bütün yönleriyle ele alındı. Olayın gerici nitelikte, düzenli ve siyasi olduğu görüşüne varıldı.

Sıkıyönetim mahkemesi, 105 sanığı 15 Ocak 1931 de yargılamaya başladı. Duruşmalar, 25 Ocak ta sona erdi ve 105 sanıktan 37si için ölüm cezası verildi. 6 sının ölüm cezası yaş haddi nedeniyle 24 yıl idama bedel hapis cezasına çevrildi. Diğer sanıklardan 20 sine bir yıl, 14 üne üç yıl, 6 sına 15 yıl, birine 12,5 yıl hapis cezası verildi, 27 sanık beraat etti.

Karar, 31 Ocak 1931 de TBMM ye sunuldu. Aynı gün Adalet Komisyonunda görüşüldü. Komisyon, 31 ölüm cezasından 28 ini onayladı. 2 kişinin ölüm cezasını 2 yıl hapis cezasına çevirdi. Bir kişinin cezası da, ölmesi nedeniyle kalktı. TBMM Genel Kurulu, 2 Şubat 1931 de cezaları onayladı.

Ölüm cezaları 3 Şubat 1931 de yerine getirildi.

Sıkıyönetim, 28 Şubat 1931 de Manisa ve Balıkesirden, 8 Mart 1931'de de Menemenden kaldırıldı.

Olayların meydana geldiği alan...

(Cumhuriyet Gazetesi 17 Ocak 1931)

İçindekiler

Atatürk'ün orduya mesajı.....	8
TBMM'de soru önergesi... ..	11
Başbakan İsmet Paşa'nın (İnönü) konuşması... ..	13
Bakanlar Kurulu'nun sıkıyönetim kararı.....	27
TBMM'de sıkıyönetim ilanı görüşmeleri.....	30
Sanıkların yargılanması.....	38
Esas hakkındaki iddianame.....	69
Divanı Harp Kararnamesi	89
Kararların TBMM'ye sevki... ..	100
TBMM Adalet Komisyonu Raporu ve TBMM kararı.....	107
Anadolu Ajansı'nın haberi.....	113

Atatürk'ün orduya mesajı...

28 Aralık 1930

23 Aralık 1930 Salı günü meydana gelen olay üzerine Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, 28 Aralıkta orduya başsağlığı mesajı yayınladı.

İçişleri Bakanı Şükrü Bey (Kaya) ile Ordu Komutanı Fahrettin Paşa (Altay), 27 Aralıkta, İstanbula giderek Dolmabahçe Sarayında Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürke olay hakkında bilgi verdiler.

Mustafa Kemal Atatürk, 28 Aralıkta orduya başsağlığı mesajı yayınladı. Atatürk mesajında," Büyük ordunun kahraman genç zabiti ve Cumhuriyetin mefkûreci muallim heyetinin kıymetli uzvu Kublay Bey, temiz kanı ile cumhuriyet hayatietini tazelemiş ve kuvvetlendirmiş olacaktır" dedi.

Atatürk, "Mürtecilerin (gericilerin) gösterdiği vahşet karşısında Menemendeki ahaliden bazılarının alkışla tasvipkar bulunmalarının bütün cumhuriyetçi ve vatanperverler için utanılacak bir hadise" olduğunu belirtti.

Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa da aynı tarihte yayımladığı bir tamim ile Atatürk'ün mesajını orduya tebliğ etti.

**Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün, orduya mesajı şöyle:
28 Aralık 1930**

Gazinin Orduya Taziyetnamesi

Menemende ahiren vukua gelen irtica teşebbüsü esnasında Zabit Vekili Kublay Beyin vazife ifa ederken duçar olduğu akıbetten Cumhuriyet ordusunu taziyet ederim. Kublay Beyin şahadetinde mürtecilerin gösterdiği vahşet karşısında Menemendeki ahaliden bazılarının alkışla tavrıpkâr bulunmaları, bütün cumhuriyetçi ve vatanperverler için utanılacak bir hâdisedir. Vatani müdafaa için yetiştirilen; dahilî her politika ve ihtilâfin haricinde ve fevkinde muhterem bir vaziyette bulunan Türk zabitanın mürteciler karşısındaki yüksek vazifesi vatandaşlar tarafından yalnız hürmetle karşılandığına şüphe yoktur.

Menemende ahaliden bazılarının hataları bütün milleti müteallim etmiştir. İstilânın acılığını tatmış bir muhitte genç ve kahraman Zabit Vekilinin uğradığı tecavüzü milletin bizzat cumhuriyete karşı bir suikast telâkki ettiği ve mütecasirlerle, müşevvikleri, ona göre takip edeceği muhakkaktır. Hepimizin dikkatimiz bu meseledeki vazifelerimizin icabatını hassasiyetle ve hakkile yerine getirmeğe matuftur.

Büyük ordunun kahraman genç zabiti ve Cumhuriyetin mefkûreci muallim heyetinin kıymetli uzvu Kublay Bey, temiz kanı ile cumhuriyet hayatini tazelemiş ve kuvvetlendirmiş olacaktır.

**Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal**

Büyük Erkânı Harbiye Reisi Müşir Fevzi Paşa Hazretleri, şu tamimle mektubu orduya tebliğ etmiştir:
(Ayn Tarihi, cilt 20)

"Zabit Vekili Kublay Beyin feci bir surette vuku bulan şehadeti münasebetile Reiscumhur Hazretlerinin ordumuza taziyetnameleri sureti aynen yukarıya dercedilmiştir. Bütün kıtaat ve müessesatta umum zabit ve neferler muvacehesinde merasimi mahsusa ile okunmasını tamimen tebliğ ederim.

Yüksek ordumuz hakkında her vakit ızhar buyurulan ve bu defa da pek âli bir surette tecelli eden bu muhabbet ve hlssiyatı âliyeye karşı ordumuzun lâyezal rabıta ve şükranları Reiscumhur Hazretlerine bizzat arz olunmuştur. Bu kahraman arkadaşımızın şehadetinden dolayı teessürlerimi ifade ederken, bu aziz şehidin ruhunu tebcilen zati taziyetlerimin de bütün ordu arkadaşlarıma iblâğımı ayrıca rica ederim."

TBMM'de soru önergesi...

1 Ocak 1931

1 Ocak 1931 tarihinde Denizli Milletvekili Mazhar Müfit (Kansu) ve 43 arkadaşı, olayı, bir sözlü soru önergesiyle TBMM Genel Kurulu'na getirdi.

Soru önergesini Başbakan İsmet İnönü cevaplandırdı. İnönü, bu konuşmasıyla aynı zamanda Bakanlar Kurulu'nun bir gün önce aldığı sıkıyönetim kararının da gerekçelerini açıklamış oldu.

Soru önergesinde "Kahraman bir zabitemizin maruz kaldığı feci akıbet, haydutların bir kaç serseri veya esrarkeşten ibaret olmayıp mürettep ve şümüllü ve irtica hareketi olduğu kanaatini vermiştir" denildi.

**Denizli Milletvekili Mazhar Müfit (Kansu) ve 43 arkadaşının soru önergeleri şöyle:
(1 Ocak 1931)**

REİS - Efendim; bu mesele hakkında bazı arkadaşların bir de soru takriri vardır. Şimdi bu soru takririni de okuyalım. Soru takririni okunduktan sonra Başvekil Paşa Hazretleri suale cevap verirler. Ondan sonra soru sahiplerinden arzu eden arkadaşlar da sözlerini söylerler.

YÜKSEK REİSLİĞE

Menemende tahaddüs eden irtica vakası Meclisi derin teessürlere garketmiş ve hadisenin doğrudan doğruya cumhuriyete müveccih bir suikast olduğu anlaşılakta bulunmuştur. Kahraman bir zabitemizin maruz kaldığı feci akıbet, haydutların bir kaç serseri veya esrarkeşten ibaret olmayıp mürettep ve şümüllü ve irtica hareketi olduğu kanaatini vermiştir. Binaenaleyh Meclis büyük bir hassasiyet ve katiyetle

vazifesini ifaya hazırdır. Evvelâ Hükümetçe hadise hakkında şimdiye kadar yapılan tahkikat safahatile netayicinin neden ibaret olduğu ve ne gibi tedbirler alındığı ve alınacağı hakkında Başvekil Paşanın Mecliste şifahen izahat ve malûmat vermesi için işbu sual takririmiz takdim kılındı efendim.

Başbakan İsmet Paşa'nın (İnönü) konuşması...

1 Ocak 1931

Başbakan İsmet Paşa soru önergesini cevaplandırırken, "Bu hareketler Devlet ve Cumhuriyet aleyhine men tecavüz ve kast mahiyetindedir" dedi.

Önerge sahibi Mazhar Müfit Bey de, "Kubilay gibi içinde binlerce kişi bulunan ve daima o kara yılanın gırtlığına sarılacak ve daima ezecek ve zehrini saçamıyacak bir hale sokacak bir gençlik vardır" diye konuştu.

Başbakan, konuşmasında şunları kaydetti:

"Siyasette aranılan şey bir takım adamların ve bilhassa politikacıların dini ahır fertlerin hürriyeti aleyhine ve Devletin kanunları aleyhine bir vasıtai taarruz olarak kullanmamalarıdır. Memnu olan şey budur. Hâdisede görüyoruz ki cehaletleri -bir kısmın cehaleti - olabilir. Bir kısmının bilerek tasminleriyle ve cümlesi din elden gidiyor behanesile bu adamlar müteariz bir istikamete sevkolunuyorlar. Bu hareketler Devlet ve Cumhuriyet aleyhine men tecavüz ve kast mahiyetindedir."

"Dinle dünya işlerinin ayrılması meselesinin ruhu buradadır. Lâyik idarede herkes itikat ve vicdaniyetinde her türlü maniadan ve memnuiyetten âzadedir."

Başbakan İsmet Paşa'nın konuşmasından sonra, önerge sahibi olarak Denizli Milletvekili Mazhar Müfit Bey söz aldı. Mazhar Müfit Bey, şöyle konuştu:

"Muhterem şehit Kubilayın ruhu müsterih olsun, onun ideali, onun mefküresi olan Cumhuriyet ve inkılâbını kimse tevakkuf ettiremez. O daima yürüyecektir ve daima yürüyecektir. Çünkü efendiler, Kubilay gibi içinde binlerce kişi bulunan ve daima o kara yılanın gırtlığına

sarılacak ve daima ezecek ve zehrini saçamıyacak bir hale sokacak bir gençlik vardır.

Bütün vatandaşlar müsterih olsun ki Cumhuriyet rejimi ve inkılâp, bu, tevkif edilemez, yürüyecektir, efendiler "

**Başbakan İsmet Paşa'nın (İnönü), Denizli Milletvekili Mazhar Müfit (Kansu) ve 43 arkadaşının verdiği soru önergesi dolayısıyla yaptığı konuşma şöyle:
(1 Ocak 1931)**

BAŞVEKİL İSMET PAŞA (Malatya) - Kânunuevvelin 23 üncü günü Menemende hadise vukua geliyor. Bu hadise hakkında aldığımız ilk raporlar; dökülen kanlar için bize şiddetli bir teessür ve vakanın mahiyeti itibarile üç dört betbahtın devlet kanunlarına karşı çılgınca hareketi ve derhal cezalarını görmeleri fikri uyandırdı. Müteakip raporlar Kublay Beyin yaralandıktan ve dermansız düşüdüktan sonra şerirler tarafından tecavüze uğradığını -eleminizi tahrik etmiyeyim, tafsilâtını hepimizin bildiği tarzda- vahşiyane muamele gördüğünü bildirdi. Aynı zamanda nazarı dikkatimizi celbetmiş olan şey, hadisede hazır bulunan halkın ilk raporlara göre kayıtsız ve hissiz bir halde seyirci kalmasıdır. Bu kadar malûmat bile eşkıyanın dolgunluğunu, husumetlerindeki vahşetin havsalanın almıyacağı derecede köklü olduğunu sonra etrafta bulunan kalabalığın, seyircilerin anlaşılmasız bir haleti ruhiye içinde şaşkın - lehlerine tefsir etmek için - şaşkın bir halde bulduklarını bize telkin ediyordu. Fakat meselenin bu kadarı da ehemmiyetle nazarı dikkatimizi celbetmek için kâfi idi. Bundan sonra aldığımız rapor, hadise hakkında bildiğimiz tafsilâttan bir kısmını verir ki seyredenlerden bir kısmının tasvipkâr bir haleti ruhiye gösterdiklerini ilâve ediyordu. O zaman bir kaç noktai nazardan hadise bütün intibahımızı açmış, bütün nazarlarımızı kendi üzerine celbetmiş bir hale geldi. Kanuna karşı hareket karşısında son kuvvet olmak üzere celbolunan bir asker müfrezesinin başında bulunan 21 - 22 yaşında bir çocuk, hiç vazifesi olmadığı halde, bilâkis kendisini celbeden ihtiyaç

ve kendisinin esas sanatı derhal silâhını kullanmağı emrettiği halde onun asaleti, toplanmış olan vatandaşları kan dökmeden nasihatla, ihtarla yola getirmek gayretine sevketmiştir. Bu asaletin 21 - 22 yaşında bir gence karşı hazırladığı muamele hiç bir suretle kabul tefsir ve tevil görünmüyordu.

Hepimiz ailelerimizde yetiştirdiğimiz çocuklardan bir kurban vermiş olduk. Hepimiz bu kurbanda vatan için büyük ümitlerle yetiştirilen genç ve kahraman zabitlerden vatandaş elile feda edilmiş bir şehit (vaziyeti) gördük. Bir taraftan teessür ve teellüm, zaptolunmaz bir halde iken, diğer taraftarı da Devlet memuru ve Büyük Millet Meclisi karşısında mesul adamlar sıfatile, hadisenin mahiyet ve hakikatını tetkik etmek mecburiyetinde bulunduk.

Bir muhit ne kadar zehirlenmiş olmak lâzımdır ki insanlar temiz tefekkür ve muhakeme kabiliyetinden bu kadar aşağı dereceye düşsünler. Hikâyesine tahammül edemediğimiz manzaraların filen vukuunu bu kadar soğuk kanlılıkla seyredibilsinler.

Sonra Devletin müsellâh kuvvetleri hadiseye çağırılmışken, bu kuvvetlerin ellerindeki silâhın hiç şüphe götürmez kudretlerine, muhakkak işletilmesine karşı bu kadar meydan okur bir haleti ruhiye gösterebilsinler!

Müddei umumî derhal işe vaziyet etti. İlk temaslardan az zaman zarfında, hakikaten adliyenin gayret ve dirayetile, bir çok hakikatlar meydana çıktı. İlk çıkan hakikatlar hadiseyi ika eden çetenin on gündenberi böyle mehdilik fikrini etrafa yaydıklarını, husumet saçtıklarını, sonra uğradıkları bazı köylerde silâhlandıklarını, müzaheret gördüklerini ve Menemen Şehrini daha evvel keşfederek tertiple girdiklerini gösterdi. Kezalik tahkikat, bu hadisenin filen ikama on gün evvel başlanmış olduğunu ve fevran üç dört kişi tarafından deruhde edilmiş bir teşebbüs olmayıp daha evvel Manisa'da iki üç aydanberi bir takım içtimalar neticesinde kararlaştırılmış, büyük şehirler arasında gidişler, gelişlerle tanzim

olunmuş, sonra bizzat Menemen Şehri içinden bu çetenin geleceğini bilen ve onlar gelince kendilerine müzaheret için bir takım esbap hazırladıklarını söyleyen adamlarla çerçevesi bulunmuş bulunduğunu ifade etti. İlk tahkikat bu şekli verince o halde mesele şümüllü bir tertibin harekete geçmesi suretinde telâkki olunmak tabii idi. Yine görüldü ki adli tahkikatla tesbit olunan bu tertibin hareket safhasında öne sürülen müddeası din davası idi. Yani yüzlerce senedenberi dini siyasete alet ittihaz eden bütün hareketlerin bir tekerrürü görülüyordu. Elbette bunu tertip edenlerin din perdesi arkasında takip ettikleri bir takım maksatları vardı. Bu maksatlardan bir kısmını belki bizzat hareket edenler, cinayet yapanlar ve bu uğurda canlarını verenler biliyordu, bir kısım maksadı belki onlar da bilmiyorlardı. Hadise hakkında bu gün bildiklerimiz sureti umumiyede bundan ibarettir.

Hal için ve ati için alınacak tedbirleri tayin etmek üzere hadiseyi muhtelif cephelerden dikkatli olarak mütalea etmek zarureti vardır. Bir defa hale taallûk eden tedbirler için karar vermekte, Hükümet kendisini kati vazifeler karşısında gördü.

Teşkilâtı esasiye; vatan ve Cumhuriyet aleyhinde fiili teşebbüs vukuunu müeyyit kati emareler görüldüğü vakit Hükümete bir ay müddetle idarei örfiye ilân edebilmek salâhiyetini veriyor.

Biz aynı cürümlerden dolayı Adliyenin meseleyi takip ve intaç etmesinde bir tereddüde düşmedik. Bilakis Adliyenin ilk günlerde vaziyet edip te meselenin hakikatını meydana çıkarmak için gösterdiği kifayet ve dirayet hakikaten itminan verecek bir surettedir. Yüksek bir iktidar ile meseleyi nihayetine kadar Adliyenin takip etmesinde hiç bir mani yoktur. Meselenin hususiyeti şu noktadadır ki bir defa hadisenin bütün memlekette husule getirdiği elem ve teessür, sonra davayı süratle intaç etmek için görülen ihtiyaç usulde daha seri bir hattı hareketin ihtiyar edilmesini istilzam ediyordu. Ondan sonra askerî ve mülkî bir çok muhatapları olan meselenin bir mahkemede rüyet olunmasındaki hususiyet; davayı süratle intaç etmek için ayrıca bir âmil olarak nazarı dikkate alınmak lâzım idi. Sonra bilhassa, gizli

tertipler ve uzun zamandanberi yapılan müzakereler neticesinde böyle bir hareket tezahur edince evveleminde bu tertiplerin cereyan etmiş olduğu tahmin olunabilecek yerlerde gizli hareketleri faaliyetten derhal ıskat etmek lâzım geliyordu. Tertip Menemende bu suretle tezahur edip akamete uğrayınca diğer tarafların ne suretle işlediği, henüz tahkikatla meydana çıkmamıştır.

Binaenaleyh kati ve müstacel tedbir ile muhtemel tertibin heyeti mecmuasını derhal ataletle irca etmek mecburiyeti vardır. Bu mülâhaza teşkilâtı esasîyenin verdiği salâhiyetin tatbiki ile üç kazada İdarei örfiye ilânını zarurî bir hale soktu. İdarei örfiyeyi Büyük Meclisin tasdikına arzettik. Bunun üzerine divanı harbi örfi (sefer) ahkâmını tatbik edeceği cihetle bittabi usullerde çok sürat temin olunacaktır. Hadisenin müstacel tedbirlerini böylece arzettikten sonra şimdi meseleyi muhtelif cephelerinden mütalea etmeği vazife addediyorum.

Meselenin dini siyasete alet ittihaz eden safhasına nazarı dikkatimizi tevcih etmeliyiz. Bu safha biraz evvel dediğim gibi yüzlerce seneden beri tekerrür eden safhaların aynidir. Cumhuriyetin bidayetden beri takip ettiği, Devlet işlerini din işlerinden ayırmak hattı hareketi, ihtimal ki bundan beş, sekiz sene evvel, din aleyhine bir hattı hareket gibi isnat ve ifsadata mahal verebilirdi. Çünkü bu isnadatı asılsız olduğunu gösterecek en mühim ve en mukni âmil, yani zaman, henüz geçmemişti. Evvelâ bu propagandayı yapıyorlardı. Fakat dünya işlerinden din işleri ayrıldıktan sonra seneler geçti ve vatandaşların itikadat ve vicdaniyetinde aharın her hangi bir müdahalesi, memnuiyeti ve tasarrufu olmadığı sabit oldu.

Siyasette aranılan şey bir takım adamların ve bilhassa politikacıların dini ahar fertlerin hürriyeti aleyhine ve Devletin kanunları aleyhine bir vasıtai taarruz olarak kullanmamalarıdır. Memnu olan şey budur. Hâdisede görüyoruz ki cehaletleri -bir kısmın cehaleti - olabilir. Bir kısmının bilerek tasnimlerle ve cümlesi din elden gidiyor behanesile bu adamlar müteariz bir istikamete sevkolunuyorlar. Bu hareketler Devlet ve Cumhuriyet aleyhine men tecavüz ve kast mahiyetindedir.

Dinle dünya işlerinin ayrılması meselesinin ruhu buradadır. Lâyik idarede herkes itikat ve vicdaniyetinde her türlü maniadan ve memnuiyetten âzadedir. Ancak vatandaşlar bunu siyaset vasıtası ittihaz ederek aharı icbar için veya Devletin idaresinde müessir olmak için kullanamazlar. İtikat ve vicdaniyatta bu izahatı verirken ilâve etmeliyim ki kanunen memnu olan hareketlerin ihtiyarı ve memnu teşekküllerin faaliyeti kanuna karşı tecavüz ve cürümdür. Meselâ tekkelerin seddi kanunen tekarrür etmiş bir vaziyettir.

Bunların gizli olarak çalışması ve vatandaşları bir takım istikametlere sevketmeleri kendilerinin mesuliyetlerini muciptir.

Senelerdenberi bu hakikatler kemalile, filî ve amelî olarak anlaşıldıktan sonra, Menemen gibi memleketin gerek umran ve bilhassa irfan itibarile ileri olan bir mintakasında bu teşekküller nasıl işleyebiliyor? İnsana hüznün veren şey budur. Sonra teşekküller mücadeleye sevkettikleri adamları ne derece vahşet ika edebilecek düşük ve aşağı bir seviyeye ilka edebiliyorlar, maksatları neden bu kadar melunanedir! Buraları insana intibah ile mülâhaza telkin eden noktalar. Bir çok defa Büyük Mecliste ve efkârı umumiye karşısında bu meseleler münakaşa olunmuştur. Sureti umumiyede bilinen şey budur ki bu memlekette cereyan eden hava devlet kuvvetleri örselenebilir, örselenmiştir gibi bir vaziyet ika ederse, müfsitler baş kaldırmak için bu havayı müsait buluyorlar. Onun için kanunlar devlet otoritesini, devlet kanunları ve kuvvetlerini her halü kârda masun ve muhterem tutmak için bir çok tedabir derpiş etmişlerdir. Menemen hadisesinde mücrim ve müretteplerin, maksatları için bu derece cesurane hareket ikama kendilerinde kuvvet hissetmeleri devlet kuvvetlerinde ve Hükümet işleminde bir nevi zaiflik görüldüğünün farzolunduğunu reddetmek müşküldür. Hakikaten böyle bir hava ve böyle bir manayı müfsitler ve fesat müstaitleri ahvalden çıkarmış olabilirler.

Arkadaşlar; böyle mevzuları mütalea ve teşrih ederken, lehinde ve aleyhinde olan amillere temas etmek ne kadar nazik olduğunu bilirim.

Fakat mevzuun ne kadar nezaketi olsa, yine ona temas etmeliyiz. Bilhassa mevkii iktidarda olanların gerek parti ve gerek Hükümet itibarile, icraatını tenkit etmek yolunda açılan cereyan, diğer bir takım adamlara artık Hükümetin yerinden kalkamayacak kadar zaif olduğu kanaatini vermektedir. Fakat mevkii iktidarda olanlar Devlet kuvvetleri zayıflıyor ve bir takım zararlar ve fesatlar çıkıyor diye tenkit olunmayacaklar mı? Ne yaparlarsa, ne söylerlerse lâyuhtî mi sayılacaklar? Böyle bir zihniyet, böyle bir hattı hareket, şüphe yoktur ki, lâakal fesadın vereceği neticeleri ve zararları verecektir (Bravo sesleri).

Şu halde mesele, memleketin içtimai bünyesinde, iki kutbun ortasını bulabilmektir. Öteden beri, hiç olmazsa otuz seneden beri, hallolunmayan sır da budur. Memleketin tahammülü yoktur şekli altında her türlü tahdidatı ve setleri koymak için bir esbabı mucibe bulabiliriz. Fakat bu esbabı mucibe diğer taraftan lâyüsel bir vaziyeti en nihayet ihdas etmeğe müstaittir. Benim görüşüme göre mesele bir içtimâî mesele, bir çok nazariyatı olmakla beraber, hakikatı halde amelî bir meseledir.

Amelî tecrübe ve idman meselesi ve amelî terbiye meselesidir. Bizim çektiğimiz sıkıntı nedir? Muhalefet havasında, tenkidatta, muhalif neşriyatta memleketin ve Devlet otoritesinin çektiği sıkıntı, memleket alınganlığının suiistimal edilmesidir. Nasıl mevkii iktidar sahibi memleketin tahammülü yoktur vesilesini siper ittihaz ederek kendisini lâyuhtî mevkiinde göstermeğe istidatlı ise fırsat ve imkanı bulunca tenkit etmek vaziyetini takınmış olan adam da bütün şahsiyetleri, Devletin bütün kanun ve kuvvetlerini ayak altına almak için hiç bir hudut tanımamaktadır (Doğru sesleri, bravo sesleri). Nazik olan nokta, şahıslara taallûk eden her hangi bir terbiye icabını gözden uzaklaştıran cesaret, basit tabirile namus ticareti, Devlete taallûk eden nokta ise mevkii iktidarda bulunan bir adamı veya adamları çürütmek için gösterilen arzunun, Devletin bizzat kudretlerini ve bütün kanunların ehemmiyetsiz, itibar hakkından mahrum bir seviyeye düşürmek için gösterilen fartı gayret haline gelmesidir. Bunun ortası nasıl bulunacak?

Bunun ortası, bir defa, zamanla ve tecrübe ile bulunacak ve bu zaman ile tecrübe esnasında kanunları hakkile işletmekte bulunacak; yani bir vatandaş her hangi bir meseleyi tenkit ederken ve her hangi bir meselede Devleti muhatap tutarak o hususta fikirlerini söylerken hangi hududa kadar kendisi memlekete zararı olmıyan bir çerçeve içinde kalabilir, bunu kendisine bir taraftan tecavüz ettiği zaman kanunlar, diğer taraftan da hâdiseler gösterecektir. Temenni edelim ki bu dersleri mümkün olduğu süratle almış olalım ve bu husustaki taşkınlıklardan memleket mümkün olduğu kadar az zarar görsün, çünkü her hâdiseden muvafık ve muhalif bir ders çıkarmazsak ve hâdiselerin verdiği derslere karşı gözlerimizi kaparsak, kanunî maniaları, içtimai maniaları daima tartmazsak kendimizi mesuliyete ilka edecek ve hesaba çekecek bir çok hâdiseler karşısında kalabiliriz. Bu noktai nazardan Hükümet neşriyat hususunda derhal alınacak bir tedbir düşünmedi. Bilakis hâdisenin verdiği derslerden vatandaşların, hepimizin esaslı olarak istifadeceğimizi ümit ediyoruz. Bilhassa ümit ediyoruz ki namus ticareti, şantaj ve Devlet otoritelerini kasteden neşriyat ve hava, adlî takibatla vatandaşlara hangi hudutlar dahilinde hareket etmek lâzım geldiğini filî ve amelî olarak öğretmiş olacaktır.

Adlî takibat bu öğretmekte ne kadar muvaffak olursa içtimai nizamın ahengini o kadar çok muhafaza etmiş olur. Hâdisede pek ehemmiyetli olan diğer bir noktayı da nazarı dikkatinize arz etmek isterim. O da dahilde olan her hangi bir mesele karşısında nihayet bir askeri müfreze, orduya müracaat olunduktan sonra bile vatandaşların kayıtsız kalmalarıdır.

Bunun sebebini size arz edebilirim. Başlıca sebep, dahil meselelerde sık, sık ordunun müdahalesine ihtiyaç gösterilmesidir. Yani; mülki, idari makamlarımız henüz ellerindeki bütün kuvvetleri kullanmadan orduya müracaat ediyor.

İkincisi; Askeri müfreze, vazifesinden hariç bir takım müdahalelere sevk olunuyor. Askeri müfreze, bir sivil veya bir jandarma müfrezesi değildir. Askeri müfreze bir yere gelince onun kumandanı taşkınlık

gösteren kalabalık karşısında ne suretle hitap edileceğini, onların nasıl ikna edileceğini düşünmemelidir. Onları ikna etmek imkanları kendi sanat ve ihtisası haricindedir.

Dahilî hadisede askeri müfreze gelinceye kadar bütün bu tertibat, vatandaşlar arasında halledilmiş olmak lâzımdır. Demek ki mülki idare ikna edecek, ihtar edecek, tenbih edecek, sivil kuvvetleri ve jandarma kuvvetleri kullanılacak bunların hepsine karşı gelmiş olan müteceviz nihayet mülki idarenin silâhile yola getirilmeyecek te Askerin silâh kuvvetle kanuna itaata icbar olunacak. İşte ancak o zaman asker gelirse vazife gayet basittir, acıdır, fakat basittir. Binaenaleyh asker dahil hadiselerde ancak bu hudut dahilinde kullanılabilir. Bu suretle bir çok hadiseler vehamet peyda etmeden hallolunabilir. Vehamet peyda eden hadiseler asker geldiği zaman onun müdahalesi ile ihtilâta meydan vermeden hallolunur. Bu mevzuun muhtelif kanunlarımızdaki temaslarını mezcedip Büyük Meclise ayrıca bir kanun lâyihası takdim etmek istiyoruz. Dahil hadiselerde askeri müfrezeler ne gibi ahvalde celbolunur? Ve celp olunduğu zaman karşılıklı vazifeler nelerden ibarettir. Bunu gerek vatandaşlar ve gerek bizzat askeri müfrezeler sarahatle bileceklerdir. Asıl olan şudur. Dahilî hadiselere askerin müdahalesini davet etmekten son hadde kadar içtinap eylemek lâzımdır. (Bravo sesleri). Bir diğer ihtiyaç yine nazarı dikkati celbetmiştir. O da böyle fevkalâde hadiseler olunca Adliye bir takım usullerini intisar ederek hususi bir hattı hareket takip edebilmelidir. Bunu da ayrıca tetkik ettiriyoruz. Tabii elimizde bulunan hadise için değil geniş zamanda sükûnetle mütalea olunarak atide, sureti daimede Adliyenin elinde medarı tatbik olacak bir hüccet bulunsun diye.

İşte arkadaşlar;

Menemen hâdisesi münasebetile Hükûmetin hal için ve ati için vaziyeti nasıl mütalea ettiğini arzetmiş oldum.

Temennimiz; memlekette bu tarzda gizli tertipler kuran, facialar ikama, Cumhuriyet aleyhine suikast ikama teşebbüs edenlerin

mahkeme karşısında seri bir surette adalet icabını nefsinde tecrübe etmelerini görmektir. Diğer taraftan memleketin heyeti umumiyesinin bu hâdise münasebetile intibahı uyanmış ve gerek hattı hareketimizde gerek kanunlarımızda gerek içtimai münasebetlerde mevcut eksiklikleri meydana çıkarmış olsun. Bunların islahında müsbet neticeler alabilelim. Şehit Kubilây, ailelerimiz içerisinde, hatıralarımızda, Cumhuriyet için başlı başına hizmet etmiş bir fedakâr olarak yaşayacaktır. Ordunun verdiği bu aziz kurbanın bize ilham ettiği vazifeleri hepimiz dikkatle yerine getirmeliyiz (Alkışlar).

MAZHAR MÜFİT B. (Denizli) - Arkadaşlar, Menemen hâdisesi hakkında vukubulan sualimize Başvekil Paşa Hazretlerinin verdikleri cevaptan, beyanat ve izahatından menemen hâdisesinin ne suretle zuhur ve nasıl idare edildiğini ve tahkikatın neticesine ittıla ettik. Vakıanın zuhurunda gösterdiği şekle nazaran biz bunun şümüllü ve mürettep olduğuna kani idik. Başvekil Paşa Hazretlerinin beyanatları da bu kanaatimizi teyit etti. Şu halde efendiler, vakıanın şekil ve ârâzına göre bunun fevkalâde vakayi meyanına ithali lâzım gelir.

Fevkalâde ahvalde tabii ve normal zamanlar için yapılan kavanin acaba kâfi midir, değil midir? Eğer arkadaşlarım, tabii zamanlar için yapılan kanunlar bütün vakayi ve hadisatta, fevkalâde ahvalde de kafi gelseydi, vazu kanun, eksen devletlerde kendi esas kanunlarında ve bizim de teşkilâtı esasiyemizde olduğu gibi fevkalâde vekayi için bir idarei örfiye ve fevkalâde mahkemeler tesisi lüzumunu hissederek kaydetmezdi, demek oluyor ki, fevkalâde vekayi için behemehal fevkalâde kavanine ihtiyaç vardır. Neden efendiler? Bazı böyle fevkalâde vekayi ve ceraim vardır ki onların mütecasirleri, onların şefleri, onu idare eden eller seri olarak derhal ve fakat adilâne olmak şartile tahkik edilip te cezaya çarptırılması lâzımdır ki ibreti umumiye temin olunabilsin.

Efendiler, görüyorsunuz ki bu vakada yalnız dört beş serseri bir kaç esrarkeşin ferdi ve şahsi hareketi değildir. Başvekil Paşanın beyanatından anladık ki üç aydan beri Manisada bu hususta içtimalar

oluyor, büyük şehirler arasında gelip gitmeler yapılıyor, tertibat alınıyor; mahalli vaka olarak Menemen kasabası tesbit ediliyor, orası ile muhabere ediliyor.

Efendiler; şu halde bu üç ay zarfında cereyan eden bu ahval ve vekayii anlayacak olan idarei mülkiyemiz nerede idi? Bunun valisi, polisi, zabıtası, jandarma kumandanı yok mu idi? Bu meselede Hükümeti merkeziye ne kadar sürat ve dirayet göstermişse ve biz onlara ne kadar şükrana borçlu isek maalesef mahalli memurlarından da vazifelerini yapmadığından tekâsül ve ihmallerinden dolayı haklarında bittahkik kanunun hükmünü talep etmek te o kadar hakkı sarihimizdir.

Efendiler; idarei mülkiye ve bilhassa zabitanın en büyük mahareti ve liyakati filin vukuundan sonra faili tutmak değil, maharet, o filin vukuundan evvel lâzım gelen vazifeyi yaparak o file meydan vermemektir. Zabıtai maniayı mükemmel işletmektir (Bravo sesleri).

İdarei mülkiyede güç ve mühim olan nokta budur (Bravo sesleri). Diyorum ki fevkalâde vekayi için fevkalâde kanun ister ve fevkalâde tabiri için de hiç bir zaman ve bilhassa bu vakayı için hiç bir zaman hatırımdan terör veyahut istiklâl mahkemeleri geçmemiştir.

Paşa Hazretlerinin beyanatından memnuniyetle anladım ki hal için ve istikbal için bazı tedbirler ittihazı lâzımdır. Hal için ittihaz olunan tedbirler arasında idarei örfiye vardır. Bu lâzımdır.

İdarei örfiye seferberlik kavaidine nazaran seferberlik usulü muhakemesi cereyan edecektir ki bu da benim izah ettiğim sürati temin edecektir, bu nokta şayanı teşekkürdür. Fakat istikbal için düşünmek te lâzımdır. Yani ileride bu gibi vekayi zuhur edecek olursa hadısatın derhal izalesi için memurini adliyenin ve alâkadar memurların; şu veya bu tedbiri mi ittihaz edelim? Şöyle veya böyle mi yapalım? Gibi mütalealar, müzakerelerle vakit zıyayına iş□ar ve isti□ara mahal kalmamak üzere şimdiden bu husus için de bir kanunun mevcudiyeti lâzımdır.

Efendiler; bu kanuna, bendenizin kanaatimce en ziyade kurtulacak şeyler muhakeme usulüne teallük eden şeylerdir. Çünkü bu ve emsali cürümler hakkında yine kanunu cezadaki cezalar kâfi ve vafidir. Binaenaleyh benim ceza kanunu için hiç bir itirazım yoktur. Fakat bu gibi fevkalâde ahval için muhakeme usullerimizde bazı esasat vardır ki ahvali adiyede o merasime riayet olunmak ne kadar lâzım ise ahvali fevkalâde için de o merasimden sarfinazar edilmek te o kadar lâzımdır. Meselâ bizim bir Hiyaneti Vataniye kanunumuz vardır. Onun ceza kısmı tamamen ceza kanununa girmiştir. Fakat onun hususi muhakeme usulleri vardır. Meselâ o kanunun dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci maddeleri çok mühimdir. Bu maddeler muhakeme usulüne teallük ediyordu.

Bu gün istikbal için o maddelerden istifade edilmelidir. Onlar da şu idi:

Meselâ; mercii muhakeme neresidir? Burada ekseriya ihtilâf ve salâhiyet meselesi zuhur edebilir. Salâhiyet meselesile uğraşmamak için ya fi□lin vaki olduğu yerdir ve yahut maznunun tevkif edildiği yer mercii muhakemedir. Bunu kabul etmiştik, bu gibi cereaim esbabı için mehakim tarafından behemehal muvakkat tevkif müzekkeresi verilir ve tevkif edilir ve muhakemesi mevkufen icra edilir. Bunu kabul etmek lâzımdır ve yine bu kanunun bir maddesinde diyordu ki celp ve davet gibi merasim yoktur, mahkeme doğrudan doğruya maznunu, mücrimi ihzar eder. Bunu da kabul etmek lâzımdır ve yine bu kanunun usule teallük eden bir maddesinde diyordu ki muhakeme nihayet bir mazerete müstenit olmazsa yirmi günde intaç edilir. Bunların hükümleri B. M. Meclisinin tasdikına iktiran etmek şartile derhal icra olunur. Artık hükmü lâhikin temyizi yoktur, kat□idir. İstikbal için olacak kanun için, bu usullerin kabulü kâfi gelir. Böyle bir kanun tanzim edilirse muhakeme usulünde sürat temin edilir.

Adliye memurlarımızın eline verecek olursak usul ahvali mümasilede idarei örfiyeye lûzum bile kalmaz zannındayım. Bu hal ve istikbalde bu gibi vakayi hakkında yapılacak tedbirlerdir. Fakat acaba esaslı bir

tedbir, son bir tedbir daha var mıdır? Evet vardır. Bu çıbanları çıkartan bir bünye, bir vücut vardır. Bu çıbanların çaresini bulduk, fakat esas olan bünye marazının tedavisi bu günün, yarının meselesi değildir. Tedavisi senelere muhtaçtır. Meselâ bunda talim ve terbiye kısmı var, bunda propaganda kısmı var, neşriyat kısmı vardır ki bunlara Hükümetimiz zaten ehemmiyet vermiştir ve bir kat daha sarfi mesai edeceğinde şüphe yoktur. Binaenaleyh Hükümetimizin bu günkü tedbirlerine bendeniz katiyen taraftarım ve tasvip ederim. Heyeti Celileniz de zannederim buna iştirak ederler. (Hay hay sesleri). Bu meselede calibi nazarı dikkat bir nokta var; bilirsiniz ki Türkün bir ananesi, bir şiarı vardır. Sokakta iki kişi kavga ederse tavassut eder ve ayırır, bu mutavassıtlann çoğu kanını akıtır ve hatta ölenler de vardır. Fakat bu ahvali mümaside hâlâ yine kanını akıtacak adamlar, yani mutavassıtlar vardır.

Fakat maalesef Menemen vakasında bu anane ve Türkün şiarı nerede kaldı bilmiyorum. Göz önünde yirmi iki yaşında bir zabıt vekili, bir genç ordunun bir cüzü ifayı vazifeye gidiyor, vuruluyor. Bununla da iktifa etmiyorlar. Yirmi dakika uğraşarak kör bir bıçakla muhterem şehidin başını göğdesinden ayırıyorlar. Bunun karşısında binlerce halk lâl olup kalmışlar. Belki korkmuşlardır diyelim ve bir an için bunu kabul etmiş olalım. Fakat efendiler, o avazei takdis ve tahsin ve o alkışlar ne demektir? Bunu insanın havsalası almıyor ve bundan anlıyorum ki Cumhuriyet, inkılâba ne kadar gayızları varsa bu feci ve hunrizane hareketlerle muhterem ordumuza karşı kin ve gayızları o derece hainanedir. Bu kara kuvvet ve melun kuvvet bilmelidir ki bizde yeni bir vatan temin eden bu ordu daima cumhuriyetin ve inkılâbın nigâhbanıdır ve daima olacaktır (Alkışlar).

Efendiler; tasti etmeyim. Muhterem şehit Kubilayın ruhu müsterih olsun, onun ideali, onun mefküresi olan Cumhuriyet ve inkılâbını kimse tevakkuf ettiremez. O daima yürüyecektir ve daima yürüyecektir (Alkışlar). Çünkü efendiler, Kubilay gibi içinde binlerce kişi bulunan ve daima o kara yılanın gırtlığına sarılacak ve daima ezecek ve zehrini saçamıyacak bir hale sokacak bir gençlik vardır.

Bütün vatandaşlar müsterih olsun ki Cumhuriyet rejimi ve inkılâp, bu, tevkif edilemez, yürüyecektir, efendiler (Yaşa sesleri, bravo sesleri ve alkışlar).

REİS - Efendim; Başvekil Paşa Hazretleri suale cevap verdiler. Sual sahibi de bunu kâfi görüyor. Bu münasebetle Başvekil Paşa Hazretleri idarei örfiye ilânı hakkındaki esbabı da izah buyurmuşlardır.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Paşam bendeniz de söz isterim.

REİS - Mesele sual ve cevaptan ibarettir.

Bakanlar Kurulu'nun sıkıyönetim kararı...

31 Aralık 1930

Bakanlar Kurulu, 31 Aralık 1930 tarihli toplantısında, Menemen ilçesi ile Manisa ve Balıkesir Merkez ilçelerinde 1 ay süreyle sıkıyönetim ilan edilmesini, sanıkların yargılanması için de Divanı Harp kurulmasını kararlaştırdı.

Sıkıyönetim Komutanlığına 2. Ordu Müfettişi Birinci Ferik (Orgeneral) Fahrettin Paşa (Altay), Sıkıyönetim Harp Divanının Başkanlığına Birinci Kolordu Komutanı Vekili Mirliva (Tümgeneral) Mustafa Paşa (Muğlalı) getirildi.

Sıkıyönetim ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı, 1 Ocak 1931'de TBMM görüşüldü ve oybirliğiyle kabul edildi. TBMM'nin 594 sayılı kararı 3 Ocak 1931 tarihli Resmi Gazete'de (Sayı 1689) yayımlandı. Bu karar TBMM tarafından 2 Şubat 1931 tarihinde bir ay daha uzatıldı. 608 numaralı uzatma kararı 3 Şubat 1931 tarihli (sayı 1716) Resmi Gazete'de yayımlandı.

Sıkıyönetim, yargılamanın sona ermesinden sonra, Manisa ve Balıkesir Merkez ilçelerinde 28 Şubat 1931'de, Menemen'de ise 8 Mart 1931'de sona erdi.

Bakanlar Kurulu'nun sıkıyönetim ilanına ilişkin kararı şöyle: (31 Aralık 1930)

Bakanlar Kurulu 31.12.1930 tarihli toplantısında, Anayasanın 86inci maddesine göre Menemende 23.12.1930 tarihinde işlenen cürümün hazırlık soruşturmasında bu cürümün Cumhuriyet aleyhinde bir tertip olduğu hakkında kesin deliller görülmüş olması nedeniyle Menemen İlçesi ile Manisa ve Balıkesir Merkez ilçelerinde 1 Ocak 1931 tarihinden itibaren 1 ay süre ile sıkı yönetim ilânına, Örfî İdari Amirliğine 2 nci Ordu Müfettişi Birinci Ferik Fahrettin Paşanın

getirilmesine, Sıkı Yönetim Harp Divanının Başkanlığına Birinci Kolordu Komutanı Vekili Mirliya Mustafa Paşa 316/1' nin, üyeliklere Topçu Alay Komutanı Albay Atabey in, Birinci Kolordu Şube Müdürü Albay Demirşah Beyin, Alay (176) Komutan Yardımcısı E. K. Kaymakamı Yusuf Ziya Beyin ve 2 nci Kolordu Şube (2) Müdürü Kaymakam Bahattin Beyin,

Üye Yardımcılıklarına:

Fırka (57) Satınalma Komisyonu Başkanı Binbaşı Hüsnü Beyin, Topçu Alay (29) tabur (2) Kumandan Binbaşı Neşet Beyin getirilmesine

Divan Savcılığını İzmir Savcısı Hidayet in, Savcı Yardımcılığına İzmir Savcı Yardımcılarından Fuat, Necdet ile İzmir Sulh Hakimi Kemal ve Adapazarı Sulh Hakimi Necdet ve Eskişehir Mustantiki Hikmet Beylerin görev almalarına

Karar verildi.

Bakanlar Kurulu'nun, Sıkıyönetim ilanına ilişkin olarak TBMM'ye sunduğu tezkere şöyle:

B. M. M. YÜKSEK REİSLİĞİNE

Teşkilatı Esasiye Kanununun 86 ncı maddesinde Vatan ve Cumhuriyet Aleyhinde kuvvetli ve filî teşebbüsat vukuunu müeyyit katî emarat görüldükte İcra Vekilleri Heyeti müddeti bir ayı tecavüz etmemek üzere umumî veya mevziî idarei örfiye ilân edebilir, denilmiş olmasına ve Menemende 23.XII. 1930 tarihinde irtikâp edilen cürmün hazırlık tahkikatında bu cürmün Cumhuriyet aleyhinde şümüllü bir tertip olduğu hakkında katî emareler görülmüş bulunmasına binaen Menemen kazası ile Manisa ve Balıkesir merkez kazalarında 1 Kânunusani 1931 tarihinden itibaren bir ay müddetle idarei örfiye ilân

olunmasına İcra Vekilleri Heyetinin 31.XII.1930 tarihli içtimasında karar verilmiştir.

Keyfiyeti Büyük Meclisin tasdikına arzeylerim efendim.

Başvekil
İsmet

TBMM'nin 594 sayılı kararı şöyle:

**Menemen Kazası ile Manisa ve Balıkesir Merkez Kazalarında
idarei örfiye ilânı hakkında**

No. : 594

Menemende irtikâp edilen cürmün Cumhuriyet aleyhine şümullü bir tertip olduğu hakkında kati emareler görülmüş bulunmasına binaen Menemen Kazası ile Manisa ve Balıkesir merkez kazalarında 1 Kânunusani 1931 tarihinden itibaren bir ay müddetle idarei örfiye ilan olunmasına dair İcra Vekilleri Heyetinin kararı, Umumî Heyetin on yedinci inikadının birinci celsesinde müttefikan tasvip edilmiştir.

1 Kânunusani 1931

TBMM'de sıkıyönetim ilanı görüşmeleri...

31 Aralık 1930

Bakanlar Kurulu'nun sıkıyönetim ilanına ilişkin tezkeresi, 31 Aralık 1930 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda ele alındı ve oybirliği ile kabul edildi.

**Bu oturumda yapılan konuşmalar TBMM Tutanaklarına şöyle yansdı:
(31 Aralık 1930)**

REİS - Başvekâletten bir tezkere geldi, okunacaktır.

B. M. M. YÜKSEK REİSLİĞİNE

Teşkilatı Esasiye Kanununun 86 ncı maddesinde Vatan ve Cumhuriyet Aleyhinde kuvvetli ve filî teşebbüsat vukuunu müeyyit katî emarat görüldükte İcra Vekilleri Heyeti müddeti bir ayı tecavüz etmemek üzere umumî veya mevziî idarei örfiye ilân edebilir, denilmiş olmasına ve Menemende 23.XII. 1930 tarihinde irtikâp edilen cürmün hazırlık tahkikatında bu cürmün Cumhuriyet aleyhinde şümullü bir tertip olduğu hakkında katî emareler görülmüş bulunmasına binaen Menemen kazası ile Manisa ve Balıkesir merkez kazalarında 1 Kânunusani 1931 tarihinden itibaren bir ay müddetle idarei örfiye ilân olunmasına İcra Vekilleri Heyetinin 31.XII.1930 tarihli içtimaında karar verilmiştir.

Keyfiyeti Büyük Meclisin tasdikına arzeylerim efendim

Başvekil
İsmet

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Sual için değil, Hükümet tarafından bir teklif vardır. O teklif hakkında arzedeceğim.

REİS - Suale verilen cevabı sahibi sual kâfi görmüştür. Şimdi idarei örfiye talebi hakkındaki tezkere okundu. O tezkere hakkında Başvekil Paşa Hazretlerinin sözüne itirazınız varsa buyurunuz söyleyiniz.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Efendim; beyanatın hakkında söyleyeceğim, mutlaka itiraz olması lâzım değildi.

(Sual bitmiştir sesleri)

KAMİL B. (İzmir) - Usul hakkında söyleyeceğim, Reis Paşa Hazretlerinin buyurdıkları gibi sual vaki olmuştur ve suale de cevap verilmiştir. Sual sahibi de izahatı kâfi görmüştür, nizamname sarihtir. Reis Paşa Hazretlerinin ifade buyurdıkları veçhile mesele tamamdır.

REİS - Efendim, Ahmet B. idarei örfiye talebi hakkında söz söyleyecektir. Sual ve cevap hakkında değil.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Mesele basittir. Bir talep tezkeresi gelmiştir. Bu tezkere hakkında mebuslar kendi fikirlerini beyan etmekte serbesttirler (Gürültüler). Müsaade buyurunuz efendim, rica ederim.

Muhterem arkadaşlar, asıl mevzua geçmeden evvel İsmet Paşa Hazretlerinin burada vaki olan izahatından mütevellit hissiyatımın beyanına müsaade buyurunuz. Ben bu beyanatı büyük bir meftuniyetle ve derin bir hürmetle dinledim, önünde derin bir meftuniyetle eğilir ve hürmetimi beyan ederim.

Paşa Hazretlerinin buyurdıklarını bendeniz iki kelime ile telhis ettim.

Paşa Hazretlerinin dedikleri şudur: Vatandaşların hürriyetleri temin edilecek, azgınlar, bunu bilmiyenler ezilecektir. İşte hür, serbest,

müstakil bir devletin kurulması ve inkişafı için hakikaten gayet metin, gayet velût bir düsturdur. Ve bu düsturdan; memlekette cereyan eden gayri müsait ve gayri muvafık havalar içinde millete hitaben bahsetmek; hakikaten büyük bir devlet adamının şiarıdır.

Bunu; derin ve büyük bir hürmet ve meftuniyetle kaydeder ve önünde hürmetle eğilirim. Bu gün efkârı umumiyenin, herkesin az çok ifrata doğru yürüdüğü bir zamanda vatandaşların hürriyetlerine riayet olunacak, vatandaşların hürriyeti muhafaza edilecek, yalnız azgınlığın başı ezilecek, yolundaki söz memleket mesuliyetini ve cumhuriyetin müdafaasını eline alıp müdafaa eden bir recülü devlete lâyük bir sözdür. Aynı zamanda matbuata karşı, itiraf ederim, matbuatın bütün taşkınlıklarına rağmen fazla bir tedbir, fevkalade bir tedbir alınamayacağını beyan buyurmaları... (Gürültüler). Müsaade buyurunuz, bendeniz anladığımı söylüyorum. Siz de anladığınızı gelip burada söylersiniz, bendeniz öyle anladım ve ona göre beyanı fikir ediyorum. Başka türlü anlamışsanız gelir beni tenvir edersiniz.

YAHYA GALİP B. - Rica ederim, aslı üzere kalsın, tefsir etmeyiniz.

AĞAOĞLU AHMET B. (Devamla) - Matbuata karşı dahi alınmış olan bu vaziyet Hükümet başında bulunanların cumhuriyet esaslarına her hangi bir vaziyette riayet edeceklerine derin bir zâmin ve kefilidir. (Ona şüphe mi var sesleri). Şüphem yoktu. Fakat beyefendiler, ben dinliyordum, zatı âliniz ve diğerlerinden burada matbuat hakkında çok şedit tedbirler tavsiye edenler vardı. Buna rağmen Başvekilin gelip mesuliyeti üzerine alması ve matbuat hürriyetini tahdit etmiyeceğini söylemesi büyük bir fazilettir ve bizim için büyük bir teminatır (Gürültüler). Ben bunu buradan söylemeği bir vazife biliyorum.

Bunları kaydettikten sonra efendiler, Menemende vaki olan hadise yalnız Türkiyeyi değil insan namını taşıyan her hangi bir varlığı, tabiatile kalbinin ta âmâkından müteessir etmiştir ve bu faciaya karşı maşerî vicdan isyan etmiştir, isyan etmiş olan maşerî vicdan teminat İstiyor, isyan etmiş olan maşerî vicdan bu facianın mukabilini istiyor,

âmillerinin tecziye edilmesini istiyor. Hükümet te bu münasebetle tedbirler ittihaz etmiştir. Hiç şüphe etmiyorum ki bu hususta aramızda fark, ihtilâf olabilsin, hepimiz müttehiden teklif olunan kanunu vicdanen tasvip edeceğiz (Gürültüler).

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) - Biz zaten müttehidiz.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Korkma azizim. Sözden korkma. Bırakın söyleyeyim. Başvekil Paşa Hazretleri kadar mütehammil olunuz.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) - Haddimiz mi efendim, herkes noksanını haddini bilmeli Ahmet Bey!

AĞAOĞLU AHMET B. (Devamla) - Evet Hükümet lâzım gelen tedbirleri ittihaz etmiştir. Fakat idari ve mihanikî tedbirler bu gibi meselelerde kâfi midir? Bendeniz Hükümetin haricinde bu işle alâkadar olan ve bu işin ve bu faciyanın bertaraf edilmesi yolunda çalışmak vazifesile mükellef olan diğer bir amilin mevcut olduğunu biliyorum. O amil de, o unsur da nihayet vazifesinin başına koşmalıdır. Efendiler Malûmu Âlinizdir ki Başvekil Paşa Hazretlerinin buyurdıkları gibi; yüz elli senedenberi bu Türk milleti medeniyete kavuşmak için kendisini izmihlâlden kurtarmak ve medeniyetin feyizleri sayesinde inkişaf edebilmek için medeniyet şehrabına kendisini atmıştır. Fakat seciyesi aynı mahiyette, aynı hamurdan yapılmış bir takım heyûlalar onun karşısına çıkmaktadır. Selimi Salisten beri, Mahmudu Sanineden beri gelip giden bütün derviş Vahdetileri, Kabakçı Mustafalar, bu günkü Şeyh Memetler hep aynı mahiyette, aynı hamurdan yapılmış insanlardır.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) - Hiç birisi Türk değildir. Türkleri tenzih ederim.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Türk mü, gayri Türk mü nedir, bilmem; fakat memlekette bu gibi adamlar vardır. O kadar var ki bir

Türk zabıtını öldürmek faciası, bir Türk şehrinde yapılmıştır. Bunu kimse inkar edemez.

YAHYA GALİP (Kırşehir) - Allah bin kere lanet etsin.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Bunu kim yapmıştır? Tabiatile Türk değilse de Türk tabiiyetinde bulunan ve Türk Hükümetine iştirak etmiş olan insanlardır. Bunlar mütemadiyen böyle Türkün önüne çıkmışlar ve mütemadiyen bu hususta Türkün inkişafına mani olmak istemişlerdir ve mütemadî hareketleri neticesinde Türkü bir kat daha zaafa uğratmışlardır. Fakat bu günkü hadisenin diğer bir alâmeti daha vardır ki o alet üzerinde bütün arkadaşlarım ve Başvekil Paşa Hazretleri de tevakkuf ettiler. Bunun üzerinde bir daha durulması, tevakkuf edilmesi lazımdır. O da bu faciayı görüp te lakayt ve seyirci kalan halkın haleti ruhiyesidir. Hakikaten bu, o kadar feci bir haleti ruhiyedir ki ve o kadar adi bir şeydir ki insan bunu duyduğu zaman şahsen mahcup bir vaziyette kalıyor, yerin dibine girmek istiyor.

Çünkü biz hepimiz bu memleketin adamıyız, bu memleketin içinde, bir şehrinde adam boğazlanıyor. O da kim? Zabıt, muallim, yani memleketin maddi ve manevi inkişafı vazifesini üzerine alan bir genç, o kadar izdihamın ortasında boğazlanıyor. Yirmi dakika boğazı kesiliyor da müdahale edilmiyor. Hatta tasvipkâr olanlar bile çıkıyor. Efendiler; sormak lâzım gelen asil bu hadisedir. Halkta, kütlei nasta mevcudiyeti bu gün keşfedilen bu haleti ruhiyenin karşısında, ben kendi nefsim, kendimi çok küçülmüş bir vaziyette gördüm ve bu kütle mesuliyetinin manevi mesuliyetin bir kısmının da bana geldiğini hissettim.

ALİ B. (Rize) - Elbette, elbette.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Sen de varsın burada, sen de varsın. Ben kendimi misal gösterdim, sen de bundan istifade mi edeceksin? Ben burada senden çok vazifemi ifa etmişim, bunu bilmelisin, binaenaleyh ben kendimi misal olarak gösteriyorum ve

diyorum ki bu memleketin münevver zümresi mütefekkeri, muharriri, muallimi, âlimi, gazetecisi, hulâsa bir memleketin münevver denilen kısmı vazifesini ifa etmemiştir ve etmemektedir. Bu noktai nazardan diyorum ki ben mesulüm, yoksa bu işte ben senden çok temizim, müberrayım. Efendiler, Cumhuriyet, inkılâp baştan başa bir dindir, bir imandır (Ona şüphe yok sesleri). Bu dinin, bu imanın bir kitabı olacaktı, bir ibadeti olacaktı, dahileri olacaktı, müminleri olacaktı, Cumhuriyetin faziletlerini, fikirlerini cemaat arasında geceli gündüzlü çalışarak neşrü tamim edecek, bu cahil cemaati yürütecek adamlar olacaktı. İşte bu sahadaki vazifelerimizi görmedik. Bu sahada mesuliyetimiz vardır. Evet, mesuliyetimiz bu sahadadır. Bunu eğer biz burada ve o mübarek şehidin ruhu önünde itiraf eder ve günahımızı itiraf ettikten sonra da teyakkuza, intibaha gelirsek ve Cumhuriyet ve lâıyıklık imanına karşı her münevver kendi üzerine terettüp eden vazifeyi ifa ederse Mazhar Müfit Beye derim ki o gencin o yüksek adamın kanı hedere gitmemiştir. Binaenaleyh Devletin, Hükümetin aldığı kararlarla beraber Hükümetin yanı başında bu memleketin münevver aksamına büyük ve hatta Hükümet vazifesinden daha büyük bir vazife terettüp ediyor. O vazife de durmadan çalışmaktır ve eğer biz hakiki Cumhuriyetçiler isek ve eğer biz Cumhuriyetin memlekette yaşamasını arzu ediyorsak, eğer biz mütemadiyen karşımıza çıkan o menhus ruhun yok olmasını istiyorsak biz o inkılâbı yapan insanlar, geceyi gündüze katarak ve kendi vezaifi hususiyemizi unutarak bilâ âram ve hasbetenlillâh çalışacağız, eğer biz bunu yaparsak ve bu suretle Hükümetin yardımına koşarsak, Hükümetin tedbirleri müsmir olur. Yoksa bu tedbirler mihanikidir, idaridir. Öteki devin kırk başı var, kırk bin başı var. Bu başların birini kesersek öteki çıkar, asıl mesele devi, o menhus ruhu öldürmektir. Bunu öldürecek Hükümet değıldir, muallimdir, muharrirdir, şairdir, mütefekkerdir, ediptir.

REFİK B. (Konya) - Bravo, bravo.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Bendeniz bunu söylüyorum.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) - Muhalifleri de unutmayınız.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Muhalifler bu ruhu öldürmek için çalışıyorlar (Gürültüler).

ALİ SAİP B. (Urfa) - Muhterem arkadaşlar, Ahmet Beyefendi vazifemizi yapmadık, yapmıyoruz, hepimiz mesulüz dediği için söz almak mecburiyetinde kaldık.

Efendiler, hadise çıkan Menemende Ahmet Bey, bundan üç ay evvel seyahat etmişti. Hadise çıkan yerlerde o şehidin kafasına takılan bayrak onları istikbal etmişti. Ben istedim ki Ahmet Bey kürsüye çıktığı zaman; efendiler, bu teşkilât yapılırken etrafımıza toplananlar, bizi bayrakla karşılayanlar mürteciler imiş, bize çok eyi yaptınız. Çok eyi bir teşkilât yaptık. Cumhuriyeti muhafaza edeceğimiz diyen adamlar, meğerse kana susamış vatandaşların kanını içmek istiyormuş.

Binaenaleyh bu kürsüye geliyorum, sizden af diliyorum, beni affedin deselerdi kendisinin elini öpecektim.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Senden mi af dileyeceğim?

ALİ SAİP B.(Urfa) - Hayır benden değil, milletten af dileyeceksin!

Efendiler; Ahmet Bey, yalnız matbuat hürriyetine dokunulmıyacağı için Baş Vekil Paşaya teşekkür etti. Efendiler; matbuat hürriyeti diyoruz, rica ederim, müsaade ederseniz size ufak bir hikâye arz edeyim, ondan sonra maruzatıma devam edeyim: Çoğunuz bilirsiniz, ata sözlerdir:

Bir muhtarla bir bekçi kavga etmişler, muhtar bekçiyi dövmüş, muhtarın düşmanları bekçiyi teşvik etmişler, git Hükümete müracaat et, hakkını iste demişler. Bekçi arzuhalciye gelmiş, bana bir arzuhal yaz demiş, arzuhalci ne o demiş? Muhtar beni dövdü, tokat attı, arzuhal kaç yazarsın demiş, arzuhalci beş kuruştan yüz kuruşa kadar arzuhal yazarım demiş, öyle ise bana yüz kuruşluk bir arzuhal yaz demiş.

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Arap hikayesi mi?

ALİ SAİP B. (Urfa) - Hayır bu sizin hikayenizdir (Handeler). Arzuhalci arzuhalci okuyunca bekçi ağlamaya başlayarak; vah, vah demek bana zulüm etmişlerde haberim yokmuş, demiş.

Efendiler bu günkü gazetelerin vaziyeti budur. Beş kuruşa Milliyet satılır, beş kuruşa Vakit, Akşam, Cumhuriyet satılır. Rejimi kuvvetlendiren bu gazeteler beş kuruşa satılır, Hakimiyet okunmaz, fakat işitiriz ki filan yerde Yarın gazetesini kapışmışlar, yüz kuruşa satılmış. Bunun akibeti budur. 31 Martı bunlar çıkardılar, mütarekede İstiklâl harbinde aleyhimize kuvvet sevkedenler bunlardır.

Şeyh Sait isyanı çıkaranlar bunlardır. Bu günkü Derviş Memedi de bunlar çıkardılar. Binaenaleyh Efendiler asıl bunlara çare bulmak lâzımdır, yoksa Ahmet Beyin dediği gibi bunlara dokunulmadığı için teşekkür ederim demek doğru bir şey değildir.

Muhterem arkadaşlar; ben hürriyeti matbuatın düşmanı değilim, gazetecilerin düşmanı değilim. Gazeteciler, rejimi müdafaa eden insanlar, bizim dilimizdir, kafamızdır, dimağımızdır, rejimi müdafaa ediyorlar. Asil benim düşmanlığın, rejimi yıkmak isteyen hain gazetecilerdir (Bravo sesleri) (Alkışlar).

AĞAOĞLU AHMET B. (Kars) - Aferin...

REİS - Efendim, başka söz isteyen yoktur. Hükümetin Menemen, Manisa ve Balıkesir merkez kazalarında idarei örfiye ilânı hakkındaki tezkeresini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Müttefikân kabul edilmiştir.

Sanıkların yargılanması

15 Ocak 1931

105 sanığın yargılanmasına, 15 Ocak 1931 Perşembe günü başlandı.

Tutanaklardan yargılamanın ilk günü...:

(15 Ocak 1931)

Heyeti Vekilenin 31.XII. 1930 tarih ve 10388 numaralı kararnamesi üzerine Menemen Divanı Harbi Örfisi 15.1.1931 tarihinde ilk içtimanı aktetmiştir.

Reis Mustafa Paşa, âza Miralay Ata, Miralay Timur ve Kaymakam Ziya ve Kaymakam Baha Beyefendiler...

Divanı Harbi Orfi Müddeiumumisi Hidayet ve muavini Fuat Beyefendiler...

Zabıt katipleri Kemal ve İhsan Efendiler...

Bu gün divanı harbi örfi heyeti yukarda adları yazılı zevattan müteşekkil olduğu halde Menemen irtica hadisesile maznun bulunan eşhas usulen tevkifaneden getirilerek cümlesi bağlı olmaksızın sırasile mevki mahsuslarına alındıktan sonra ceza mahkemeleri usulü kanununun 236 ncı maddesi mucibince açık olarak muhakeme icrasına duruşuldu.

Mezkûr madde mucibince maznun bulunan eşhasın hüvviyetleri reisi mahkeme tarafından soruldu. Maznunlardan Şeyh Esat Efendi sorulan suale karşı:

1. Esat, babası Sait, 1259 doğumlu, aslen Erbilli olup İstanbulda Erenköyünde mukim, evli ve üç çocuklu olduğunu söyledi.

2. Mehmet Ali, babası Esat, 1291 doğumlu, aslen Erbilli olup İstanbulda Erenköyünde mukim, evli ve beş çocuklu olduğunu söyledi.
3. Laz İbrahim Hoca, babası Salih Efendi, 300 doğumlu, aslen Rizenin Karadere Nahiyesinden olup İstanbulda Beykozda Mektep Sokağında 7 numaralı hanede mukim, evli 4 çocuklu, okur yazar ve mütekit tabur imamı olduğunu söyledi.
4. Süleyman, babası Rafet, 38 yaşında, Manisanın Hacı Yahya Mahallesinde mukim, evli ve çocuksuz olduğunu söyledi.
5. Osman, babası Hüseyin, 298 doğumlu, Manisanın Çarşı Mahallesinde mukim olduğunu söyledi.
6. Hasan, babası İsmail, 329 doğumlu, Manisanın Ebekuyu Mahallesinden Bedavaoğullarından, bekâr, cahil olduğunu söyledi.
7. Hasan, babası Mustafa, 326 doğumlu, Manisanın Aktar Hoca Mahallesinden, bekâr, cahil, gayri mahkûm olduğunu söyledi.
8. Mehmet Emin, babası Emrullah, 318 doğumlu, Manisanın Narlıca Mahallesinden ve Bozköylüoğullarından, evli, bir çocuklu, okur yazar olduğunu söyledi.
9. Ramazan, babası Mustafa, 1325 doğumlu, Çakıroğullarından, Manisanın Keçili Köyünden olup halen Manisanın Aktarhoca Mahallesinde mukim, çobanlıkla müşteğil, evli, çocuksuz ve cahil olduğunu söyledi.
10. Çıracak Mustafa, babası Çıracak Mustafa, 1305 doğumlu, Manisanın Lalapaşa Mahallesinde mukim, evli, iki çocuklu ve cahil olduğunu söyledi.
11. Talât, babası Hacı Ahmet, 26 yaşında, Manisanın Kara Köyünde mukim, bekar, okur yazar ve gayri mahkûm olduğunu söyledi.

12. Topçu Hüseyin, babası Hafız Memet, 1314 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinde mukim, evli, üç çocuklu, okur yazar ve belediye su yolcusu olduğunu söyledi.

13. Tatlıcı Mutaf Hüseyin, babası İbrahim, 1311 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinde, bekâr, okur yazar ve mahkûmiyeti olmadığını söyledi.

14. Hüseyin Ali, babası Hüseyin, 1313 doğumlu, Manisanın Arapalan Mahallesinde mukim, evli, bir çocuklu, cahil ve eskicilikle müştâğ olduğunu mahkûm olmadığını söyledi.

15. Süleyman Çavuş, babası Himmet, 1292 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinde mukim, evli, iki çocuklu, cahil, bağcılıkla meşgul ve mahkûmiyeti olmadığını söyledi.

16. Şeyh Hakkı, babası Hacı Ali, 1276 doğumlu, Manisanın Hacı Yahya Mahallesinde mukim, evli, bir çocuklu, okur yazar, Tatar Camii Hatibi olup mahkûmiyeti, sabıkası olmadığını söyledi.

17. Hafız Cemal, babası Haydar, 1291 doğumlu, Manisada mukim olduğunu söyledi.

18. Hacı İlyas, babası Ali, 1287 doğumlu olup Manisanın Karakuyu Mahallesinde mukim olduğunu söyledi.

19. Hacı Hilmi Efendi, babası Hüseyin, 1287 doğumlu, aslen Giritli olup Manisa'da mukim, evli, altı çocuklu, okur yazar, sabıkasız.

20. Rağıp, babası Hacı Ali Paşazade, 1297 doğumlu, Manisanın İbrahim Çelebi Mahallesinde, evli, üç çocuklu, sabıkası olmadığını söyledi.

21. Memet Ali Hoca, babası Hüseyin, 1280 doğumlu, aslen Rizeli olup İzmirde Selimiye Mahallesinde mukim olduğunu söyledi.

22. Şeyh Hafız Ahmet, babası Halil, 300 doğumlu, Hocasade Mahallesinden, evli, iki çocuklu, sabıkası olmadığını söyledi.
23. Şeyh Ahmet Muhtar, babası Memet Sadık, 60 yaşında, aslen Alaşehirli olduğunu, evli, mahkûmiyeti olmadığını söyledi.
24. İsmail, babası Kahya Ahmet, 1317 doğumlu, Manisanın Paşa Köyünden, bekâr ve cahil, sabıkası olmadığını söyledi.
25. Koca Mustafa, babası Çakır, 35 yaşında, Menemenin Bozalan karyesinden, evli, sabıkası olmadığını söyledi.
26. Hacı İsmail, babası Hasan, 1286 doğumlu Menemenin Bozalan karyesinden, bekâr ve sabıkası olmadığını söyledi.
27. Hüseyin, babası Hacı İsmail, 1323 doğumlu, Menemenin Bozalan karyesinden, bekâr ve sabıkası olmadığını söyledi.
28. Abdülkerim, babası Mustafa, 1305 doğumlu Manisanın Gürece karyesinden, evli, sabıkası olmadığını söyledi.
29. Ramiz, babası Veli, 1298 doğumlu Menemende mukim olup Rumeli muhacirlerinden, evli, sabıkası olmadığını söyledi.
30. Molla Süleyman, babası Hacı Mustafa, 1294 doğumlu, aslen Çıtak Köyünden, Menemende mukim, evli ve sabıkası olmadığını söyledi.
31. Hüseyin, babası Yahya, 1310 doğumlu, Menemende mukim ve belediye arabacısı olduğunu söyledi.
32. Acem Haydar, babası Ali, 48 yaşında Menemende mukim, bekâr ve sabıkasız olduğunu söyledi.

33. Çingâne Ali, babası Memet, 1300 doğumlu, aslen Selânikli olup Menemenin Camikebir Mahallesiinde mukim, evli, iki çocuklu ve sabıkasız olduğunu söyledi.

34. Memet, babası Ali, 1279 doğumlu, aslen Harputlu olup Menemenin Pazarbaşı Mahallesiinde mukim olduğunu söyledi.

35. Yosef, babası, Hayim. 1313 doğumlu, Menemenin Gaybi Mahallesiinde mukim, evli, üç çocuklu. sabıkası yok, okur yazar olduğunu söyledi.

36. Şımbıllı Memet, babası Ali Osman, 47 yaşında Menemende mukim, demirci, evli, çocuklu, sabıkasız olduğunu söyledi.

37. Memet Ali, babası Ali Mazlûm, 1302 doğumlu, Menemenin Ağahıdır Mahallesiinden olup, evli, üç çocuklu, mahkûmiyeti, sabıkası olmadığını söyledi.

38. Arnavut Kamil, babası Yusuf, 23 yaşında Menemende mukim, Rumeli muhacirlerinden, evli, sabıkası olmadığını söyledi.

39. Hoca Saffet, babası Memet Ali, 1295 doğumlu, aslen Yanyalı Menemenin Ulucami civarında mukim ve Manisa Vilayeti vaızı, evli, beş çocuklu, okur yazar, sabıkası olmadığını söyledi.

40. Rasim, babası Hüseyin, 1307 doğumlu, Menemenin Hamidiye Mahallesiinde mukim, amele, evli, iki çocuklu, cahil, sabıkası olmadığını söyledi.

41. Abbas, babası Selim, 314 doğumlu Menemenin Kasımpaşa Mahallesiinden, Boşnak, evli, çocuksuz, cahil ve sabıkasız olduğunu söyledi.

42. İbrahim, babası Kerim, 35 yaşında, aslen Bozköylü olup Menemende mukim, evli, çocuklu ve sabıkası olmadığını söyledi.

43. İsmail, babası İbrahim, 299 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesi mukim, bekâr ve sabıkası olmadığını söyledi.
44. Bıçakçı Mustafa, babası İdris, 287 doğumlu, Manisanın Hamidiye Mahallesi evli, çocuksuz, cahil, sabıkası olmadığını söyledi.
45. Murat Mustafa, babası Süleyman, 314 doğumlu. Manisanın Çarşı Mahallesi evli, iki çocuklu, cahil, sabıkalı olmadığını söyledi.
46. Abdürrahman, babası Memet, 319 doğumlu, Manisanın Paşa Köyünde mukim, evli, bir çocuklu, gayri mahkûm.
47. Memet, babası Ak Memet, 310 doğumlu, Manisanın İlyaskebir Mahallesi evli, cahil, gayri mahkûm.
48. Fırıncı Ahmet, babası Mustafa, 312 doğumlu, Manisanın Hacı Yahya Mahallesi evli, çocuksuz, gayri mahkûm.
49. Hasibe, Emrullah Hoca Karısı ve Asi Memet Eminin anası, 55 yaşında Manisanın Narlıca Mahallesi evli, çocuklu, gayri mahkûm.
50. Halide nam diğeri Fatma, Emrullah kızı, 314 doğumlu, Asi Memet Eminin kız kardeşi, Keçeci Süleymanın karısı, üç çocuklu, gayri mahkûm.
51. Emine, babası Ramazan Memet Eminin karısı, 322 doğumlu, Manisanın Narlıca Mahallesi evli, gayri mahkûm.
52. Mustafa, Hafız Ali, 315 doğumlu, Simsar Kâtibi Manisanın Aktar Hoca Mahallesi evli, iki çocuklu, okur yazar, gayri mahkûm.
53. Ahmet, babası Memet, 316 doğumlu, Manisanın Paşa Köyünden posta sürücüsü, asi maktul Mehdinin bacanağı, evli, gayri mahkûm.

54. Rukiye, Osman karısı, 60 yaşında, Mehdinin kayın validesi, Manisa'nın Paşa Köyünden, mahkûmiyeti yok.
55. Ali, babası Kara Ahmet, 304 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinden, evli, cahil, iki çocuklu, gayri mahkûm.
56. Ali, babası Lüle Memet, 297 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinden, evli, gayri mahkûm olduğunu söyledi.
57. Mustafa, babası Ahmet, Bozalan Muhtarı, 301 doğumlu, rençber, Bozalanda mukim, evli, mahkûmiyeti yok.
58. Mustafa, babası Mustafa, heyeti ihtiyariye âzasından, 309 doğumlu, rençber, evli, üç çocuklu, gayri mahkûm.
59. İsmail, babası Mehmet, Bozalan âzasından, 320 doğumlu, cahil evli, iki çocuklu, mahkûmiyeti yok.
60. İbrahim, babası Memet, 315 doğumlu, Bozalan heyeti ihtiyariyesi âzasından, evli, beş çocuklu, mahkûmiyeti yok.
61. Hasan, babası Halil, 309 doğumlu, Bozalan âzasından, evli, dört çocuklu, mahkûmiyeti yok.
62. Hüseyin, babası Ahmet, kır bekçisi, 309 doğumlu, Bozalanlı, evli, bir çocuklu, mahkûmiyeti yok.
63. Keçeci Süleyman, babası Hüseyin, Manisanın Narlıca Mahallesinden, 305 doğumlu, evli, bir çocuklu, gayri mahkûm.
64. Hasan, babası Hacı İsmail, 306 doğumlu, Bozalanlı evli, 4 çocuklu, cahil, gayri mahkûm.
65. İbrahim Ethem, Tarakçı Hüseyin, 311 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinden, evli, cahil, bir çocuklu, mahkûmiyeti yok.

66. Hüseyin, Koca Hasan, 315 doğumlu, Manisanın Paşa Köyünden, aslen Üsküplü, evli, mahkûmiyeti yok.

67. Arabacı Bekir, babası Ramazan, Manisa Paşa Köyünden, 317 doğumlu, Üsküplü, evli, mahkûmiyeti yok.

68. Eyup, babası Şerif Ahmet, 320 doğumlu, Manisanın Paşa Köyünden, evli, gayri mahkûm.

69. Hasan, babası Osman, 30 yaşında, Menemenin Bozalan Kariyesinden, evli, çocuklu, gayri mahkûm.

70. Memet, babası Memet, 317 doğumlu, Bozalan Kariyesinden, rençber, evli, gayri mahkûm.

71. İbrahim, babası Hüseyin, 51 yaşında, Menemenin Bozalar Kariyesinden, evli, rençber, mahkûmiyeti yok.

72. Hacı Hasan, babası Ahmet, 301 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinden, evli, çocuklu, gayri mahkûm.

73. Ayan Memet, babası Hüseyin, 313 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

74. Mustafa, babası Hacı Ali, 297 doğumlu, Bozalan Köyünden, rençber, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

75. Halil, babası Lutfullah, 317 doğumlu, Manisanın Tefikiye Mahallesinde mukim, çocuksuz, mahkûmiyeti yok.

76. Katırcı Mehmet, babası Hasan, 305 doğumlu, Manisanın Tefikiye Mahallesinden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

77. İbrahim, babası Ahmet, 50 yaşında. Manisanın Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

78. Sadi, babası Mustafa, 305 doğumlu, Manisanın Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

79. Tahsin, babası Abidin, 313 doğumlu, Manisanın Horos Köyünden, evli, çocuklu, gayri mahkûm.

80. Hasan, babası Zeno, 66 yaşında, Manisanın Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

81. Mehmet Çavuş, babası Çulhacı Ahmet, 304 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

82. Nurettin, babası Sadettin, 36 yaşında, Manisanın Horos Köyünden, evli, mahkûmiyeti yok.

83. Şaban, babası Aslan, 282 doğumlu, Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

84. Ahmet, babası Ömer, 299 doğumlu, Manisanın Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

85. Halit, babası Muslih, 294 doğumlu, Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

86. Mustafa, babası İbrahim, 22 yaşında, Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

87. Osman, babası Yasim, 315 doğumlu, Manisanın Horos Karyesinden, evli, mahkûmiyeti yok.

88. Mevlût, babası Necip, 303 doğumlu, Horos Karyesinden, evli, mahkûmiyeti yok.

89. Osman, babası Ragıp, 287 doğumlu, Horos Karyesinden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

90. Haşim, babası Muhtar, 80 yaşında, Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

91. Ali Koç, babası Muhittin, 52 yaşında Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

92. Ahmet, babası Hasan, 298 doğumlu, Horos Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

93. Ali, babası Yakup, 28 yaşında, Horos Köyünden evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

94. Naşit, babası Salâhattin, 313 doğumlu Horos Köyünden, evli, mahkûmiyeti yok.

95. Hacı Hafız Ali Osman, babası Abdullah, Manisalı, Rahmanlı Köyünden, 293 doğumlu, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

96. İbrahim, babası Raşit, 305 doğumlu, Menemenin Kasımpaşa Mahallesinden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

97. Fatma, babası Halil, Hasan karısı, 35 yaşında, Menemenin Bozalan Köyünden, mahkûmiyeti yok.

98. Osman, babası Salih, 292 doğumlu, Manisanın Paşa Köyünden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

99. Hasan, babası Hasan, 308 doğumlu, Tütüncü, Manisada mukim, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

100. Ali, babası Mazlumaki, 300 doğumlu, Menemende mukim, bakkal, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

101. İsmail, babası İbrahim, Menemende mukim, 313 doğumlu, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

102. Halil, babası Ahmet, 306 doğumlu, Manisanın Lâlapaşa Mahallesinde evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

103. Hüseyin Mazlum, babası Ahmet, 317 doğumlu, Manisalı evli, mahkûmiyeti yok.

104. Mehmet, babası Mustafa, 298 doğumlu, Kırılıoğulları şöhretli, Manisanın Gülhane Mahallesinden, evli, çocuklu, mahkûmiyeti yok.

105. Müezzin Hafız Berber Ahmet, babası Abdullah, 299 doğumlu, Menemende mukim, cami müezzini, evli, çocuklu, mahkûmiyeti olmadığını söyledi.

Bu suretle maznunların hüvviyetleri taayyün ettikten sonra mahkeme reisi Miriliva Mustafa Paşa karnamenin okunacağını beyanla ceza muhakemeleri usulü kanununun 236 ncı maddesine tevfikan son tahkikatın açılmasına dair olan karar okundu.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 135 inci maddesi mucibince maznunlara isnat olunan suçların mahiyet ve mevzuu makamı riyasetten izah olunduktan sonra ilk evvela sorguya çekilen maznunlardan Mehmet Emin e ika ettikleri hadisenin mahiyetini anlatması lüzumu ihtar olundu.

Merkum Mehmet Emin, ifadesinde, Mehdinin iki fikre sahip olduğunu anladım. Birisi kendisine Mehdi süsü veren maktul Mehmed in yanına iltihak ettiğimiz zaman bu adamın tarzı hareket ve icraatından kendisinin iki fikre hizmet ettiğini anlıyorum. Noktai nazarına göre merkumun bir fikri, bizleri, kendi emeline ram edip, bizim akidelerimizi zehirlemek, yani dervişlik yaptırmak ve esrar içirmek suretile bizi fikren tesmim etmek, biri de merkumun dini ve tekke ve şeyhliğini iade etmek hülyasile Cumhuriyete karşı suikast eylediğine zahip oluyorduk. Menemen hadisesine tekaddüm eden zamana kadar bu adamın yanında buldukça merkumun bütün ahval ve harekâtından edindiğim malûmata göre merkum Mehdi Mehmet,

menfi vaziyet ve hareketlerinde Menemende bulunan Şeyh Saffet Efendiye istinat ve mumaileyhten ilham aldığını anlıyordum. Hatta Mehдинin Şeyh Saffet e istinat ettiğini de herkes bilir. Bizi mecnun gibi bir hale sokan Mehdi, kendi nezdinde bulunduğumuz müddetçe, bize, daima, Allah bana görünüyor. Hazreti Allah kullarına çok zikretmeği emrediyor. Siz de çok zikrediniz, böylelikle naili meram olursunuz. Tarikatın mercii Hazreti Peygamberdir. Resulullah Efendimiz böylece zikir ve tevhide riayet etmiş ve böylece Allahın habibi olmak şerefine müyesser olmuştur, gibi bir takım sözler söyler dururdu. Beni nakşibendi tarikine intisap ettirmeğe âmil olan bu Mehdi ile beraber bulunurken, Manisa vaizlerinden Hafız Ahmet, Hacı Hilmi, Şeyh Hakkı, Hoca Saffetin vaizlerinde bulunuyorduk. Bunlar mevizlelerinde dalına nakşî tarikatın ihyası için daima zikrelemeği tavsiye eylerdi. Hatta bunlardan Hacı Hilmi, namazı müteakip cemaate zikrettirir. Ve Hafız Ahmet te böylece vaiz esnasında fezküruni ezkürüküm gibi ayetler okuyarak, bu suretle, mumaileyh te çok zikretmeği tavsiye eder dururdu.

Bu defa Mehdi, kendisinin Hafız Ahmetle mübahase ettikleri bir sırada Hafız Ahmet ten, kıyamet günlerinde bir mehдинin çıkacağı herkesçe malûmdur. Bu mehdi beni Adem midir, yoksa gaipten mi zuhur edecektir. Sormuş, o da bütün peygamberânın beni Ademden geldiğine göre mehдинin de Adem evladından olması lâzım geleceğini söylediğini ve bunun üzerine, kendisinin, Hafız Ahmed e işte o mehdi benim dediğini ve bundan böyle mehdiliği ilân edeceğini söylemesi üzerine, Hafız Ahmette sen bu işi yapabilir misin dediğinde yaparım demiş ve bu vaziyette Hafız Ahmet te Mehdi Mehmedin elini öpüp, bu adam hakikaten evliyadır. Siz de buna itikat ediniz diyor. Ve Mehdiye dokunmayın suretinde tavsiyede bulunuyor. Bunu gerek Mehdi ve gerekse merkumun dervişi furuncu Ahmet hikâye eyledi. Biz de böylece iğfal edildik. Ve bu maceralara kapıldık. Mehdi Mehmetle müritleri Ramazan, Tatlıcı Hüseyin, Nalancı Hasan, Küçük Hasan ve ben ve daha bazı müritlerle beraber Çırac Mustafanın kahvesinde toplanıyor. Ve orada zikrederek, bilâhare hükûmet bunu haber aldı, kahve kapatıldı, ondan sonra Tatlıcı Hüseyinin evinde toplanır ve yine

devam eder ve Laz İbrahim, İzmirli Mehmet, Ali Hoca, İmam İlyas Efendi, Şeyh Hakkı ve Hacı Hilmi, Hafız Cemal, Hafız Ahmet, Ragıp Bey de Mutaf Süleymanın evinde içtima eder, tarikata ait konuşmalarda bulunurlardı.

S- Mehdi Mehmet ne kadar zikretmenizi tavsiye ederdi?

C - Lâyetenahi zikrediniz diyor ve hatta bize günde ne miktar ismi celal çekiyorsunuz diyor, biz de 500 e kadar devam etmekte olduğumuzu söylediğimizden Mehdi bu kadar zikir azdır, daha fazla, daha çok zikrediniz, ne kadar çok zikrederseniz o derece Allaha yakın olmuş olursunuz diyordu.

S - Her Müslüman evinde duasını yapar, ibadet etmek memnu değildir. Bu toplantılarda bir fenalık yapmak için ne gibi sözler konuşulurdu?

C - Her toplantıda, hükûmetin maksadı ve her hedefi Müslümanları gavur ettirmektir. Mehdi, dini iade etmek için bütün emellerini hep bu noktada toplar maksadı aşıkardır. Cumhuriyeti yıkmak, gençliğin mefkûresini zehirlemektir ve bu meyanda Mehdi Mehmet, bütün memurlar kâfirdir, ailelerini açık saçık gezdiriyorlar diyerek mütemediyen hükümet aleyhinde ve tarikat lehinde söz söylerdi. Öyle bir hale gelmişim ki Mehdi nin dediklerini yapmamak iradesinden mahrum kalmışım. Adeta bu Mehdi ye uymak için büyük bir meyil hissediyorum. İşte böylece aldandık, hatta Paşa Hazretleri cumhuriyetin düşmanı olduğunu anladığım Laz İbrahim, nakşibendi tarikatının ve bu teşekkül ve bu şebekenin kuvvetli amillerindendir. Bunlar tarikat kisvesine bürünerek din perdesi arkasından büyük oyunlar oymamışlardır. Laz İbrahim, İstanbul'dan tarikatın neşir ve tamimi için kitaplar getirtti camide vaz ettiği esnada şapka giyenler gâvur olur der ve bilâ perva alenen zikrettirirdi. Mehdi Mehmet te, Arabistan cihetlerinden dini kurtaracak bir halifenin zuhur edeceğini söyler ve bu zamanın hulûlünü görmek için müritlerini fazla zikrettirirdi. Ben, bu Mehdi Mehmed e mürit olmazdan evvel üzüm zamanında beni bağına amele olarak almıştı. Kendisile o vakit

tanışmıştım, işte, o vakit beni nakşibendilik tarikatına intisap ettirmek için tarikatın muhasenatından bahsederdi. Ben de evvelce de arzettiğim veçhile her nasılsa Mehдинin iğfalkâr sözlerine kapıldım ve tarikata girdim. İşte bundan sonra Mehdi müritlerini istihareye yatırır, gece gördüğümüz rüyaları, uyandıktan sonra bizden sorar ve hallederdi ve tarikata karşı bizim meylimizi daha ziyade artırmak için fazla fazla zikretmemizi söylerdi. Bizi adeta teshir etmişti

S- Tatlıcı Hüseyin evinde neler görüşülüyordu?

C - Her akşam zikredilirdi. Son gecelerde idi Mehdi bu evde beni, Küçük Hasanı, Nalıncı Hasanı, Ramazanı, ayırarak hep birlikte bir mağaraya gideceğimizi ve orada 15 gün mütemadiyen zikredeceğimizi ve kendisine ilham nazil olacağını ve Hazreti Peygambere de böyle ilham nazil olduğunu ve bununla beraber mürşit ve kutbülaktap Esat Hocanın dünya avcunda olduğunu, isterse tufanlar ve fırtınalar yaratıp dünyayı alt üst edecek kudrette bulunduğunu söylemiştir. Menemen meselesi Manisada hiç konuşulmadı. Bu bahis esnasında Sütçü Memet evinde bir firansız filintası olduğunu ve onu alarak Mehdi Memet, Sütçü Memet, Şamdan Memet; üçü Paşa Köyüne ve bir sonra da ben, Ramazan, Nalıncı Hasan, Küçük Hasanla Paşa Köyünde onlara iltihak etmek için yola çıkmamız kararlaştırıldı. Oradan da Bozalana gidilecekti ve bu seyahat esnasında halkı dine davet etmek için kasabalar, köyler, vilayetler gezilecek ve Mehdi Arabistana, kadar hatta Çine kadar giderek Hazreti İsa ile birleşeceğini ve oradan Avrupaya dönerek Avrupa Devletlerini dahi dine davet edeceğini söylüyordu. Bu seyahat kararlaştırıldıktan sonra Mehdi Memet, Şamdan Memet ve Sütçü Memet, Paşa Köyüne hareket ettiler ve bizim de oraya gelmemizi tenbih ettiler. Bir gün sonrada biz Paşa Köyüne gittik. Orada onlarla buluştuk. Mehдинin bacanağı Ahmedin evine misafir olduk. Bize yemek verdiler. Mehdi orada kendisine ve Şamdan Memede birer silâh daha temin etti.

S- Silâhları kimlerden aldılar?

C - Silâhları kimlerden aldıklarını bilmem dedi ve ifadesine devamla; biz bu köyde bir kaç gün kalarak zikrettikten sonra Mehdi orada Mehdiliğini ilân etti ve yanındaki köpeği köylülere göstererek bu mehdinin alâmetidir. Yani Kıtımdır. Herkes bana tabi olacak dedi. Köylülerden bazıları inandı, bazıları seyirci kaldı. O köyden Sütçü Memedin köyü olan Bozalana gitmek üzere yola çıktık. Tam 11 saat yol yürüdükten sonra sümbüller mevki denen mahalle geldik. Orada çamlar altında su başında oturduk. Gece idi. Ramazan, su dökmek bahanesile ayrıldı ve oradan kaçtı. Hatta Sütçü Memet aramak için gitti, bulamadı geldi. Ondan sonra Mehdi bizi sıkı bir nezaret altına aldı. Tehdide başladı, kaçarsanız sizi vururum dedi. Biz korktuk, kaçamadık, bu çamlar altında da esrarlı sigaralar içtik ve Bozalana yakınladığımız zaman biz bir dağda kaldık. Sütçü Memet köye gitti ve sabahleyin Sütçü Memedin arkasından Hacı İsmailoğlu Hüseyin gelerek bizi aldı Bozalana gittik Hacı İsmailin bulunduğu bir eve girdik, orada bir hafta kadar zikrettik. Mehdi orada köylüye avlanmak için geldiğini söyledi ve orada zikretmekte bir mahzur gördü olacak ki, Sütçü Memede biz burada lâyıkkile zikrimizi yapamıyoruz, bize dağda bir kulübe yapsınlar dedi. Sütçü Memette eniştesi Mustafaya dağda bir kulübe yapmasını söyledi. Kulübe yaptılar, kulübeye gittik, orada mütemadiyen zikre ve esrarlı sigaralar içmeğe başladık. Mehdi Memet Süphanellezi esra biabdihi leylen minelmescidilharam ayetini okuyarak Hazreti Peygamber de bu esrardan içti ve öylece miraca çıkarak Allah ile görüştü, diyerek bizi mütemadiyen zikrettirdi ve esrar içirdi. Biz orada iken yemeklerimizi Bozalandan Hasan ve Hacı İsmail getirirdi. Bozalanlılar bizi hepsi görmüştü, kulübede iken son günlerde idi Mehdi Memet, Menemeni kimin iyi bildiğini küçük Hasandan sordu, o da Nalınca Hasanın her vakit Menemen pazarlarına nalın satmak için gidip geldiğinden onun bileceğini söyledi. Bunun üzerine Mehdi Menemene gideceğiz, benim tanıdığım Saffet Hocanın evinde bir akşam kalacağız, onun vaızlarını dinliyeceğiz ve oradan Kutbülaktap Esat Hocaya ve umum şeyhlere telgraflar çekeceğiz, Hükûmeti işgal edeceğiz, tekkeleri açacağız, Hükûmeti iki ay tatil edeceğiz diyordu.

S- Menemenden başka daha nerelere gidilecekti?

C- Manisa, Ankara ve daha sair vilayetler işgal edildikten sonra İstanbula giderek halifeliği iade edeceğini ve Menemende Saffet Hocayı Manisada da diğer bir şeyhi ve böylece her memlekete birer şeyh ikame edeceğini söylemişti. Paşa Hazretleri, biz meczup ve teshir edilmiş bir vaziyette idik. Ben üç aydan beri yerde miyim, gökte miyim hiç kendimi bilmiyorum. Kulübeden Menemene gelmek üzere yola çıktık. Bozalan kenarında Abdülkerim ve Hoca Mustafa□ya rast geldik, onlar bizi geçirdiler, lâhavle çeke çeke Gediz çayı kenarına geldik, kayıkçıyı uyandırdık kayıkçı bizi diğer tarafa geçirdi, vakit sabaha yakındı, Menemen kenarında bir zeytinliğe oturduk. Orada yine esrarlı sigaralar içtik, Ayetülküresi okuduk. Lâilâhe illâllah diyerek tekbir ve tehlil ile Menemen içerisine girdik, çarşı içerisinde bir camiye geldik, Nalıncı Hasan, caminin içinden bir sancak alarak çıktı, camide bir kaç kişi vardı, sancakla zikrede ede bir kaç mahalle dolaştık, Mehdi Memet, Şeyh Saffetle görüşmüş, fakat ben görmedim. Ben kendime malik değildim, Şeyh Saffet ile Mehdinin görüştüğünü çocuklar bilir, ben görmedim. Paşam: Bu nakşi tarikatı zehirle dolu bir melânet yuvasıdır. Bunların kökünü kazımak lâzımdır, bunların kökü kazınmadıkça Cumhuriyet selâmet bulamaz. Bunları kökünden kazınmasını isterim Paşa Hazretleri.

S - Asıl Kublây Beyin başının kesildiği andaki vaziyeti anlatmadın. Ruhlu noktayı geçtin, orasını da anlat bakalım?

C- Esas mesele, hükümet meydanında zikredip dönerken sancağı diktik, bu esnada bir jandarma neferi geldi. Mehdinin ne istediğini sordu, o da ben Mehdiyim, biz burada zikrederek halkı dine ve tarikata davet edeceğiz dedi. Jandarma olamaz deyince, Mehdi ısrar etti, jandarma gitti. Arkadan jandarma yüzbaşısı geldi. Mehdi onunla da bir şey konuştu, yüzbaşı gitti, biraz sonra askeri yüzbaşısı geçerken Mehdi onu çağırdı ve konuştu. Yüzbaşı bırakıp gitti. Müteakiben de bir genç zabıt müfrezesile gelmiş, Mehdi, zabitin kafasını kesmiş, sancağın ucuna dikmiş, benim bunlardan hiç haberim yok. Ben mütemadiyen

sancak altında kendimden geçmiş bir vaziyette zikrediyordum. Her taraftan ateş başladı. Mehdi, Şamdan Memet, Sütçü Memet vurularak düştüler, ben de yaralandım, düştüm. Paşa Hazretleri, Mehdi, bize Hükûmet kuvvetlerinin kendisi ile beraber olduğunu, kendilerine silah atmıyacaklarını, kimseye bir zararları dokunmayacağını, yalnız, halkı dine ve şeriata davet ile Mehdiliğini ilân edeceğini söyledi ve bu suretle bizi kandırdı.

Sorguya çekilen diğer maznun, Nalinci Hasan, Makamı Riyasetten, Hasan:

S- Okunan kararnameyi dinledin, sen Mehdi Memetle ne suretle münasebet peyda ettin ve nasıl tanıştın, hadiseyi baştan nihayete kadar anlat bakalım?

C- Maznun Nalinci Hasan : Efendim, ben bir gün dükânımda çalışırken Mehdi Memetle Şamdan Memet dükânıma geldiler, esasen ben bunlarla tanışmazdım. Dükânda Mehdi ile Şamdan Memedin delâletile tanıştım. Dükânımda bana kahve ısmarlattılar ve bu sırada Mehdi Memet bana ben mehdiliğimi ilân edeceğim. Maksadım dini kurtarmaktır. Beni de mürit olarak ona iltihakımı istedi. Bununla beraber çok zikreden ve dua eden Allaha yakın olur bunun için sen de Müslümansın buna ihtiyacın var ben bir çok müritlerimle çırak Mustafanın kahvesinde zikrediyorum, sen de oraya gel, zikre iştirak et, dedi ve beni bir çok ayetler okumak suretile kandırdı. Ben de Çırak Mustafanın kahvesine devam ve zikretmeğe başladım. Hükûmet tarafından bu kahvede zikrolunduğu anlaşılmiş, kahve kapatıldı. Müritlerden Tatlıcı Hüseyin, benim evim var, evimde de bir çocuğum var, benim evde toplanır zikrederiz, dedi. Ondan sonra da Tatlıcı Hüseyinin evinde toplanmaya ve zikretmeğe başladık.

S- Tatlıcı Hüseyinin evinden başka yerde toplandınız mı?

C - Hayır başka yerde toplanmadık.

S - Tatlıcı Hüseyinin evindeki toplantılarda neler görüşüldü?

C - Tatlıcı Hüseyinin evinde toplandık orada bir müddet zikirler yaptıktan sonra Mehdi biz zikrimizi lâyıkile yaymak için bizim bir mağaraya gitmemiz lazım ve orada zikir yaptıktan sonra Paşa Köyüne gider ben orada Mehdiliğimi ilân ederim bütün halkı dine davet ederim dedi ve bir çok ayetler okuyarak tarikatın eyiliğinden bahsetmek suretile bizi kandırdı ve bu tarikata intisap ettikten sonra hepimiz sakal bırakmağa başladık esrar içmeğe başladık Mehdinin telkini üzerine günde 1 000 ve daha ziyade lâilâhe illâllah diye ismi celâli çekmeğe başladık. Mehdi bizi âdetâ kendine cezbetmişti. İşte bu tarikata girdikten sonra Tatlıcı Hüseyinin evinde Mehdi tarafından bu seyahat hakkında vaki teklifi kabul ettim. Mehdi Memet, Sütçü Memet, Şamdan Memet, Paşa Köyüne hareket etmek üzere yola çıktılar ve gittiler. Biz de ben de dahil olduğum halde Nalıncı Hasan, Küçük Hasan, Ramazan, Memet Eminle dördümüz bir sonra Paşa Köyüne gittik. Mehdinin bacanağı Ahmedin evine misafir olduk ve onları da orada bulduk. 3-4 gün orada mütemadiyen zikrettik ve esrar içtik, Mehdi orada köylüye hitaben ahir zamanda gelecek olan Mehdi benim dedi ve yanındaki köpeği göstererek bu da mehdinin alâmeti Kıtmirdir dedi ve bu suretle Mehdiliğini ilan etti. Halktan bazıları inandı, bazıları inanmadı. Mehdi orada kendisile Şamdan Memede birer silâh temin etti. Bozalana gelmeğe kararlaştırdık ve yola çıktık, 11 saat yürüdüktan sonra Sünbüller mevkiinde çamlar altında bir su başında oturduk, gece idi, bu sırada Ramazan bir bahane ile kaçtı. Sütçü Memet onu aradı, bulamadı geldi, orada esrarlı sigaralar içtik. Mehdi orada ayetlerden bahsetti, rüyalarımızı sordu ve halletti, ordan kalktık Bozalana geldik. Sütçü Mehmedin kardeşi Hacı İsmailin hazırladığı bir eve gittik. Mehdi orada avlanmak niyetile geldiğini söyledi, orada bir hafta zikrettik, ondan sonra Mehdi burada rahat zikredemiyoruz. Bize dağda bir kulübe yapılsın, oraya gidelim, orada zikredelim dedi. Kulübe yapıldı bize kulübeyi Hoca Mustafa ile Hasan gösterdiler. 15 gün orada kaldık gece gündüz zikrettik ve esrar içtik. Mehdinin tavsiyesi üzerine geceleri 200 000 defa kelimeyi tevhit zikrederdik. Ramazan kaçtığı zaman Mehdi bizi sıkı tazyik altına aldı,

kaçarsanız sizi vururum diye korkuttu ve okuduğu ayetlerle de bizi kandırdı ve daha doğrusu bu tarikata intisap ettikten sonra kendimi kaybetmişim.

S- Bu müddet zarfında size bu Mehdi Mehmet Menemene ne maksatla gelineceğini söyledi mi?

C- Menemene ne için gidileceğini söylememişti. Yalnız Şeyh Saffetin evine gideceğimizi ve hükûmet aleyhinde tertibat alacağımızı söylemişti.

S- Kulübedeki toplantıdan sonra ne oldu?

C- Kulübede 15 gün kaldıktan sonra Menemene gelmek üzere yola çıktık, biz kulübede iken Bozalan köylüleri bize yemek getirilerdi. Menemene hareket etmek üzere Bozalandan çıktığımız zaman Abdülkerim ve daha bir iki kişi bize olanca kuvvetleriyle yardım edeceklerini söylediler. Gediz kenarına geldik, kayıkçıyı kaldırdık, Mehdi, kayıkçıya ben Mehdiyim, halkı dine ve şeraita davete gidiyoruz, bizim paramız yok, bizi o bir tarafa geçir, biz de seni ileride memnun ederiz dedi. Çay verdi, içtik ve Menemen tarafına bizi kayıkla geçirdi. Menemen kenarında bir zeytinlik içerisine girdik, orada zikrettik, içtik, sabaha karşı idi, Mehdi bize ayetülkürsü okuttu. Menemene nasıl gireceğimize dair talimat verdi. İllâllah İllâllah diyerek Menemenin içine girdik. Çarşı içindeki bir camiye geldik. Camiden bayrak, Mehdi, camide halka karşı mehdiliğini ilân ediyor ve bizim kimse ile alâkamız, yoktur. Biz burada zikredeceğiz, maksadımız dini kurtarmaktır diyor. Merkumun bu sözlerini işiden halktan bazıları peki dediler ve bizim arkamıza takıldılar. Tahminen sancağın altında yüz kişi zikrediyorduk. Yüz kişi de seyirci vaziyetinde idi. Mehdi aynı zamanda halka karşı eshabı kehfitten olan Kıtımları sayıp tarif etti ve yanındaki köpeğin de Kıtımır olduğunu ve kendisinin mehdiliğine delâlet ettiğini söyledi. Zikrederek biz poyraz tarafına Mehdi de gün doğdu istikametine gittik. Mahalleleri gezerken Mehdiyi kaybettik, bir sokakta Mehdi ile Saffet Hocayı karşı karşıya

gördük. Mehdi elle Saffet Hocaya bir işaret yaptı ve beraber konuşular, Saffet Hoca evine gitti biz yine belediye önüne geldik zikre başladık, bir jandarma neferi geldi, dağılım, bu toplantıyı lağvediyorum dedi. Mehdi dinlemiyerek zikre devam etti. Jandarmalar hükümet içine girdiler ve biraz sonra bir piyade yüzbaşı geldi. Mehdinin ne istediğini sordu. O yüzbaşı da gitti. Jandarma kumandanı geldi, Mehdi jandarma kumandanına ben Mehdiyim, halkı şeriata davet ediyorum dedi. Jandarma kumandanı da biz de Müslümanız, haydi dağılım dedi ise de, jandarma kumandanı da ayrılınca etrafa toplanan halk bizi alkışlamaya başladı. Bu sırada bir zabıt emrinde bir asker müfrezesi geldi. Zabıt mehdinin yanına yaklaşarak yakasından tuttu, teslim olmasını söyledi. Mehdi kızdı, zabiti kaktırdı ve bir silâh atarak zabiti yaraladı. Zabıt yaralı olarak camiin kapusunun içine düştü. Mehdi ve Şamdan Mehmet, zabitin arkasından gittiler, zabitin kafasını kestiler ve başını alıp getirdiler. Halktan tanımadığım birisi bir ip getirdi, Mehdi, kelleyi sancağın ucuna dikti, birisi de çukur kazdı, amma bilmiyorum bu sırada etraftan silâhlar atılmağa başladı. Mehdi Mehmet, Sütçü Memet, Şamdan Memet, vuruldular ve düştüler.

S - Halkı dine davet etmek için nereye kadar gideceksiniz?

C - Çine kadar gidip bütün Yahudileri Müslüman ettikten sonra Mehdi kendisi de Müslümanların başına halife olacaktı.

S- Her memleket halkını Müslüman ettikten sonra Çine kadar gitmeyi kararlaştırdığınıza göre Müslüman ettiğiniz memleketlerde kimi bırakacaksınız?

C- Buralarını dine davet ettikten sonra Menemende Şeyh Saffeti bırakıp Mehdinin kararı gibi Arabistana kadar gidecektik.

Müddei Umumi Hidayet Bey - Mehdinin Menemenden evvelki Şeyh Saffetle olan vaziyet ve münasebetlerini söyleyin.

S- Menemene gelmezden evvel Mehdi başkaca ne vakit Şeyh Saffet ile görüşmüştür?

C- Bir cuma günü Şeyh Saffetle Mehdiyi yolda bir çamlık arasında Rumca konuşmaktalar iken tesadüf ettim, bana sigara verdiler, içtim. Ve yanlarından ayrıldım ve çekildim, biraz yanlarından ayrıldım. kenardan Şeyh Saffet ile Mehdinin konuşmalarını ve vaziyetlerini takip ettim. Bir saat kadar konuştu, ayrıldım gittim, yine bir gün Saffet Hoca bana tesadüf etti. Beni bir zeytinlik içine çekti. Orada cebinden çıkardığı bir defter yaprağına bir şeyler yazarak al şu mektubu Derviş Mehmede ver dedi, ben aldım götürdüm.

Müddei Umumi Hidayet B. - Maznun Nalıncı Hasandan sorulsun, kendisi hiç mektup alıp Şeyh Esada ziyarete gitmiş midir?

S - Böyle bir seyyahat yaptın mı?

C- Maznun; Evet İstanbul'a bir mektup ile Şeyh Esada ziyarete gittim. Laz İbrahim benim orada Şeyh Esat namında bir şeyhim vardır dedi, oturduğu yeri tarif etti, mektubu alarak İstanbul'a gitmek üzere İzmir'e gittim. Vapurda Manifaturacı Osmana tesadüf ettim. İstanbul'a çıkınca dayım Mavunacı Dadaylı Hasanı aradım bulamadım. Bunun üzerine Laz İbrahim'in dediği adresle Erenköyünde Esat Hocanın köşküne gittim. Vapurda rast geldiğim Osman, benden evvel Şeyh Esada gitmiş onu orada gördüm, bir kaç gün sonra da Laz İbrahim Hoca da İstanbul'a geldi. Şeyh Esadın köşkünde ben 11 gün kaldım, bir gün Laz İbrahim, Manifaturacı Osman, Şeyh Esat ve daha bir kaç kişi ve ben orada oturup konuşuyorduk bana dışarı çıkmamı ihtar ettiler. Ben oradan dışarı çıktım. Fakat içeriden konuşulan şeyleri dinledim. Laz İbrahim, yakında şapkalar atılacak, fesler geyilecek, halifeler gelecek, tekkeler, yeniden açılacak diyor ve Hükümet aleyhinde söyleniyordu. Yine bir gün İstanbul'a Laz İbrahim Hoca ile beraber gezerken denizde iki tane zırhlı vardı. Laz İbrahim, bu zırhlıların görünce, işte bunları görüyor musun bunların içinde Sultan Hamidin oğulları vardır. Nerede ise halifelik avdet edecek demişti.

S- Sen başka daha ne vakit İstanbulla gittin?

C - Ondan bir sene evvel yine bir defa gitmişim.

S- İmam İbrahim Efendi ne vakit İstanbuldan dönmüş?

C- Menemen hadisesinden bir ay evvel Manisaya döndü ve Manisada tekkelerin yine açılacağını filân söyler dururdu.

S- İstanbuldan sen mi daha evvel geldin, yoksa İbrahim Efendi mi?

C- Ben daha evvel geldim. İmam İbrahim Efendi benden üç, dört gün sonra geldi ve yine camilerde halifelerin geleceğini, tekkelerin açılacağı hakkında vaizlerde bulunurdu.

S - Yalnız Manisada mı vaaz veriyor, köylere gitmiyor mu idi?

C- Köylere de gidip tarikat lehinde halka nasihatlerde bulunup ahaliyi nakşibendi tarikatine intisap etmeleri için teşvik ederdi.

S- Köylerde seyyahatı esnasında gizli cemiyetler teşkil ediyor mu idi?

C- Gizli cemiyet teşkil ettiğini bilmem yalnız camilerde her vakit namazdan sonra resmen cemaati zikrettirirdi ve hiç korkmayın hükûmet bizim zikrimize mani olamaz derdi.

S- Sen ne vakit nakşibendi tarikatine intisap ettin?

C- İki sene evvel.

S- Sen bu zikirlere nasıl iştirak ediyordun?

C- Bir defa Laz İbrahim'in camaate hitaben istiyen gitsin biz zikredeceğiz dedi. Oturup zikrettik. Biz ondan sonra Laz İbrahim'in evine gittik. Bizi evinde zikrettirdi.

Bana Şeyh Esat için şeyhimizi hiç bir vakit unutma derdi. İşte bunların bu yoldaki tarikata mütedair teşvikat yaptıkları itikatla içime ateş gibi bir şey düştü en nihayet ben de tarikate sülûk ettim. Mesele bundan ibarettir. Ben tarikat şebekesinin bütün icraat ve faaliyetini baştan nihayete kadar anlattım. Hiç bir şey saklamıyorum. Evvel ve ahir hadiseyi bütün mahiyet ve şumulile söyledim. Hatta müstantıklara da verdiğim ifade bu yoldadır.

Sorguya çekilen diğer maznun Küçük Hasan, makamı riyasetten:

S - Hasan sen de anlat bakalım? Mehdi Memedin yanında bulunduğunuz müddetçe ne gibi hareketlerde bulundunuz. Menemene gelip buradaki hadisenin sonuna kadar geçen safahatı anlat?

C- Paşam Hazretleri! Mehdi Memet dedikleri adam yedi senedenberi şeyhlik yapıyormuş. Bunun yanında bir çok derviş ve müritleri de varmış. Bir defa pederime nasıl senin çocuklar camiye gidiyorlar mı, namaz kılıyorlar mı? Dedi ve bana da ahır zamanda bir mehdi çıkacaktır, biliyor musun dedi. Ben de evet biliyorum dedim. Öyle ise işte o Mehdi benim dedi ve beni kendisine mürit olmağa davet etti ve bana nasıl zikir yapılmak lâzım geleceğini öğretti. Tarif ettiği duaları okudum, bu adam beni de kandırdı. Bir gün toplandığımız Çırac Mustafanın kahvesinde tesbih ile bana 500 defa lâilâheillâllah ismi celâlini çekeceksin dedi. Bunu da tarif ettiği minval üzere yaptım. Mehdi Memet ve Sütçü Memet, nakşibendi tarikatının ihyası için teşkilât yapıyorlarmış ve her vakit Mehdi Memedin tarif ettiği gibi zikre devam ediyordum. Çırac Mustafanın kahvesi Hükümet tarafından kapatıldıktan sonra müritlerden Tatlıcı Hüseyinin teklifi üzerine onun evinde akşamları toplanmağa ve zikretmeğe başladık. Tatlıcı Hüseyinin evinde Mehdi yapılan teşkilât etrafında gidecekleri yeri kararlaştırıyordu ve maksadı da Türkiyede bütün vilâyetlerde, kasabalarda, köylerde halkı dine davet ettikten sonra Avrupa Devletlerini de bu minval üzere dine davet edecekti ve Türkiyede kapanan tekkeleri yeniden açmak için çalışacağını söylerdi. Bu maksadının husulü için Hazreti Peygamberin zamanında nasıl bir yol

tutup din uğrunda çalıştığından ve ne suretle dini islâmı neşrettiğinden anlarla misaller getirerek bizi ikna etmek için hazreti peygamber de böyle zikir ve tehlil ve tevhitlerde bulunup hak yolunu kazanmış idi diyordu. Bu toplantılarda Menemen lâfi olmadı. Yalnız silâh olmadığından karakolların basılıp silâh temin edilmesi bahsı geçmiş idi. Mehdi Memet, bana İsmail'e git benden selam söyle bir tüfenk versin al gel dedi. Ben de gittim İsmail'e Mehdi Memet'in selâmını söyledim ve silah istediğini anlattım.

İsmail çuval içerisine bir silâh koydu, ben de silâhı alıp çuvala koydum. Mehdi Memet'e götürdüm. Mehdi Memet Manisada Koca Mustafa dan da bir bıçak temin etmiş, Tatlıcı Hüseyin'in evinde kararlaştırdığımız veçhile Mehdi, Sütçü Memet, Şamdan Memet nezdine bir gün evvel Paşa Köyüne hareket ettiler. Biz de bir gün sonra orada onlara iltihak ettik. Köyde Mehdi'nin bacanağı posta sürücüsü Ahmed'in evinde misafir olduk. Üç dört gün bu suretle orada zikrettik Ve beni çok tehdit ederdi.

S- Senin daha başka kardeşlerin olduğuna göre neden Mehdi Memet seni kendisine mürit yapmağı intihap ediyor. Mademki seni korkutuyor. Sen Mehdiden gördüğün tehditlerden babam neden haberdar etmedin?

C- Paşam Hazretleri. Beni çok korkuttu. Dualarla aklımı aldı. Babama söylemedim. Nedense kendisine mürit yapmağa beni seçmiş. Reis Paşa: İfadene devam et:

Maznun Küçük Hasan, bu minval üzere Paşa köyünde Mehdi Memet'in kayın validesinin evinde üç dört gün kaldık. Mehdi oradaki halka evvelâ av maksadile geldiğini, sonra da Mehdi olduğunu ilan etti ve maksadını anlattı. Bozalan a gelmek üzere yola çıkarken köylülerin bazıları gitmeseniz eyi olur, diyordu.

S- Mehdi'nin kayın validesi kendisine böyle bir teşebbüsten yaz geçmesini söylemedi mi?

C- Kayın validesi gitme, der, fakat Mehdi Memet dinlemezdi.

S- Ondan sonra ne oldu.

C- Bu minval üzere Paşa Köyünden yola çıktık tanı 11 saat yol yürüdük. Sünbül mevkiinde çamlık altında bir su başında oturduk. Ramazan oradan bir bahane ile kaçtı, Sütçü Memet aradı, bulamadı, bundan sonra Mehdi bizi daha fazla tazyik altına almağa başladı. O su kenarında da esrar içtik. Bozalan Köyünün yakınında bir dereye biz kaldık yalnız Sütçü Memet köye geldiler. Gece idi. Sabahleyin Hacı İsmailin küçükoğlu Hüseyin gelerek bizi de aldı, Bozalana gittik Hacı İsmailin büyükoğlu Hüseyin bunlara iki silâh daha temin etti ve Hacı İsmailin evine misafir olduk. Bize yemek verdiler. Bu köyde bir hafta kadar zikrettik. Esrarlı sigara içtik. Burada da Mehdi Memet Mehdiliğini ilân etti ve bizim için de bunlara eshabı kehifdendir dedi. Bu sözler üzerine köylü elhamdülillah Mehdinin yüzünü gördük derlerdi. Bununla beraber Mehdi Memet ben mehdiliğimi ilân etmeğe çıkıyorum. Halkı dine davet edeceğim. Muvaffak olduktan sonra da size birer memuriyet veririm dedi. Mehdi daima esrar içtirir ve kendi amaline hizmet ettirmek için böylece bizi bir takım kayıtlar altında tutardı. Bizi budala yapmıştı. Bizi istihareye yatırır. Rüyalar görür, onları hallederdi. Neler yapmazdı Paşam. Meğer maksadı ne imiş Paşanı Hazretleri, bu minval üzere bu köyde bir hafta kadar dua ve zikrettikten sonra Mehdi Memet, Sütçü Memede biz burada zikrimizi rahat yapamıyoruz. Bize dağda bir kulübe yapsınlar oraya gidelim dedi. Sütçü Memet eniştesine söyledi ve bize dağda bir kulübe yapıldı. Oraya gittik. orada 15 gün kadar zikrettik, esrar içtik, yemeklerimizi Bozalan köylüleri getirirdi. Bu minval üzere burada zikrederken Mehdi Memet benden Menemeni eyi bilir misin diye sordu. Ben de Nalinci Hasan daha eyi bilir dedim. Bundan sonra Menemende kaç jandarma vardır dedi. Bir kaç jandarma olduğu söylendi. Kulübeden çıktık. Bozalan kenarına geldiğimizde, Mehdi, Abdülkerime rast geldi. Mehdi ona Menemene doğru gidiyoruz, orada Mehdiliğimi ilân edeceğim dedi. Abdülkerim Hüseyin ile beraber Mehdiye beni unutma, Cenabı Hak size yardımcı olsun, inşallah muvaffak olursunuz, siz

gidin biz de buradan sizin hareketinizi takip edeceğiz. Buradan Menemene bakacağız, Menemende bir silah patlarsa silâhlarımızı alarak geleceğiz dedi ve bize birer sigara verdi. Oradan Gediz çayı kenarına geldik. Kayıkçıyı kaldırdık ve beri tarafa geçtik. Menemen kenarında bir zeytinliğe gelmiştik.

Sabah yakındı. Zeytinlikte oturarak esrar içtik. Şafak sökmek üzere idi. Menemenin içerisine girdik Bozalandan hareket ederken Mehdi bana da bir tabanca vermişti. Fakat ben onu hiç kullanmadım Menemenin içerisine girmezden evvel Mehdi bize ayetülkürsiyi okutmağa başladı. Menemenin içerisine tekbirlerle girdik. Çarşı içerisinde bir cami yanına geldik, silâhlılar camiin etrafını sardılar Nalıncı Hasan camiye girerek bir sancak aldı o vakit camide iki kişi vardı, bir insan da ezan okumak üzere idi. Mehdi, Camide bulunanlara ben ahir zamanda gelecek olan mehdiyim deyince camidekiler şehadet getirmeğe başladılar. Sancakla camiin önündeki meydanlığa geldik, orada biraz zikrettikten sonra Mehdi, Menemenin içerisini, mahallelerin gezmek istedi. Ve orada hazır bulunan tanımadığım birisine bize mahalleleri gezdir dedi. O tanımadığım adam bizimle beraber mahalleleri zikrederek dolaştık, bir yere geldik, Mehdi bizden ayrılmıştı. Mehdiyi kaybettik, dolaşırken bir sokakta Mehdiyle Saffet Hocayı karşı karşıya gördük. Saffet Hoca evine girdi. Pencereyi kapattı biz oradan tekrar belediye meydanlığına geldik yine zikre başladık bir çok halk toplanmıştı. Sancağı yere dikmek istedik, tanımadığım birisi bir çukur kazdı, sancak oraya dikildi. Etrafımıza tahminen 100 kişi toplanmıştı. Bunların hemen hepsi zikre iştirak ediyorlardı. Mehdi Mehmet mehdiliğini ilân etmişti. Ve etraf 70 000 evliya ile sarılmıştı. Herkes öğleye kadar sancağın altına gelsin, gelmiyenlerin kafası kesilecektir dedi. Bu sırada bir jandarma, yanında dört beş jandarma ile gelerek Mehdiye ne istiyorsun, dağılın dedi, Mehdi ona ben mehdiyim, halkı şeriata ve dine davete geldim. Etraf sarılmıştır. 70 000 kişi vardır dedi. Ve silâhını jandarmalara karşı kaldırdı. Jandarmalar kaçarak hükümete girdiler. Zikir yine devam ediyordu. Müteakiben bir jandarma yüzbaşısı gelerek Mehdi ile konuştu. Ve Mehdiye biz de Müslümanız, dağılın dedi. Ve jandarma yüzbaşısı da hükümete doğru gidince halkın

bir kısmı Mehdiyi alkışladılar. Yine bir askeri yüzbaşı geldi. O da döndü. Arkadan bir genç zabıt kumandasında süngü takılı bir müfreze geldi. Zabıt, Mehdi'nin yanına gelerek yakasından tuttu. Mehdiye teslim ol dedi, Mehdi zabıtı kaktırdı ve silâhla vurdu. Zabıt yaralı olarak camii yanına gelince düştü. Şamdan Mehmet giderek zabıtın kafasını kesti, getirdi sancağın ucuna dikti. Baş orada durmayınca ahaliden birisi ip verdi. Baş sancağın ucuna bağladılar. Ve yine bu vaziyette meydanlıkta tekbire başladık. Süngü takılı askerler kaçmışlardı. Zikir esnasında her taraftan silâhlar patlamağa başladı. Mehdi, Sütçü Mehmet, Şamdan Mehmet vuruldular. Mehmet Emin de yaralandı. Biz Nalıncı Hasan ile Manisaya kaçtık, üç gün sonra bizi Manisada tuttular. Mesele bundan ibarettir Paşam Hazretleri.

S- Mehdi Menemenden sonra nerelere gideceğini söylemiş miydi?

C- Mehdi, Bozalardan hareket ettiğimiz zaman Menemeni işgal ettikten sonra bir şeyh bırakacağını, Manisayı, Ankarayı, her tarafı işgal edeceğini, oradan Şama giderek Hazreti İsa ile buluşacağını demişti. Ben yerde miyim, gökte miyim, nerede olduğumu bilmediğimden daha doğrusu Paşa Hazretleri, biz meczup bir halde olduğumuzdan hiç bir şey deyişmiyorduk.

Diğer maznun - Ramazan sorguya çekildi.

Paşa Hazretleri. Ben Manisada Sütçü Memetle kendisinden süt aldığımın tanıştım. Ben de bu nakşibendi tarikatına beş ay evvel intisap ettim. Mehdi ile beni Sütçü Mehmet tanıttırdı. Paşa Hazretleri ben cahilim, Mehdi ile böylece tanıştıktan sonra bir gün Mehdi bana dua ve zikrediyor musun dedi. Ara sıra zikir ve dua ediyorum dedim. Çok dua ve zikret, bunu yapan Müslümanlar Allaha yakın olurlar diye kandırdı. Ben de bunlarla bir kaç akşam Tatlıcı Hüseyinin evine giderek zikrettim. Tarikata ilk girdiğini zaman Mehdiyi tanımadım. Onun daha bir çok müritleri varmış. Ha Paşam beni evvela Sütçü Mehmet, Mehdi için onun arkasında 70 000 melaike vardır, onun müridi ol, gelmezsen senin için fena olur, her halde onun müridi

olmalısın demişti. Ben de bunların toplandıkları Tatlıcı Hüseyinin evine gittim, iki defa bulundum. Orada bunlar mütemadiyen Mehdilik meselelerini konuşuyorlardı. Sütçü Mehmet Manisada İsmailden bir silah aldı. Bir gün sonra postaya binerek Paşa Köyüne gittik. Oradan da Bozalana giderken bana cebren yürü diyorlardı, Küçük Hasanla biz diğerlerine nisbeten daha geride idik. Yolda su dökmek bahanesile kaldım ve kaçtım. Paşa Köyünde iken Mehdi ile Şamdan Mehmede silâh geldi.

S- Manisada Mehdiden başka hangi şeyhleri tanırırsın?

C- Manisadaki şeyhleri tanımam.

S- Mehdi Mehmet kendisine derviş bulmak için başkasına ne için müracaat etmemiş te sana ediyor, demek sen bir meyil göstermişsin ki ona iltihak etmişsin.

C- Başkasına teklif etmeyip te bana teklif ettiğini bilirim.

S- Mehdi Mehmedin daha bir çok müritleri olduğunu söylüyorsun, halkı dine davet etmek için diğer dervişlerine neden teklif etmemiş te, sana etmiş?

C- Bana teklif etti, diğer müritlerine neden teklif etmediğini bilmem.

S- Mehdi Mehmedin müritlerl kimlerdir.

C- Benim tanıdığım Mehmet Emin, Sütçü Mehmet, Şamdan Mehmet, Nalıncı Hasan, Küçük Hasan, Tatlıcı Hüseyindir, başkalarını bilmem.

Bu sırada Memet Emin ayağa kalkarak kendiliğinden iltihak etmiştir, hatta bize et bile vermişti. Maznun Ramazan Ben korktum korkumdan et verecek oldum. Fakat almadılar.

S- Mehdi sizi nerelere götüreceğini söyledi mi?

C- Hayır söylemedi.

S- Mademki söylemedi böyle silâhlı olarak yola çıkıyorsunuz oradaki köylerden bu adam bizi böyle nereye götürüyor deye soramaz mıydın?

C- Silahlar gelince bize Mehdi hemen kalkın gidelim dedi ben köylüden bizi nereye gönderiyor deye sormağa vakit bulamadım.

S- O esnada ne kadar kaldınız ki sormağa vakit kalmıyor.

C- Bir çeyrek saat kadar kaldık.

S- Daha fazla kalmışsınız.

C- Belki bir saat kadar kalmışızdır. Reis Mustafa Paşa Mehmet Emin bu köyde ne kadar kaldınız. Memet Emin : Silâhlar geldikten sonra köyde bir veya bir buçuk saat daha kaldık dedi.

Maznun Tatlıcı Hüseyin, sorguya çekildi.

S- Reis Mustafa Paşa, sen söyle bakalım Tatlıcı Hüseyin?

C- Maznun Tatlıcı Hüseyin, efendim benim evimde katiyen toplantı olmamıştır. İsbat etsinler, cezama razıyım.

S- Sen Mehdi Mehmet ve arkadaşlarım hiç bir yerde görmedin mi?

C- Kahvede falan gördüm.

S- Mehmet Emin ve iki Hasanın Mehdi ile kendilerinin senin evine gelip toplandığını söylüyorlar.

C- Hayır efendim evime gelmediler.

S- Mehdi Mehmedi nasıl bir adam olarak tanırırsın.

C- Kızık bir adamdır. Vururum, keserim, kırarım der durur.

S- Mehdinin kızık bir adam olduğunu nereden biliyorsun.

C- Kasap Hasan namında birisile evvelce eşkiyalık yapmış, sonra seferberlik sıralarında, askerlik münasebetile kendisini tanırım. Ben İstanbulda sanayide askerdim. Mehdi Mehmet habaset sahibi bir adamdır. Ondan dolayı bunu kızık, vururum, keserim diyen aksi bir adam olarak tanırım.

Maznun Topçu Hüseyin: Toplantı falan yapmadık, yalandır. Fırkacılık meselesinden bana bunlar muğberdir diyerek cürmünü inkâr etti.

Müddei Umumi Hidayet Bey: Tatlıcı Hüseyin'in oturduğu ev kendisinin mülkü müdür?

S- Reis Paşa : Ev kendinin midir? Maznun Tatlıcı Hüseyin ev kendimindir? Müddei Umumi Hidayet Bey, Tatlıcı Hüseyin, Mehdi Memet ve buradaki olan arkadaşlarının evine gelip toplantı yapılmadığını söyledi. Halbuki Mehmet Emin ve iki Hasan'ın Tatlıcı Hüseyinin evinde toplantı yapıldığını müttehiden söylüyorlar.

Şu halde Memet Emin ve Hasanlardan Tatlıcı Hüseyinin evinin dahili taksimatını tarif etsinler dedi. Reis Paşa : Küçük Hasana, Hasan tarif et bakalım?

Küçük Hasan, sokak kapısı iki. kanatlıdır içeriye girilince avlısı çukurdur. Ev iki katlıdır. Alt katta merdiven altında sol tarafta küçük bir odada oturduk. Hatta odada bir karyola vardı. Etrafında da kanepeler vardı.

Nalıncı Hasan, evet, evin taksimatı Hasanın tarif ettiği gibidir dedi. Mehmet Emin ve Ramazan : Evet Paşa Hazretleri, evet, taksimatı böyledir dedi. İcabı düşünöldü. Vaktin hulûlüne mebni duruşmanın 17 Kânunusani 1931 cumartesi, saat ona talikine müttefikan karar verildi.

15.1.931

Esas hakkındaki iddianame

24 Ocak 1931

105 sanığın 15 Ocak'ta başlayan yargılamasından sonra 24 Ocak 1931'de Divanı Harbi Orfi Müddeiumumisi (Savcısı) A. Fuat Bey, Esas Hakkındaki İddianame'sini okudu.

İDDİANAMEDEN...

"Menemen faillerini yetiştiren ve tarikat perdesi arkasında faaliyete geçerek halkı iğfal eden ve nakşibendi tarikatı namile ortaya sürdükleri bir tarikata halkı bağlayan ve nihayet bu suretle zahiren, ismen, dinî bir tarikat, aslan ve ruhan onun gizli olmak vasfında mündemiç gizli ve muzır bir teşekkül ile çalışmağa başlayan hadisenin elâmanları maznunları şebekesine..."

"Aşağıda delâilini birer birer serdedeceğim bu şebekenin başında sabık Manisa Askerî Hastanesi imamlığından mütekait imam İbrahim Efendi vardır. Bu adam Erenköyünde Şevki Paşa köşkünde oturan Şeyh Esada merbuttur."

"...bu tarikatin siyasi bir teşekkül olduğunu umumi surette arzettikten sonra son hadisenin bu teşekkülden çıktığını maddeten göstermek isterim."

"Tarikatın gayesi hükümeti yıkmak, eskisi gibi tekkeleri açık alenî zikir yapmaktan ve sultanları getirmekten ibaret olduğunun maznunlar tarafından müttefikan beyan edilmesi..."

**Kubilay Olayı'nın Esas Hakkındaki İddianamesi şöyle:
(24 Ocak 1931)****Esas Hakkındaki İddianame**

Reis Paşa Hazretleri:

Türk Cumhuriyetine ve onun tarihine lekeli bir sahife ilave eden irticai hadisenin en muhim muhakeme devresi bugün hitam safhasına dahil olmuştur. Mütaleamı serdederken evvelâ münhasıran Menemen hadisesini ika eden maznunların Manisadan hareket ettikleri günde Tatlıcı Hüseyinin evindeki içtimalarından başlayacağım; sırasile Paşaköy, Bozalandaki vaziyetlerini ve bu vaziyetlerinin köylerdeki şekli tezahürünü gösterdikten sonra buralarda kendilerine zahir olan maznunların hadisedeki rollerini teşrih edeceğim, ondan sonra fecaat arzeden Menemen hadisesinin şekli cereyanını göstereceğim ve psikolojik noktadan basitten mürekkebe doğru yürüyerek Menemen vakasının menşei hakikisine intikal ve bundan Tatlıcı Hüseyin'in evindeki içtima takaddüm eden zamanlarda muhtelif mahallerde yapılan içtimalara ve bunda Erenköy kâşanesinin oynadığı rollere geçerek hadisenin mahalli olmayıp şümüllü ve vâsi saha üzerinde cereyan ettiğini göstererek maznunlar şebekesini çıkaracağım ve bunların Devlet hayatıyeti üzerindeki maksatlarının tecelliyatını ve delâili ile ve anasını cürmiesile tetkik ve tahlil ederek vasfı cürmilerini ortaya koyacağım, ondan sonra cezai mesuliyetlerinin temas ettiği mevaddı kanuniyeyi göstereceğim. Şöylece; tahkikat safahatı hakkında takip edeceğim mütaleamın seyredeceği ana hatları üzerinden yürüyerek iddianememin bir krokisini çizmiş oldum. Şimdi evvela maznunların Manisadan Menemene kadar olan safhasını dört noktada tetkik ve mütalea edeceğim.

1. Maznunların Manisada ve Manisadan hareket ve Paşaköyünde ikametleri: Maznunların Manisada dört gündenberi içtima ettikleri Tatlıcı Hüseyinin evinde son olarak 6 Kânunuevvel 1930 cumartesi akşamı (kendisi de dahil olduğu halde, Şamdan Mehmet, Sütçü

Mehmet; Emrullahoğlu Mehmet, Alioğlu Hasan, Nalıncı Hasan ve Çakıroğlu Ramazan, Çıracık Mustafa, Topçu Hüseyin; Keçili Süleyman Çavuş, Papuççu Hüseyinoğlu Ali) huzur ile bir içtima yapılmıştır. Bu içtimada vaka hakkında müzakere cereyan etmiş ve bu müzakerede hadisenin sureti cereyanı ve silahların sureti tedariki kararlaştırıldıktan sonra Giritli Memet evvelâ sabahleyin kendisi Şamdan Memet, Sütçü Memetle Paşa Köyüne hareket edeceğini ve bir gün sonra da Paşa Köyünde Emrullahoğlu Mehmet, Alioğlu Hasan, Nalıncı Hasan, Çakıroğlu Ramazanım kendilerine iltihak edeceğini söyledikten ve talimat verdikten sonra orada hazır bulunan Topçu Hüseyin, Çıracık Mustafa, Tatlıcı Hüseyin, Keçili Süleyman Çavuş, Papuççu Hüseyinoğlu Ali de bilahara arkalarından silahlanarak geleceklerini vadetmişlerdir. Sabahleyin kararın tatbikatına geçen Giritli Mehmet yanına Sütçü Memetle, Şamdan Memedi ve Manisada Giritli İsmail ve Piçakçı Mustafanın çuval içinde verdikleri iki silâhı alarak ve kendi bacanağı posta sürücüsü Kâhya İsmailin arabasıyla Paşaköyüne hareket eylemiştir ve muvaselette analığı Rukiyenin evine misafir olmuştur. Rukiye keyfiyeti köyden Giritli Memedin bacanağı Sımalı Osman ve bakkal Memetoğlu Abdürrahmana anlatmıştır.

Talimat veçhile bir gün sonra hareket edecek olan Emrullahoğlu Memet Emin, valdesi Hasibe, karısı Emine, kız kardeşi Halidenin malûmatı altında ve hatta bu meyanda maznunlardan Hafizoğlu Simsar Mustafaya da alacağı olan paranın karısına ve anasına verilmesini tenbih ettikten sonra Alioğlu Hasan, Nalıncı Hasan, Çakıroğlu, Ramazanla birlikte araba ile Paşaköyüne gitmiş arabacı bunları Giritli Memedin bacanağı Ahmedin evine götürmüştür. Burada Ahmet bunlara yiyecek çıkarıp yedirdikten ve çantalarına yemek koyduktan ve tam muvaseletlerinden yarım saat sonra Rukiyenin evinden aldıkları silahlarla ve yanlarına aldıkları Kıtırmir dedikleri köpeklerle beraber hep birlikte gece yarısı Paşa Köyünden çıkıyorlar, Bozalana hareket ediyorlar.

2. Bozalan yolunda Maznunlar onbir saat yürüdüktan sonra Sünbüller Köyü yolunda bir çamlıkta su kenarında geceyi geçiriyorlar, burada

Çakıroğlu Ramazan, vaziyetin vahametini anlayarak kendilerinden ayrılp habersiz kaçıyor ve Manisaya avdet ediyor.

Bozalana girerken: Su kenarında uykudan kalkan maznunlar, arkadaşlarının birisini kaybettikten sonra yürüyerek Bozalan Köyünün kenarına geliyorlar. (Bu köy Sütçü Memedin köyüdür) Sütçü Memet, köye girip akrabasına haber veriyor, Sütçü Memedin damadı Koca Mustafa bunları köy kenarında istikbal ederek evvelden hazırladığı bir boş odaya alıyor;

3. Maznunlar Bozalanda: Bu eve her gün Hoca Mustafa da dahil olduğu halde Sütçü Mehmedin kardeşi Hacı İsmail ve oğlu Hüseyin ve diğer oğlu Hasan, her üçü beraberce girip çıkıyorlar, yemek getiriyorlar. Burada Giritli Memet mehdiliğini ilân ediyor. Köyde işitmedik kimse kalmıyor, bu meyanda köy heyeti ihtiyariyesi (Muhtar Molla Ahmet oğlu Mustafa, âza Hacı Mustafa oğullarından Mustafa oğlu Mustafa, âza Memetoğlu İsmail, âza Memet oğlu İbrahim. âza Haliloğlu Hasan, bekçi Ahmet oğlu Hüseyin) bile haberdar oluyor ve köyden Osmanoğlu Hasan ve Memetoğlu Ahmet maznunlara hitaben Emiralem karakoluna uğrayıp orada bulunan iki jandarmayı öldürüp silâhlarını almalarını ve kendileri de arkalarından Menemene gelip yardım edeceklerini söylüyorlar.

Bir heyet: Bir hafta kadar Bozalanda kalıp orada mehdiliğini ilân eden Giritli Memet, vaziyetten hükümetin haberdar olup olmadığını anlamak üzere Hacı İsmailin hemşiresinin kızı Fatma ve Hacı Alioğlu Mustafa yı güya cihaz tedariki behanesile Manisaya gönderiyor bunlar Manisadan Sütçü Memedin karısı Kezibandan vaziyeti anlayıp avdet ediyorlar.

Bir kulübe: Hükümetin haberdar olduğu havadisi getirilince Giritli Memedin emri ile köy civarında çamlıkta Hacı İsmail ile Hoca Mustafa tarafından bir kulübe inşa ediliyor burada bir hafta esrar içmek suretile zikre devam eden maznunlar 23 Kânunuevvel 1930 salı günü Menemen girmeği kararlaştırıyorlar, nihayet;

Menemen yolunda: Salı gecesi Kıtımlerle beraber yola çıkıyorlar, evvelden haberdar edildiği için Göreçe karyesinin berisinde kömür ocağında Hacı İsmailoğlu Hüseyin tarafından yakılan ateşte ısındıktan ve oraya yine evvelden haberdar olan Göreceli Abdülkerimin getirdiği yemek yendikten sonra bunların rehberliği ile yollarına revan oluyorlar.

Geçit: Hasanlar geçidine geldikten sonra orada kayıkçı Memedin kayığı ile beri tarafa geçiyorlar ve Menemene yollanıyorlar.

4. Menemene girerken ve Menemende fecaat : Maznunlar Menemen kenarına geldiklerinde zeytinliklerde bir az tavakkuf ettikten ve burada Giritli Memet maznunların hepsine çifte çifte esrarlı cıgara verdikten sonra hepsi sarhoş kafalarla Menemene dahil oluyorlar. Saat altıyı yirmi geçe Müftü camiine geliyorlar, bu camiden maznunlardan Nalıncı Hasan (İnna fetahnaleke) suresi yazılı bayrağı alıyor, hep birlikte cami içinde bekliyorlar ve camiye girenleri Mehdi dine davet ediyor ve mehdi olduğuna dair nişanesi olan Kıtımleri kendilerine gösteriyor. Namazdan sonra cemaati bayrak altına davet ve buna icabet eden isimleri meçhul bazı eşhas bunlarla belediye meydanlığına geliyorlar, oradan ayrılıyorlar. İçlerinden Abdullahoğlu müezzin hafız Ahmet maznunların camiye geldiğini görmüş, Hükûmete haber vermeği hatırına getirmiyerek maznunlar gittikten sonra minareye çıkmış ve kendi ifadesine göre etraftan gelecek yetmiş bin kişiye bakmıştır.

Belediye meydanlığında ve mahallâta : Belediye meydanlığında maznunlar bir az kaldıktan sonra bayraklarını omuzlayarak hep birlikte tekbir getirerek şehri dolaşmağa başlıyorlar ve rast geldiklerine Müslüman mısınız? Mehdiye itikadınız varmı? Diye soruyorlar ve kendilerine bayrak altına girmelerini. aksi takdirde hepsi kılıçtan geçeceğini ortada hükümet olmadığını, herkesin dükkanlarını kapayarak kendilerine iltihak etmelerini ve arkalarından yetmiş bin kişinin gelmekte olduğunu, top, tüfek, bütün kuvvetin mehdi huzurunda duracağını bağıarak bütün mahallâti dolaşıyorlar.

Hoca Saffet Efendinin evi önünde : Hoca Saffet Efendinin evi önüne geldiklerinde tavakkuf ediyorlar maznunlar arkalarından gelen Mehdi Memedin burada anide tegayyüp ettiğini ve biraz sonra Hoca Saffet Efendi ile temaslarını, birbirine bakıştıklarını görüyorlar ve hocanın tam evine gireceği anda Mehdi Memedin bir işaretile maznunlar Saffet Hocaya resmi selâm ifa ediyorlar ve önlerinde Menemenden iltihak eden maznun Abbas tabanca atmak suretile icrayı şadümani ederek ve diğer Menemen halkından Ramiz, Harputlu Memet, Şımbıllı Memet te bunlara iltihak ve tekbir alarak belediye önüne avdet ediyorlar. Belediye önünde : Bayrak burada Menemenlilerden Arabacı Hüseyin tarafından meydanlığa açılan bir çukura rekzediliyor. Yine burada maznunlar tekbirler ve yukarıda arzettiğim şekilde nidalara başlıyorlar ve ellerinde silah olduğu halde sancak etrafını dolaşıyorlar. Bir kısım da yerden aldığı toprağı etrafa serpiyor.

Jandarma Yazıcısı Ali Efendi : Bu sırada Jandarma Yazıcısı Ali Efendi haberdar edildiğinden arkadaşları dört nefer jandarmaya silahlarını almalarını tenbih edip kendilerini beklemeden doğruca Mehdi'nin yanına giderek ne istediklerini sormuş, Mehdi Giritli Mehmet, buna hitaben, git kumandanına haber ver. O gelsin, bana top kurşun işlemez, demiştir. Bunun üzerine geri dönen Ali Efendi keyfiyetten bölük kumandanı Fahri Beyi haberdar etmiştir.

Fahri B. : Evinde haber alan Fahri B. doğruca asilerin yanına geliyor tam bir asker tavrıyla ve Hükûmetin şerefine yakışacak surette Mehdi'ye hitaben : Ne istiyorsunuz, buradan dağılınız diyor. O da; ben Mehdi'yim, şeriati ilan ediyorum, bana kimse mukavemet edemez, çekil diyor. Bu söz üzerine asiler orada toplanan seyirci Menemen halkının bazıları tarafından el çırpma suretile alkışlanıyor. Vaziyetin vehametini anlıyan kumandan, tedabir almak üzere oradan çekiliyor. Ve Hükûmete gelip bu gibi ahvalde kanunun icabatına tevessülle alaydan asker ve kuvvet istiyor ve telefon başında buna intizar eden Fahri B. askerle gelen Kublay Beyden bîhaber.

Kublay B. : İhtiyat Zabıt Vekili Kublay B. süngülü askerini belediye meydanlığındaki kahve önüne bıraktıktan sonra kendisi öne atılarak asilere dağılmasını söylüyor ve Mehdi Giritli Mehmedi kolundan tutup çekiyor ve askere süngü tak emrini veriyor. Buna Mehdi silah atmak suretile mukabele ediyor ve ağır bir surette yaralıyor. Yaralanan Kublay Bey tam bir metin asker tavrıyla oradan ayrılıyor, arkasından ikinci defa atılan kurşun isabet etmeden Hükûmetin arkasındaki avluya kendini atıyor, fakat aldığı birinci kurşun yarısından kaçamıyarak oraya düşüyor.

Maznunların hunharane hareketi ve Kublay Beyle iki bekçinin şehadeti : Kublay Beyin, orayı gören, her nasılsa haber alan Mehdi Giritli Mehmet, askerın kaçmasından ve halkın el çırpma suretile kendisine müzaheretinden ve sigara ikramından cüret alarak ortalığa bir dehşet salmak için bu anda cinaî bir rol yapmak istiyor, derhal maznunlardan Ali oğlu Hasanın torbası içindeki bıçağı aldıktan sonra Şamdan Memetle beraber Kublayın yanına gidiyor, bıçağıle boynundan keserek kellesini alıyor, bu suretle ordunun bir zabiti ve asil Türk evladı Kublay, tanı bir canavarca hıslle şehit ediliyor. Bununla kanmıyan Mehdi, kafayı saçlarından tutarak orada bulunan üstüvane şeklindeki taşa vuruyor ve etrafını biraz gezdikten sonra getirip bayrağın üzerine takıyor. Bu fecaat karşısında seyir ve Menemen halkından bazıları tarafından ikinci bir alkış tufanı başlıyor, bayrak eyi dikilmemiş olacaktır ki düşüyor. Bittabi kafa da düşüyor Mehdi Memet, bayrağı elektrik direğine bağlamak için ip istiyor; bir ip halk arasından Yusuf oğlu Kâmil tarafından koşarak getiriliyor ve sancak direğe bağlanıyor. Bu sıralarda alaydan yetişen diğer müfrezeler ve aynı zamanda namuslu iki bekçi ile asiler arasında cereyan eden müsademede Mehdi Memet ve Şamdan Memet ve Sütçü Memet maktul ve Emrulloğlu Memet Emin mecruh, bu meyanda iki bekçi de şehit düşüyor, âsilerden Nalınca Hasan ile Ali oğlu Hasan da halk arasından kaçıyor ve Manisada yakayı ele veriyor.

Bu hadisede vasfî cürüm ne olacaktır. Vakanın sureti cereyanına ve maznunların halka hitaben vaki hezeyanlarına ve halkı bayrak altına

davet etmelerine ve maksatlarının husulü için vaki müdahaleye silahla mukabele ederek Hükûmet kuvvetlerine karşı gelmelerine, en nihayet canlı bir kuvvet olarak hükümet yoktur demelerine ve aşağıda arzedeceğim veçhile tarikati teşkildeki gayenin Hükûmetin tebdili ve saltanatın iadesi gibi hususattan ibaret olduğunun her türlü içtimalarında mevzubahis ve müridana bu suretle telkin eylemelerine nazaran muhtevası itibariyle bu suç tam anasırı tekâmül etmiş ve Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesindeki suçtan ibarettir.

Manisada başlayarak Menemende hitam bulan ve bir irticai hareketi tam manasile ifade eden şu safhada arzettiğim şu hadise sureti cereyanını ve uğradıkları yerlerdeki maznunların rollerini saraheten bize anlatan maznun Emrulloğlu Memet Emin, Nalıncı Hasan, Alioğlu Hasan kendi ikrarları ve bütün maznunları teşhisen birer birer göstermiş olmaları ve diğer bütün maznunların kendi hareketleri hakkında kısmen sarih ve kısmen müevvel ikrarları ve bu meyanda asi Memet Eminin eniştesi maznun Keçeci Süleymanın Manisada silahların sureti tedarikine ve hareketlerinden akrabasının ve bu meyanda maznunlardan Hafizoğlu Simsar Katibi Mustafanın haberdar olduğuna dair çok açık ikrarı ve aynı halden maznun bulunan Bozalan heyeti ihtiyariyesinden inkârları hilâfında köyde bulduklarına ve maznunların geçtiklerinden haberdar olduklarına dair içlerinden Haliloğlu Hasanın ikrarı ve bütün köylünün işitmiş olmalarından dolayı kendilerinin haberdar olmadıkları iddiasının gayri varit görülmesi ve keza Bozalandan Manisaya gönderilen iki kişilik heyetin ifadeleri ve Kayıkçı Memedin şehadeti ve maznun Müezzın Abdullahoğlu Hafız Ahmedin yetmiş bin kişiye bakmak için minareye çıktım yolundaki kısmen müevvel ikrarı, zlkretmek, silah atmak, ip vermek, çukur kazmak, sigara vermek, halkı bayrak altına davet etmek gibi harekâta içtisar edenler hakkındaki kuvvetli şehadet en nihayet Menemen hadisesini ifade eden asil maznunların ikrarları ve buna munzam kuvvetli şehadet, doktor raporu, maznunların ikrarları arasındaki vasfi müşterek noktasından bulunan esaslı mutabakatlar ve bunların sari olduğu diğer maznunların ikrarlarıyla mavakaa mutabakati tasdik edilmiş olması gibi yekdiğerini demirleyen,

zencirleyen delillerle anlaşılmaktadır. Bu safhadaki maznunlar sırasında Hoca Saffet Efendi üzerindeki delillerde bir az tevekkuf edeceğim:

Her ne kadar Saffet Efendi Menemen vakıfası failleriyle alakası olmadığını ve Cumhuriyetçi bir fert ruhile yaşadığını bize ifade etmekte ise de aleyhindeki delillerimiz

1 - Manisada çamlıkta bir saat kadar Giritli Mehdi Memetle temasını söyleyen Nalıncı Hasanın ifadesi;

2 - Yine Menemende istasyon tarafında zeytinliklerde Saffet hocaya tesadüf ettiğinde Giritli Mehdi Memede verilmek üzere Farisice yazılmış bir mektup verdiğini ve bu mektubu muhatap Giritli Memede Manisada verdiğini söyleyen keza Nalıncı Hasanın ifadesi;

3 - Bozalan yolunda gelirken Giritli Memedin bütün maznunlara Menemene girdiğimizde bize Hoca Saffet efendi müzaheret edecektir yolundaki hıtabının maznunlar tarafından müttefikan beyan edilmesi.

4 - Menemende başka yol takip edilmeden maznunların doğruca Hoca Saffet Efendinin evi tarafına tevcih etmeleri ve evi önüne muvasalatlarında maznunların arkasından Giritli Memedin anide gaybubet ve biraz sonra meydana çıkan Giritli Memet ile Hoca Saffet Efendinin bir birine baka baka araları mesafeli geldiğini söyleyen küçük Hasanın ifadesi.

5 - Hoca Saffetin eve gireceği anda Mehdinin emrile Hoca Saffete karşı asi avenenin resmi selâm ifa eylemesi.

6 - Nihayet Hoca Saffet Efendinin Mehdi ile temasını ifade eden şahadet bize aksini ifade etmekte ve kendisinin şeriki cürm olduğunu meydana çıkarmaktadır. Bilhassa Nalıncı Hasanla muvacehelerinde verdiği ifade Manisada çamlık tarafı yokuş olduğundan kalp hastalığı dolayısıyla bu yolu takip etmediğini ve Giritli Memedi kativen

tanımadığını söylemiş bu meyanda şayanı kayıt olan bir nokta varsa o da evi önünde maznunların bayrakla durdukları ve geçtikleri ve dükkan önünde kendisine Mehdinin mülâki olduğu şhadetle teeyyüt etmişken istintakta bunları da kabul etmiyerek görmediğini ve tanımadığını söylemek suretile inkâr vadisine sapması ve muhakemede mehdiye rast geldiğini ve konuşmaksızın geçtiğini söylemek suretile müevvel ikrarı ve muvacehedeki bütün deliller pisikolojik tesirler bize bu hocanın hadisede methaldar bulunduğunu ve Menemende bu faaliyeti idare edecek yegane elemanlardan olduğunu sarahatan meydana koymuştur.

Maznunların suçtaki vaziyetlerine temas ettiği maddei kanuniyeye gelince: Hadisede teşrih ettiğim rolleri itibarile Şamdan Memet ve Giritli Mehdi Memet ve Sütçü Memet ve Emrullahoğlu Memet Emin ve Alioğlu Hasan ve Nalancı Hasan filin esas unsurunda iştirak ettiklerinden ve fiili doğrudan doğruya işlemiş olduklarından hadisede hemfiildirler. İçtimade hazır bulunan Tatlıcı Hüseyin, Çıracak Mustafa, Topcu Hüseyin, Keçili Süleyman Çavuş, Pabuççu Hüseyinoğlu Ali bir taraftan azim olmak itibarile hemfiil diğer taraftan 65 inci maddenin birinci ve ikinci bentlerinde mevzubahis cürmün işleneceğine dair talimat vermelerine ve arkalarından silâhlanıp geleceklerini vadetmelerine nazaran feran zimethal bulunmaktadırlar. Maznunları araba ile getiren Giritli Memedin bacanağı posta sürücüsü Kâhya İsmail ve Paşaköyünde evinde misafir eden Giritli Mehmedin bacanağı Ahmet ve Giritli Mehmedin analığı Rukiye ve yemek veren ve kulübe tesis eden Bozalanda Sütçü Mehmedin damadı Koca Mustafa ve kardaşı Hacı İsmail ve Hacı İsmailoğulları Hüseyin ve Hasan ve maznunlar Bozalanda buldukları sıradakl hareketleriyle müzaheret vadinde bulunan yine aynı köyden Osmanoğlu Hasan, Mehmetoğlu Ahmet, Bozalandan Manisaya giden iki kişilik heyetten rolleri itibarile maznunlarla iştirakleri olan Hacı İsmailin hemşiresinin kızı Fatma, Hacı Alioğlu Mustafa ve Görece Köyünden Abdülkerim ve Menemenden müezzin Abdulahoğlu Hafız Ahmet ve Menemenden asiler içine katıldığı ve mahallâtı dolaştığı anlaşılın Ramiz ve keza asilere karışıp zikrederek sancak altına giren Harputlu Mehmet ve

Şımbıllı Mehmet ve tabanca atmak suretile icrayı şadumani eden Abbas, halkı bayrak altına davet eden Rasim, bayrak için çukur kazan arabacı Hüseyin, şehit zabtin kellesini bayrak üzerinde durdurmak için sancak direğini elektrik direğine bağlamak için ip getirmek suretile maddeten iştirak ettiği anlaşılan Yusuf oğlu Kamil, asilerin bütün efalini tasvipkâr bir surette el çırparak alkışlamak suretile suçlarına iştirak ettikleri anlaşılan Menemen halkından İbrahim oğlu İsmail, Çıtaklı Süleyman ve Çingene Ali ve bakkal Ali Mazlumaki ve Musevi Jozef ve gözlüklü Ali ve tütüncü Haydar ve Hacı Kerimoğlu İbrahim fiilde fena zimethaldirler. Diğer maznun hadisenin elemanlarından olan Hoca Saffet Efendi oynadığı rolle fiilde azim olmak dolayısıyla failli aslidir. Bu saydığım otuz altı maznundan hemfiil olanların hareketi Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesinin birinci fıkrasına, feran zimethal olanlar da yine mezkûr maddenin ikinci fıkrasına ve şehit Kublay Beyle iki bekçinin öldürülmesinden dolayı da içtimai ceraim ahkâmı nazara alınarak 449 uncu maddenin ikinci bendine ve diğer maznunlardan olup asıl maznunlarla fiilde iştirakleri tespit edilemeyen ve yalnız silah verdikleri anlaşılan Manisada Giritli Mazlumaki, İbrahim, İsmail, ve Bıçakçı Mustafanın 150 inci ve evvelce maznunlara iştirak ederek giden maznun Çakıroğlu Ramazan yoldan kaçarak kasteylediği fiilin efali icraiyesinden ihtiyarile yaz geçtiğinden 61 inci maddenin son fıkrası delâletile kendisine tamam olan kısım için ceza verileceğinden bunun hareketi sui niyetle fesat heyetini haber vermemekten ibaret kalmaktadır. (Çünkü 146 inci maddedeki teşebbüs tabiri gerek nakıs olsun ve gerek tam olsun müsavidir.

Vazii kanun bu teşebbüsü icrai ve fiili teşebbüs manasında almıştır. Binaenaleyh; kendi ihtiyarile vaz geçtiğinden nakıs teşebbüs halinin de husule gelmemiş olmasına göre ortada mezkûr maddede mevzuubahis teşebbüs hali yoktur olsa olsa müstakil bir suç mevcuttur ki o da vaki hareketine göre kanunun 151 inci maddesinde mevzuubahis olan suçtan ibaret kalmaktadır) ve bunun da 151 inci maddeye maznunların köylerine geldiğini ve uzun müddet kaldıklarını ve kulübe tesis ettiklerini bildikleri ve maksatlarını tabiatile öğrendikleri halde

hükümete haber vermemeleri fiildeki sui niyetlerine bir delil teşkil eden Bozalan heyeti İhtiyariyesinden Muhtar Ahmetoğlu Mustafa, âzadan Mustafaoğlu Mustafa, Memetoğlu İsmail, Memetoğlu İbrahim, Haliloğlu Hasanla bekçi Ahmetoğlu Hüseyin kanununun 279 uncu maddesi delâletile memur olduklarından 251 inci madde nazara alınarak yine 151 inci maddenin birinci fıkrasına ve maznunları sui niyetle haber vermiyen Bozalandan Hüseyinoğlu İbrahim, Ahmetoğlu Memet, Manisadan Keçeci Süleyman, Hafızoğlu Simsar Kâtibi Mustafa ve Paşa Köyünden Simavlı Osman, bakkal Memetoğlu Abdurrahman ve arabacı Bekir, Ahmetoğlu Eyyup ve Koca Hasanoğlu Hüseyin ve Menemenden vakadan iki gün evvel haberdar olduğu şehadetle anlaşılın Raşitoğlu İbrahim Çavuşun da keza 151 inci maddenin birinci fıkrasına uygundur. Bu maddelere göre ve yaşları nazarı itibara alınmak şartile cezalarının tayinini stiyorum ve fiilde ittifak ettikleri ve hükûmeti sui niyetle haberdar etmedikleri anlaşılamiyan maznun Memet Eminin validesi Hasibe ve karısı Emine ve kız kardeşi Halide Fatmanın da beraetlerini istiyorum.

Paşa Hazretleri;

Bu safhaya hitam verdikten sonra asıl bu safhanın menşesine, evveliyatına doğru çıkacağım. Bu safhayı hazırlıyan yani Menemen faillerini yetiştiren ve tarikat perdesi arkasında faaliyete geçerek halkı iğfal eden ve nakşibendi tarikatı namile ortaya sürdükleri bir tarikata halkı bağılıyan ve nihayet bu suretle zahiren, ismen, dinî bir tarikat, aslan ve ruhan onun gizli olmak vafında mündemiç gizli ve muzır bir teşekkül ile çalışmağa başlıyan hadisenin elâmanları maznunları şebekesine ve bunların tarzı faaliyetine intikal ediyorum:

Aşağıda delâilini birer birer serdedeceğim bu şebekenin başında sabık Manisa Askerî Hastanesi imamlığından mütekait imam İbrahim Efendi vardır. Bu adam Erenköyünde Şevki Paşa köşkünde oturan Şeyh Esada merbuttur. Birde bunun oğlu Memet Ali Efendi vardır. Bunlardan Şeyh Esat Efendi köşkünde oturur, tarikat mensubini arasında (kutbülaktap) veya (kutbuazam) namiyle yadedilir. Ve bütün

mensubininin perestîşkârı olan bir şeyhtir. Oğlu Memet Ali Efendi de şeyhzadedir. Ve babasının müşaviridir. Laz İbrahim de halifeler halifesi olarak tanınmaktadır. Bu Laz İbrahim kutbülaktap tarafından ortaya sürülen mahiyeti malum nakşibendi tarikatının tamim ve teksirine memurdur, tarikatın vasfı mümeyyizi gizli kalmak ve şekli haricisi itibariyle salikini sakallı olmaktan ve Şeyh Esada iman etmekten ibarettir. Bu tarikat mensubinininden İstanbul haricinde bulunanlar Şeyh Esat tarafından nakşibendi mührile basılmış fermanlarla nasbedilen ve silsilei tarikata ve tertibl zikri nakşibendi tarikatı namındaki talimatla mücehhez Şeyh ve halifelere mensupturlar. Bu halifelerin Şeyh Esatla rabitasını tesis eden halifeler halifesi uxıvıımu taşıyan imam İbrahimdir. Laz İbrahim evvela Manisada hastane imamı iken bu teşkilâta başlamış, orada muhitini hazırlamış ve muhitin temin ettiği mümaşatkâr vaziyetlerden istifade ederek merkezi faaliyetini Manisaya hasretmiş ve hemen hemen bütün faaliyetini oraya teksif etmiş. Burada kendisine haylice taraftar kazanmış ve muhiti faaliyetini tevsie çalışarak Horos Köyüne kadar gitmiş, bu köyün hemen yüzde seksenini de tarikata koymuştur. Orada bu uğurda bir cami bile yaptırmıştır. Fikri fesadını bu camide akıtan Laz İbrahim bir aralık haleti ruhiyesinin bir ifadesi olmak üzere inkılâp aleyhinde bulunmuştur ve bütün vazılarını da bu vadede yürütmüş ve inkılâbın hakiki düşmanı olduğunu göstermiş ve burada halkı mürteci fikirle yetiştirmeğe çalışmıştır. Horos Köyünde ve avdette Manisada muayyen eşhasla içtimalar yaparak bu tarikatın Türkiye dahilinde neşri tamimine uğraşmıştır. Laz İbrahim Efendi Manisada tabur İmamlığından tekaüde sevkedildikten sonra serbest hayata atılmasından istifade ederek Anadolu'nun hemen her tarafını dolaşarak ezcümle; Karadeniz sahili, Kayseri, Bursa, Balıkesir, Bergama ve Manisa havalisini dolaşarak bu tarikatın kök salmasına ve teşkilâtını demirlemeğe çalışmıştır. Türkiyenin her tarafından gelen nakşibendi şeyhleri ve bunların evlerinde çıkan vesaik ve Laz İbrahim'in bütün icraatını ifade eden ve Bursa seyahatındaki faaliyetini gösteren şeyhe yazdığı mektup ve Şeyh Esadın halen hakkında tahkikat yapılmakta olan Karahisar sabık müftüsü Hacı Ali Efendiye yazdığı (Hadimülfakir Esseyyidi Mehmet Esat) imzalı mektup keza buna yegane bir delildir.

Şeyh Esadın evinde çıkan ve dosya meyanında bulunan evrakı arasındaki bütün mektuplar, vesaik meselâ bunlardan, Evradı Esadiye, Mektubat nam eseri, nakşibendiye ait mühür ve Laz İbrahimin evinde çıkan şeyhliğe ait defter ve yine Laz İbrahimin bu sahada faaliyetini gösteren uzun ve mufassal Bursa seyahatından bahis yazdığı mektup, nakşibendi tarikatına ait sualler ve bu vadide tevabiinden olan şeyhlerin evlerinde çıkan mektuplar, en nihayet bu defa oğluna hitaben yazdığı vasiyetnamesinde hizmeti şeriat ve tarikati size ve sizi de Allaha tevdi ediyorum, yolundaki ifadesi bütün bunları inkar eden ve şeyh olmadığım iddia eden Şeyh Esadın bu tarikat yolunda takip ettiği siyasetin mahiyetini bize pek güzel ifade etmektedir. Laz İbrahim propagandasını yaparken Erenköy kâşanesinin kutsiyetinden ve kuş tüyleri içinde oturan şahsın ilminden, fazlından bahsederek ona ilahi bir kudret hissini veriyor ve buna kanan bir sürü insanlar da tarikatına girdikleri şeyhlerini görmek üzere aldıkları müsaadei mahsusa ile İstanbula kadar gidip kâşanede züvvar için sureti mahsusada yaptırılmış müsafirhanede günlerce kalarak kuş tüyleri içinde şeyhlerinin elini öpmek suretile arzı ubudiyet etmektedirler. Nitekim, yine Karahisar sabık müftüsü Hacı Ali Efendinin 1930 tarihli Şeyh Esada yazdığı mektup bunu ifade eder.

Şöylece: Tarzı faaliyetini ve muhiti faaliyetini ve mahiyetini muhtasaran gösterdiğim bu tarikatın siyasi bir teşekkül olduğunu umumi surette arzettikten sonra son hadisenin bu teşekkülden çıktığını maddeten göstermek isterim. Tarikatın Halifesi Laz İbrahim son Manisaya gelişinde bundan iki üç ay evvel İzmirden bugün maznunlar arasında bulunan Laz Mehmet Ali hocayı da yanına alarak Manisaya gitmiş, orada Askerî Tabur İmamı İlyas, Hatip Cemal, Manifaturacı Osman, Ragıp Efendilerin evlerinde toplantılar yapmıştır. Bu toplantılarda bugün Menemen failleri arasında bulunan Nalıncı Hasan da hazır bulunmuştur. Yine geçen sene Kutbuazamı görmek üzere bu Nalıncı Hasan, Manifaturacı Osmanla beraber İstanbula gitmiş Laz İbrahim de beraber olduğu halde köşkte kalmıştır.

A - İmam İlyasın, Hatip Cemal, Manifaturacı Osman, Ragıp Efendilerin evlerinde içtimalarda ev sahibi Mutaf Süleyman, İmam İlyas, Çıracık Mustafa, Hatip Cemal, Papuççu Hüseyinoğlu Ali, Laz İbrahim, Keçili Süleyman Çavuş, Laz Hoca Memet Ali, Manifaturacı Osman, bacanağı Murat Mustafa, Topçu Hüseyin, Ragıp B., Nalinci Hasan, Hoca Hakkı, Hafız Ahmet Efendiler bulunmuşlardır. Bu içtimaların vuku bulduğu Mutaf Süleymanın çok sarih ikrarı ve bu ikrarında bilhassa İmam İlyasın evindeki içtimada Nalinci Hasanın bulunduğu ve evvelce de Nalincının buraya gelip gitmekte olduğunu söylemesi ve bunu müeyyit Nalinci Hasanın (bir defa değil defaatla, hatta Horoz köylülerin Laz İbrahimi İmam İlyasın evinde ziyarete geldikleri günlerde hazır bulunduğunu söylemek suretile) vaki ikrarı ve İzmirde ikamet eden Laz Hoca Memet Ali Efendinin, Laz İbrahimle beraber Manisaya gittiklerini, İmam İlyasa misafir olduklarını ve orada mezkûr eşhasla beraber görüştiklerini ve Manifaturacı Osman, Ragıp, Hatip Cemal Efendilerin evlerinde toplantılar yapıldığını, fakat bu toplantılarda tarikatın dinî mahiyetinden bahsedildiğini ve başka birşey konuşulmadığını, yalnız Laz İbrahimin cemaate hitaben zikirleri gizli yapmalarını Şeyh Esadın irade buyurduklarını sarahaten söylemesi ve Manifaturacı Osmanın bacanağı Muradın aynı mahiyetteki ikrarı ve İmam İlyasın bu içtimaların olduğuna, tarikata mensup olduğuna, ve Şeyh Esadı İstanbulda ziyaret ettiğine dair ikrarı ve Papuççu Hüseyinoğlu Alinin, Hoca Hakkı Efendinin Ragıp ve Çıracık Mustafa Efendilerin vaki ifadeleri ve Manifaturacı Osmanın istintaktaki çok sarih ikrarı en nihayet Laz İbrahimin şeriat yolunda şayanı dikkat açık ikrarı ve diğerlerinin müevvel ifadeleriyle anlaşılmıştır.

B - Manisada yine içtima mahallerinden birisi olan Tefkiye mahallesinden katmerci Hasan Hüseyinoğlu Memedin evinde yapılan bir içtimada da aynı eşhas bulunmakla beraber Lütfi dedenin Halil ile yine Nalinci Hasan da burada hazır bulunmuştur. Bu içtima kendi ifadeleri ve şehadetle anlaşılmıştır.

C- Hadiseden dört beş ay evvel maznunlardan Hafız Ahmet Efendinin Giritli maktul Mehmet Mehdi olup olmadığını anlamak için imtihan

yapmak üzere kendi dervişleri maznunlardan Fırıncı Mustafa oğlu Ahmet, Tarakçı Hüseyinoğlu Etem, Çulha Memet Çavuş ve Kurabiyeci Ahmetoğlu Hacı Hasan ile Kısık Camiine davet ederek dervişleri huzurunda Giritli Memedi imtihan etmiştir. Bunu maznun Memet Emin ve Alioğlu Hasan ifadelerinde söylemektedirler. Şayanı dikkat olan bu toplantıların ve Memet Emin, Küçük Hasan, Nalıncı Hasanın tarzı ikrarlarının ve imtihanın ve bütün toplantıları ifade eden diğer maznunların bize verdiği neticeye göre:

1. Bu toplantılarda bulunan maznunlar arasında Menemen vakıasını hazırlayan faillerin son içtimagâhı olan Tatlıcı Hüseyinin evinde hazır bulunan Çırac Mustafa, Topçu Hüseyin, Keçili Süleyman Çavuş ve bilhassa Nalıncı Hasanın bulunması.
2. Ve bunlardan Hafız Cemal Efendinin Manisada Laz İbrahimin vekili olduğunu Nalıncı Hasanın söylemesi.
3. İçtimalarda bulunan Şeyh Hakkı Efendinin hadisede teşviki olduğunun maznunlardan Memet Emin tarafından ifade edilmesi.
4. Nalıncı Hasanın, Basmacı Osmanla on gün kadar köşkte kaldıklarının anlaşılması, ve bu suretle bunu inkar eden Basmacı Osmanın, Nalıncı Hasanı köşke götürdüğünün tahakkuk etmesi ve bunu ifade eden Düzcü Saatçi Memedin dinlenen ifadesi.
5. Bütün Menemen vakası faillerinin bilistisna bu hadisede maznun hocaların alâkadar bulduklarını müttefikan beyan etmeleri.
6. İçtimalardan sonra Laz İbrahimin, Laz Hoca Memede, İmam İlyas ve Ragıp Efendilerle Horos Köyüne ve Muradiyeye kadar gitmeleri.
7. Her toplanışta da muayyen eşhasın hazır bulunması.
8. Hepsinin aynı tarikata mensubiyetleri ve zikri beraber ve gizli yapmaları.

9. Maznun Hoca Hafız Ahmet Efendi tarafından Giritli Memedin Mehdilik İmtihanının yapılması ve bu suretle hadisenin hocalarla alakası olduğunun anlaşılması.

10. Maznunlardan bilhassa Basmacı Osmanın sık sık İstanbulla giderek Şeyh Esatla temas etmesi.

11. Tarikatın gayesi hükümeti yıkmak. eskisi gibi tekkeleri açık alenî zikir yapmaktan ve sultanları getirmekten ibaret olduğunun maznunlar tarafından müttefikan beyan edilmesi.

12. Nalıncı Hasan köşkte iken bir gün Şeyh Esadın oğlu Memet Ali ve Laz İbrahimin yanlarına bir Mebus gelerek bir aralık kendisini dışarı çıkardıklarını ve kapı aralığından dinlediğinde sultanların avdetini konuştuklarını işitmiş olduğunun merhum tarafından ifade edilmesi.

13. Yine Laz İbrahim, Horoz Köyünde inşa ettiği camide tarikat mensubinine yaptığı bir vazında teceddüdün, asriliğin aleyhinde bulunması.

14. Ve yine Laz İbrahimin, Horoz Köyünde tarikate intisap ettirmek istediği şahit Recep Halil oğlu Bekir Çavuşa gel, bu tarikate gir, kendini kurtarırın, aksi taktirde eyi olmaz suretindeki şayanı dikkat ve tehditkâr ifadesi.

15. Horoz Köyünde bu tarikata intisap edenler arasında daimi surette Araplarla sultanlar gelecek, fes giyeceğiz suretinde çıkan sözlerin şehadetle sıhhat kesbetmesi ve hassatan bu sözlerin tarikat mensubini arasında konuşulması.

16. Şeyh Esat Efendinin, İmam İbrahimin, Anadolu dahilindeki hararetli faaliyetinden kuşkulananak sen ilanî istiklal ettin, yolundaki Şeyh Esadın oğlu Memet Ali Efendinin bir hitabına cevaben yazdığı İmam İbrahimin Bursa faaliyetinden bahis mektubunda ben ilânî istiklâl etmedim. Bütün faaliyetimde sizin nam ve hesabınıza hareket

ediyorum iradeniz veçhile vazifemi yapıyorum bütün faaliyetimde bir dakika olsun Efendimizden ayrılmış değilim, halkın aşk ve muhabbetini size tevcihe çalışıyorum. Tarikata alacağım eşhasa evvela beni görüp görüştükten sonra efendimizi görmeğe mezun bulduklarını söylüyorum yalnız vazifemin sahar ve cazip tesirleri altında bazen kendimi unutuyorum. Efendimizin kapısın kölesiyim, ilânı İstiklâl etmek aklımdan bile geçmez, mealindeki mektup. Burada maznun İbrahim Efendi zikrettiğinden dolayı Şeyh Esat Efendi bana kızmıştır. Onun için af yolunda ben bu mektubu yazdım iddiasında bulunuyor. Halbuki bu iddiasında hiçte samimi değildir, mektup münderecatı bu iddiasını sarahaten reddeder. Çünkü iddia ettiği gibi Şeyh Esat Efendi kendisine zikrettiğinden dolayı kızmış olsaydı hiç şüphesiz mektubunda tarikat faaliyetinden bahsetmez ve edemezdi. Halbuki mektubunda bütün hararetile tarikattan bahsetmiştir.

17. İmam İbrahim Efendi tarafından gönderilen diğer bir mektupta Hafız Ali Osman ve emsali harekâtımızı tasvip ediyorlar, size bu cesaret nereden geldi, yolundaki Şeyh Hafız Ahmet Efendiye yazdığı mektup münderecatı.

18. Siirte Fırka 2 nci Alay 1 inci Tabur 2 nci Kumandan Vekili Kıdemli Yüzbaşı Nihat imzalı Hafız Ahmet Efendiye gönderilen mektupta şark isyanından bahsediliyor, bunun sebebi bir kaç eşkiyanın derebeylik sevdasına düşmelerinden ibarettir, denildikten sonra bu isyan şariat yolunda falan değildir, yolunda şayanı dikkat yazılış.

19. Akhisar Şeyhi Celil Efendi zade Hüseyin Fehmi imzalı maznunlardan Hacı Hilmi Efendiye yazılan mektupta, tarikatın tamim ve tevsii tavsiye edilmekte ve hassaten zarar iras etmemek kaydının bulunması.

20. Anadolunun bir tarafında bulunan bir şeyhin diğer bir tarafta şayanı itimat bulduğu bir şahsa tarikat yolunda faaliyette bulunması için mektuplar göndermesi.

21. En nihayet Şeyh Esadın oğlu Mehmet Ali Efendinin mahkeme huzurundaki ifadesinde İmam İbrahime karşı bu adam serkeştir, ne yaptığını bilmez, ben bunun tuttuğu yolun vehametini takdir ettim. Babama bu adamla temas etme bile demiştim, yolundaki çok sarih ikrarı gibi deliller bize Menemen faciasını doğuran esas failerin başında Kutbülazam olduğu halde oğlu Mehmet Ali ve Laz İbrahim ve Laz İbrahimin muhiti faaliyetine aldığı aynı tarikata mensup yukarda isimlerini arzettiğim maznunlardan mürekkep bir şebeke tarafından yetiştirildiğini maddeten ortaya koymaktadır. Binaenaleyh bu şebeke bu delâille asileri bünyesinden çıkarmış ve ortaya atmıştır ve tarikatte takip ettikleri siyasi maksatlarını bu ortaya attıkları zümrenin mürteciane hareketleriyle bize pek güzel ifade etmiştir.

Bu şebekenin başında halife olmak sevdasına düşen ve bu yolda akıttığı zehirli tohumundan yetiştirdiği ağacına dal budak veren Şeyh Esat, bu ağacının zehirli meyvesini huzuru adaletinizde nasıl yemelidir ve etrafına topladığı şu maznunlara olan borcunu nasıl ödemelidir. Bugün bile birisine maaş tahsis etmek, vaizlik, imamlik, hatiplik, tevcih etmek ve her birisine ilmî bir paye vermek suretile bünyesinde yaşatan ve mazinin mülevvesatını atarak millete eyi bir istikbal hazırlayan genç Cumhuriyet Hükûmetine karşı şu hocaların hareketini nankörlükten başka bir kelime ile ifade edemiyeceğim. Fiilde azim olmaktan ibaret olan maznunlardan Şeyh Esat ve oğlu Memet Ali ve Laz İbrahim ve imam İlyas ve Rıfatoğlu Mutaf Süleyman ve Hatip Cemal ve Hoca Laz Memet Ali ve Manifaturacı Osman ve Bacanağı Murat Mustafa ve Ragıp B. ve Hoca Hakkı ve Hafız Ahmet ve Katmerci Hasan Hüseyinoğlu Memet Lütfi dedenin Halil ve Fırıncı Mustafa oğlu Ahmet, Tarakçı Hüseyinoğlu İbrahim Etem ve Çulha Memet Çavuş ve Kurabiyeci Ahmetoğlu Hacı Hasan, Hoca Esat ve Laz İbrahimle sıkı teması olduğu ve Manisa ile köşk arasında muhabereyi temin ettiği ve Nalıncı Hasanın üzerinde çıkan ve Talât imzasını taşıyan mektuptan Nalıncı Hasanla teması olduğu anlaşılan Terzi Talât ve Saatçi Hüseyin ve Nalıncı Hasan tarafından Giritli Memedin şeyhi olduğu söylenen ve maktul Giritli Memedin üzerinde Ahmet Muhtar imzalı muskası çıkan ve Alaşehirden Manisa'ya

geldiğinde uzun müddet Mehdimin evinde müsafir kaldığı anlaşılan Alaşehir Şeyhi Ahmet Muhtar ve yine Şeyh Esat ve Laz İbrahimle teması olduğu ve bunların siyasi maksatlarının husulüne çalıştığı Laz İbrahimin Menemene gelirken kendisine yazdığı şayanı dikkat mektupla ve şehadetle anlaşılan Manisanın Rahmanlı Köyünden Hacı Hafız Ali Osman ve Akhisar Şeyhi Hacı Halit Efendi oğlu Hacı Hüseyin Fehminin kendisine yazdığı mektuptan teşkilâta dahil olduğu anlaşılan Şeyh Hacı Hilminin hareketleri Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesine ve diğer maznunlar olup yalnız tarikatlara mensubiyetleri anlaşılan Manisadan Hasanoğlu Ayan Mehmet, Kara Ahmetoğlu Ali, Memetoğlu Ali, Ak Memetoğlu Memet, Ahmetoğlu Halil, Kırılı oğullarından Mustafa oğlu Memet, Bektaşî Bekir Mahallesinden Hatuniye Camii Müezzini Hasanoğlu Hasan, Muradiye Köyünden Aslanoğlu Şaban, Çerkes Köyünden Ömeroğlu Ahmet ve Horos Köyünden Sadettinoğlu Nurettin, Muslihoğlu Halit, Horoz Köyünden İbrahimioğlu Mustafa ve Horos Köyünden Mustafaoğlu Sadi ve aynı köyden Abidinoğlu Tahsin ve aynı köyden Yasinoğlu Küçük Osman ve aynı köyden Zenoğlu Hasan ve aynı köyden Ahmetoğlu İbrahim ve aynı köyden Necipoğlu Mevlut ve Ragıpoğlu Osman ve Muhtaroğlu Haşim ve Muhittinoğlu Ali Koç ve Midillili Hasanoğlu Ahmet ve Yakupoğlu Ali ve Salâhattinoğlu Naşidin tekâya ve zevayanın seddine dair olan kanuna muhalefetle tarikata intisap ederek şeyhlik, müritlik, halifelik yaptıkları şahadet, evlerinde zuhur eden vesaik ve ikrarlan ve zabıt varakaları münderecatile anlaşılmiş olduğundan bunların hareketi de mezkûr kanunun birinci maddesinin ikinci fıkrasına uygundur. Hepsinin yaşları nazara alınarak mezkûr maddelere tevfikan cezalarının tayinini talep ederim efendim.

24.1.1931

Divanı Harbî Örfî

Müddeiumumi M.

A. Fuat

Divanı Harp Kararnamesi

25 Ocak 1931

Yargılama 25 Ocak 1931'de Divanı Harp Kararnamesi'nin açıklanmasıyla sona erdi.

105 sanıktan 37si için ölüm cezası verildi. 6sının ölüm cezası yaş haddi nedeniyle 24 yıl idama bedel hapis cezasına çevrildi. Diğer sanıklardan 20sine bir yıl, 14üne üç yıl, 6sına 15 yıl, birine 12,5 yıl hapis cezası verildi, 27 sanık beraat etti.

Kararda sanıkların, "Türkiye Cumhuriyeti Teşkilâtı Esasiye Kanununu tagyire cebren teşebbüs ettikleri ve bunlara müzaherette buldukları ve Mehdi Mehmedin Mehdiliği için harekete geçtiğini bildikleri halde zamanında Hükümete haber vermedikleri ve tekkelerin seddinden sonra ayini tarikat icra ettikleri" belirtildi.

**Kubilay Olayı'na ilişkin Divanı Harp Kararnamesi şöyle:
(25 Ocak 1931)**

**T.C.
Menemen
Divanı Harbi Örfi
Riyaseti**

Umumî 4

Divanı Harp Kararnamesi

Müddei Umumiliğin iddianamesi ve evrakı dava serapa okunduktan sonra icabı tezekkür olundukta:

Türkiye Cumhuriyeti teşklâtı esasiye kanununu tagyire cebren teşebbüs ettikleri ve bunlara müzaherette buldukları ve Mehdi

Mehmedin Mehdiliği için harekete geçtiğini bildikleri halde zamanında Hükümete haber vermedikleri ve tekkelerin seddinden sonra ayini tarikat icra ettikleri iddiasile maznunu aleyhim (Erbilli olup İstanbulda Erenköyünde mukim 1259 doğumlu Sait Oğlu Esat ve aslen Erbilli olup İstanbulda Erenköyünde mukim 1291 doğumlu Esat oğlu Mehmet Ali; aslen Rizenin Karadere nahiyesinden olup İstanbulda Beykozda Mektep sokağında 7 numaralı hanede mukim mütekit tabur imamı 300 doğumlu Salih oğlu Laz İbrahim Hoca; ve Manisanın Hacı Yahya Mahallesinde mukim 38 yaşında Refet oğlu Süleyman (Matuf); Manisanın Çarşı mahallesinde mukim 298 doğumlu Hüseyin oğlu Manifaturacı Osman; Manisanın Ebe kuyu mahallesinden 329 doğumlu Ali oğlu Hasan; Manisanın Aktar Hoca mahallesinden bekar 326 doğumlu Mustafaoğlu Nalıncı Hasan; ve Manisanın Narlıca mahallesinden 318 doğumlu Emrullah oğlu Mehmet Emin; Manisanın Keçili köyünden olup halen Manisanın Aktarhoca mahallesinde mukim çobanlıkla müşteğil 325 doğumlu Çakır oğullarından Mustafaoğlu Ramazan; Manisanın Lalapaşa mahallesinde mukim 305 doğumlu çırak Mustafaoğlu Mustafa; Manisanın Karakuyu mahallesinde mukim 26 yaşında Hacı Ahmetoğlu terzi Talat; Manisanın Lalapaşa mahallesinde mukim 314 doğumlu Hafız Memetoğlu su yolcusu Topçu Hüseyin; Manisanın Lalapaşa mahallesinden 311 doğumlu İbrahimoğlu Tatlıcı Mutaf Hüseyin; Manisanın Arabalan mahallesinden 307 doğumlu Hüseyinoğlu Eskici Hüseyin Ali; Manisanın Lalapaşa mahallesinden 292 doğumlu Himmetoğlu Süleyman; Manisanın Hacıyahya mahallesinden 276 doğumlu Hacı Ömeroğlu Şeyh Hakkı; Manisadan 290 doğumlu Hüseyinoğlu Hafız Cemal; Manisanın Karakuyu mahallesinde mukim 287 doğumlu tabur imamı Ali oğlu Hoca İlyas; ve aslan Giritli olup Manisada mukim 287 doğumlu Hüseyinoğlu Hoca Hilmi; Manisanın İbrahimçelebi mahallesinden 297 doğumlu Hacı Ali paşa zade Ragıp; İzmirde Selimiye mahallesinde mukim aslen Rızeli 1280 doğumlu Hüseyinoğlu Memet Ali Hoca; Manisanın Molla Şaban mahallesinden 300 doğumlu Haliloğlu Şeyh Hafız Ahmet; aslen Alaşehirli olup 60 yaşında Memet Sadıkoğlu Şeyh Ahmet Muhtar; Manisanın Paşa köyünden 317 doğumlu Kahya Ahmetoğlu İsmail; Menemenin

Bozalan karyesinden 35 yaşında Çakıroğlu Koca Mustafa; Menemenin Bozalan karyesinden 286 doğumlu Hasanoğlu Hacı İsmail; Menemenin Bozalan karyesinden 323 doğumlu Hacı İsmailoğlu Hüseyin; Manisanın Görece karyesinden 305 doğumlu Mustafa oğlu Abdülkerim; Rumeli muhacirlerinden Menemende mukim 298 doğumlu Veli oğlu Ramiz; aslen Çıtak köyünden olup Menemende mukim 294 doğumlu Hacı Mustafa oğlu Molla Süleyman; Menemende mukim belediye arabacısı 310 doğumlu Yahya oğlu Hüseyin; Menemende mukim 48 yaşında Alioğlu Acem Haydar; aslen Selânikli olup Menemenin Camiikebir mahallesinde mukim 300 doğumlu Memetoğlu Çingene Ali; Aslen Harputlu olup Menemenin Pazarbaşı mahallesinde mukim 279 doğumlu Ömeroğlu Memet; Menemenin Gaybi mahallesinde mukim 313 doğumlu Hayimoğlu Jozef; Menemende mukim 47 yaşında Ali Osmanoğlu Şımbıllı Memet; Menemenin Ağahızır mahallesinden 302 doğumlu Ali Mazlumoğlu gözlüklü Memet Ali; Rumeli muhacirlerinden Menemende mukim 23 yaşında Yusuf oğlu Arnavut Kamil; Aslen Yanyalı olup Menemenin Ulucami civarında mukim Manisa Vilayet vaizi 295 doğumlu Memet Alioğlu Hoca Saffet; Menemenin Hamidiye mahallesinden 307 doğumlu Hüseyin oğlu Rasim; Menemenin Kasımpaşa Mahallesinden Boşnak muhacirlerinden 314 doğumlu Selimoğlu Abbas; Manisanın Lalapaşa mahallesinde mukim 299 doğumlu İbrahim oğlu İsmail; Manisanın Hamidiye mahallesinde mukim 287 doğumlu İdrisoğlu bıçakçı Mustafa; Manisanın Çarşı mahallesinden 314 doğumlu Süleymanoğlu Murat Mustafa; Manisanın Paşaköyünde mukim 319 doğumlu Memetoğlu Abdurrahman; Manisanın İlyaskebir mahallesinden 310 doğumlu Ak Memetoğlu Memet; Manisanın Hacıyahya mahallesinden 312 doğumlu Mustafa oğlu Furuncu Ahmet; Manisanın Narlıca mahallesinden Ası Mehmet Eminin anası 55 yaşında Emrullah Hoca karısı Hasibe; Manisada mukim Ası Mehmet Eminin kız kardeşi keçeci Süleyman karısı 314 doğumlu Emrullah kızı Halide namı diğeri Fatma; Manisanın Narlıca mahallesinden Ası Memet Eminin Karısı 322 doğumlu Ramazan kızı Emine; Manisanın Aktarhoca mahallesinde Simsar Kâtibi 315 doğumlu Hafız Alioğlu Mustafa; Manisanın Paşa köyünden posta sürücüsü Ası maktul

Mehdinin bacanağı 516 doğumlu Memetoğlu Ahmet; Manisanın Paşa köyünden Ası ve maktul Mehdinin kayınvaldesi 60 yaşında Osman karısı Rukiye; Manisanın Lalapaşa mahallesinden 304 doğumlu çoban Kara Ahmet oğlu Ali; Manisanın Lalapaşa mahallesinde 297 doğumlu lüle Memet oğlu Ali; Bozalanda mukim muhtar 301 doğumlu Ahmet oğlu Mustafa; Bozalan Heyeti ihtiyariyesi âzasından 309 doğumlu Mustafa oğlu Mustafa; Bozalan Heyeti ihtiyariye âzasından 320 doğumlu Mehmet oğlu İsmail Bozalan Heyeti ihtiyariyesinde 315 doğumlu Mehmet oğlu İbrahim; Manisanın Nalica mahallesinden keçeci Hüseyinoğlu Süleyman (305); Bozalan Heyeti ihtiyariyesinden 309 doğumlu Haliloğlu Hasan; Bozalanlı 309 doğumlu kır bekçisi Ahmetoğlu Hüseyin; Bozalanlı 306 doğumlu hacı İsmailoğlu Hasan; Manisanın Lala mahallesinden 311 doğumlu Tarakçı Hüseyin oğlu İbrahim Etem; Manisanın Paşa köyünden aslen Üsküplü 315 doğumlu Koca Hasan oğlu Hüseyin; Manisanın Paşa köyünden 317 doğumlu Ramazanoğlu arabacı Bekir; Manisanın Paşa köyünden 320 doğumlu Şerif Ahmetoğlu Eyyup; Bozalan kariyesinden 30 yaşında Osman oğlu Hasan; Bozalan kariyesinden 317 doğumlu Memetoğlu Ahmet; Bozalan kariyesinden 51 yaşında Hüseyinoğlu İbrahim; Manisanın Lala paşa mahallesinde 301 doğumlu Ahmetoğlu Hacı Hasan (Kurabiyeci); Manisanın Lala paşa mahallesinden 313 doğumlu Hüseyinoğlu Ayan Mehmet; Bozalan kariyesinden 297 doğumlu Hacı Ali oğlu Mustafa; Manisanın Tefikiye mahallesinde 317 doğumlu Lütfullohoğlu Halil; Manisanın Tefikiye mahallesinden 305 doğumlu Hasan oğlu Katmerci Mehmet; Manisanın Horoz köyünden 50 yaşında Ahmetoğlu İbrahim; Manisanın Horoz köyünden 305 doğumlu Mustafa oğlu Sadi; Manisanın Horoz köyünden 313 doğumlu Abdinoğlu Tahsin; Manisanın Horoz köyünden 66 yaşında Zenne oğlu Hasan; Manisanın Lalapaşa mahallesinden 304 doğumlu Çulhacı Ahmetoğlu Memet Çavuş; Manisanın Horoz köyünden 36 yaşında Sadettinoğlu Nurettin; Manisanın Horoz köyünden 282 doğumlu Aslan oğlu Şaban; Manisanın Horoz köyünden 299 doğumlu Ömeroğlu Ahmet; Manisanın Horoz köyünden 294 doğumlu Muslihoğlu Halit; Horoz köyünden 313 doğumlu Neciboğlu Mevlüt; Horoz köyünden 287 doğumlu Ragıboğlu Osman; Horoz köyünden 80 yaşında

Muhtaroğlu Haşim; Horoz köyünden 55 yaşında Muhittinoğlu Ali Koç; Horoz köyünden 298 doğumlu Hasanoğlu Ahmet; Horoz köyünden 58 yaşında Yakuboğlu Ali; Horoz köyünden 313 doğumlu Selâhattinoğlu Naşit; Manisanın Rahmanlı köyünden 293 doğumlu Abdullahoğlu Hacı Hafız Ali Osman; Horoz köyünden 52 yaşında İbrahimoğlu Mustafa; Horoz köyünden 315 doğumlu Yasinoğlu Osman; Manisanın Kasımpaşa mahallesinden 305 doğumlu Raşitoğlu İbrahim; Bozalan köyünden 35 yaşında Hasan karısı Halil kızı Fatma; Manisanın Paşa köyünden Sınavlı 292 doğumlu Salihoğlu Osman; Menemende mukim 300 doğumlu Mazlumaki oğlu Giritli Ali; aslen Bozköylü olup Menemende mukim 35 yaşında Kerimoğlu İbrahim; Menemende mukim 313 doğumlu İbrahimoğlu İsmail; Menemende mukim cami müezzini 299 doğumlu Abdullahoğlu Hafız Berber Ahmet; Manisanın Lalapaşa mahallesinden 306 doğumlu Ahmetoğlu Halil; Manisalı 317 doğumlu Ahmetoğlu Saatçi Hüseyin Mazlum; Manisanın Gülhane mahallesinden 298 doğumlu Mustafa oğlu Memet; Manisada mukim 308 doğumlu Hasanoğlu Hasan;)

Haklarında alenen icra kılınan muhakeme neticesinde maznunlardan Nalıncı Hasan; Emrulloğlu Memet; Giritli Küçük Hasan; Çoban Ramazan; Kahveci Çırağı Mustafa; Terzi Talat; Topçu Hüseyin; Tatlıcı Mutaf Hüseyin; Eskici Hüseyin Ali; Keçeli köylü Himmetoğlu Süleyman nam şahısların Menemen hadisesinin tarih vukuu olan 23-XII-930 tarihine tekaddüm eden günlerde çırak Mustafanın kahvehanesinde ve tatlıcı Hüseyinin hanesinde müteaddit içtimalar yaparak mehdilik ilânı suretile Türkiye Cumhuriyeti teşkilâtı esasiye kanununu tağyire cebren teşebbüs için müzakereler icra ve kararlar İttihaz eyledikleri ve bunlardan Ali oğlu Hasan; nalıncı Hasan; Mehmet Emin çakır Ramazanın diğer maktul üç arkadaşlarile birlikte harekete geçerek Menemen hadisesini meydana getirdikleri, bunlardan Alioğlu Hasan, nalıncı Hasan, Mehmet Eminin vakıfının sureti ceryanını hikâye sadedindeki ihbaratı ve diğer maznunların bu ihbarata kısmen müeyyet ifadatı delaleterile sabit olmasına;

2. Ve Paşa köyünden Kâhya Ahmet oğlu İsmailin mehdilik iddiasile harekete geçen isimleri malum yedi kişiyi evine kabul ve bunları iki gün iâşe ve ibate ederek ve fikirlerine, müzakerelerine ve kararlarına iltihak ve bu suretle merkumunun teşkilâtı esasiye kanununun tagyire cebren teşebbüs filme iştirak eylediği maznunlardan Alioğlu Hasan, Nalıncı Hasan, Mehmet Emin, çoban Ramazanın, mavaka□a mutabakatına kanaati kâmile hasıl olan mazbut beyanatile tezahür eylesine;

3. Bezalandan Koca Mustafa, Hacı İsmail, Hacı İsmail oğlu Hüseyin Göricele Abdülkerimin Mehdilik davasile meydana çıkan Derviş Mehmet ve rüfekasını köylerine vürutlarında istikbal ve ikametlerine müstakil bir ev tahsis ettikleri ve köyde kaldıkları on beş gün müddet içinde kendilerini iâşe eyledikleri ve mehdinin emri üzerine sakin ve asude bir yer olmak üzere intihap olunan kır mahallinde kulübe inşa eyledikleri ve burada da merkumunu iâşe ettikleri ve şu suretle merkumunun mehdilik bahanesile teşkilâtı esasiye kanununu tagyire cebren teşebbüs etmek filine iltihak ve iştirak ettikleri ismi yukarıda geçen üç asinin ihbaratı ve kendilerinin bu ihbaratı müeyyit ve müevvel ikrarları ve diğer fiillerden maznun Bozalan köylülerinin sureti beyanatile nümayan bulunmasına;

4. Ve Cuma ibaiâli Ramizin asilerin Menemene girişini müteakip kendilerine rehberlik ederek mahallatı birlikte dolaştığı ve şu suretle altı asinin teşkilâtı esasiye kanununu ilgaya cebren teşebbüs etmek fikrine iştirak eylediği kendisinin ikrarı ve şahitlerin şهادetile anlaşılmiş ve her ne kadar merkum asilerin arkasından hareketlerini kontrol edip neticeyi Hükûmete haber vermek üzere dolaştığını müdafaaten ityan eylemekte ise de merkumun altı asi ile birlikte dolaştığı esnada hareketi isyaniye esasen Hükümetçe haber alınarak tenkil tedbirlerine tevessül edilmiş ve bu cihette merkum Ramizin malûmu bulunmuş olması itibarile müdafaatı vakıa şayanı kabul görülmemiş olmasına;

5. Ve Çıtaklı Molla Süleymanın altı asinin Menemende icrayı faaliyet ettikleri sırada daima yanlarında bulunmak ve hatta bir aralık asilerden biri ile reis Mehdi Memede sigara ikram eylemek ve arabacı Hüseyinin isimleri malûm asileri belediye meydanına bayraklarını dikmek için lâzım gelen çukuru kazmak ve hazırlamak ve çingene Memetoğlu Ali, Harputlu Ömeroğlu Memet, Hayimoğlu Jozef, Şımpıllı Ali Osmanoğlu Memedin Mehdi ve arkadaşları belediye meydanında zikir ve tekbirlerle meşgul oldukları sırada yanlarına gelen Jandarma Yzb. Fahri Efendi nin asilerin reisile konuşup ayrılmasını zabıta amirinin asilerin kuvveti karşısında ricata mecbur kaldığı şeklinde kabul ederek bu hareketi alkışlayarak asilerin hareketi isyaniyelerini idameye teşvik eylemek ve Arnavut Yusuf oğlu Kâmilin, Kubilay Beyin şehadetini müteakip başını dlreğe bağlamak için asiler Reisi Mehdiye kendi arzusile ip vermek ve hareketi isyaniyenin müddeti devamınca asilerin yanında emirlerine âmade bir halde ahzı mevki etmek ve Kerim oğlu İbrahimin, asilerin tedibi için mahalli vakaya asker geldiği sırada kaçışmak isteyen halka hitaben (kaçmayınız bunlar evliyadır kurşun işlemiyor) demek; ve Selimoğlu Boşnak Abasın altı asinin belediye meydanında icrayı habaset ettikleri sırada bunlardan Mehdi Mehmedin silâh atmasını müteakip mahallat arasında silâh atarak halkı bu hareketi isyaniyeye teşvik etmek suretleriyle altı asinin teşkilâtı esasiye kanununu tağyire cebren teşebbüs filme iltihak ve iştirak eyledikleri dinlenen şahitlerin ifadatı mesbukası ve kendilerinin bu şehadati müeyyet ve müevvel ikrarları delaletleriyle tahakkuk eylemesine;

6. Erbilli Şeyh Esat, oğlu Mehmet Ali, Laz İbrahim Hoca, mutaf Süleyman, manifaturacı Osmanın nakşilik tarikatını neşir ve tamim için faaliyete geçerek ve muhtelif yerlerde halifelik müritlik namı altında hafi bir teşkilât yaparak bir çok kimseleri bu teşkilâta idhal ederek faaliyetlerinin hududunu tevsi ve bu meyanda Mehdinin arkadaşlarından nalıncı Hasanı tarikatlarına intisap ettirdikleri ve merkumu Menemen hadisesinden 15 - 20 gün evvel Erenköyünde Şeyh Esadın evine celp ve orada 13 gün alıkoydukları ve bu müddet zarfında merkuma dervişlik ve mehdilik hakkında zabıtnamede bertafsil yazılı olduğu veçhile telkinatta buldukları ve şu suretle

Mehdi ve arkadaşlarını nalıncı Hasan vasıtasile teşkilâtı esasiye kanununu tağyire cebren teşebbüs etmek fiiline azmettirdikleri nalıncı Hasanın ifadâtı ve Şeyh Esadın ve oğlu Memet Ali ve Laz İbrahimin bu ifadâtı müeyyit ikrar ve itirafları ve Şeyh Esadın evini aranmasında zuhur eden mektuplar münderecatı delaletleriyle tebeyyün eylemesine;

7. Hafız Cemal, İlyas Hoca, Ali Paşa zade Ragıp, Laz Mehmet Ali Hocanın Laz İbrahim vasıtasile şeyh Esattan telâkki ettikleri emirler ve talimat dairesinde muhtelif zamanlarda ve muhtelif yerlerde nakşilik tarikatının intişar ve tamimi için varızlari ve propagandalarile Mehdi ve arkadaşlarında nakşilik ve mehdilik fikirlerinin ve binnetice cürüm ikâi kararının uyanmasına ve canlanmasına sebebiyet verdikleri ve şu suretle asilerin teşkilâtı esasiye kanununu tağyire cebren teşebbüs etmek fiiline azmettirdikleri Memet Eminin ifadâtı sarıhası ve Laz İbrahimle diğer asilerin bu ifadâtı müeyyit beyanatın delaletleriyle teayyün eylemiş olmasına;

8. Manisadan şeyh Hafız Ahmedin Mehdi Memet ve Memet Emine mehdiliğe teşvik ve hatta derviş Memede mehdilik hareketinde muavenetini de esirgemeyeceğini beyan etmek suretile merkumu mehdilik ilânı zımında teşkilâtı esasiye kanununu tağyire cebren teşebbüs etmek fiiline azmettirdiği Memet Eminin ifadâtı mazbutasile sabit idüğüne;

9. Şeyh Ahmet Muhtarın nakşi tarikatına intisap ettirdiği ve eline kendi imzasını muhtevi muska vermek ve mehdilik hakkında merkuma telkinatı mütemadiyede bulunmak suretile Mehdi Memedi keza teşkilâtı esasiye kanununu tağyire cebren teşebbüs etmek fiiline azmettirdiği Memet Eminin beyanatı ve Mehdinin üzerinde Ahmet Muhtar imzalı muskanın zuhuru (ve Ahmet Muhtarın vakıfaya takaddüm eden tarihlerde mehdinin evinde üç ay misafireten kaldığının subut bulması) delâetlerle anlaşılmış bulunmasına;

10. Manisada mukim Giritli İbrahimoglu İsmailin asilere silah ve mühimmat tedarik ve ita eylediği ve kendilerile beraber gitmeğe talip

ve azim olduğu kezalik asilerin ifadati mazbuta ve kendisinin müevvel ikrarile teayyün eylemesine binaen bunlardan nalıncı Hasan; Giritli Alioğlu Hasan; Manisalı Emrullah oğlu Mehmet Emin; Çoban Ramazan; tatlıcı Hüseyin; kahveci Mustafa; terzi Talat; topçu Hüseyin; eskici Hüseyin Ali; keçeli Himmetoğlu Süleyman çavuş; Kâhya Ahmetoğlu İsmail; koca Mustafa Hacı İsmail; Hacı İsmailoğlu Hüseyin Abdülkerim; Veli oğlu Ramiz; Çıtaklı Molla Süleyman; Yahyaoğlu Hüseyin; Çingene Mehmetoğlu Ali; Harputlu Ömeroğlu Mehmet; Hayım oğlu Jozef; Şımbıllı Mehmet; Arnavut Kâmil; boşnak Abbas Kerim oğlu İbrahim; Manisadan Giritli İbrahim oğlu İsmail; Türk ceza kanununun 64 üncü maddesi delaletile 146 ncı maddesinin birinci fıkrasına ve Laz İbrahim Mustafa Süleyman Hüseyinoğlu Osman; Hüseyinoğlu hafız Cemal; tabur imamı İlyas; hacı Ali; hacı Ali paşa zade Ragıp; şeyh hafız Ahmet; şeyh Ahmet Muhtar; Mehmet Ali hoca; şeyh Esat; ve O. Mehmet; Alinin 64 üncü maddenin 2 nci fıkrası delaletile 146 ncı maddenin birinci fıkrasına tevfikan idamlarına; ancak bunlardan Ali O. Hasanın hini ikai fiilde 15 yaşını bitirerek 18 ini ikmal eylemediği evrak meyanındaki hüviyet cüzdanın tetkikinden nümayan olmasına mebni 55 inci maddenin 1 inci fıkrasına tevfikan hakkındaki idam cezasına mukabil 15 sene ağır hapis cezasile icrayi mücazatına ve nalıncı Hasanın cürüm işlediği sırada 18 yaşını bitirip 21 yaşını ikmal etmediği keza evrak meyanındaki hüviyet cüzdanının tetkikinden anlaşılmasına binaen 56 ncı maddenin fikrai mahsusasına tevfikan hakkındaki idam cezasına bedel 24 sene ağır hapis cezasile tecziyesine ve çakır Ramazanın kezalik hini ikai fiilde 21 yaşını ikmal eylemediği anlaşılma ile hakkındaki idam cezasına bedel merkumunda 56 ncı maddenin fikrai mahsusasına tevfikan 24 sene ağır hapis cezasile icrayi mahkûmiyetine ve Harputlu Mehmet ve İzmirde muklim Rizeli Hoca Mehmet Ali ve Şeyh Esadın cürmün vukuu ve hüküm zamanında 65 yaşını bitirmiş oldukları evrak meyanında mevcut hüviyet cüzdanı ve müzekkerei cevabiyeler münderecatile anlaşıldığında haklarındaki idam cezasına bedel 56 ncı maddenin fikrai mahsusası hükmünce 24 der sene ağır hapis cezasile tecziyelerine;

11. Süleymanoğlu Murat Mustafa, Kara Ahmetoğlu Ali, Hasanoğlu Ayan Memet, Paşa köyünden Memetoğlu Abdurrahman; Hoca Hasanoğlu Hüseyin, Ramazanoğlu Bekir, Şerif Ahmetoğlu Eyyup; Bozalanda Hacı İsmailoğlu Hasan, Muhtar Ahmetoğlu Mustafa, aza Memetoğlu İsmail; aza Memetoğlu İbrahim; aza Haliloğlu Hasan; Bekçi Ahmet Hüseyinin Mehdi ve arkadaşlarından mehdilik zımında teşkilâtı esasiye kanununun tağyire cebren teşebbüslerini bildikleri halde zamanında sui niyetle Hükümete haber vermedikleri tahkikatı cariyeye ile tehakkuk eylemiş bulunmasına binaen merkumunun cümlesinin Türk ceza kanununun 151 inci maddesinin birinci fıkrasına tevfikan üçer sene; ve Paşa köyünden Memetoğlu Ahmet, Sınavlı Salihoğlu Osman, Bozalanda Ahmetoğlu Memet, Osmanoğlu Hasan, Hüseyinoğlu İbrahim, Ak Memetoğlu Memet, Simsar kâtibi Mustafa, Lüle Memetoğlu Ali, Tarakçı Hüseyinoğlu İbrahim Ethem, Kurabiyeci Hacı Hasanın mehdi ve arkadaşlarının hareketi isyankârilerine muttali oldukları halde sui niyetle Hükümete ihbarı madde eylemedikleri tahkikatı mevcude ile anlaşıldığından cümlesinin Türk ceza kanununun 151 inci maddesinin birinci fıkrasına tevfikan birer sene müddetle hapislerine;

12. Horoz köyünden Selâhattinoğlu Naşit, Yakuboğlu Ali, Muhittinoğlu Ali Koç, Hasanoğlu Ahmet, Neciboğlu Mevlut, Ragiboğlu Osman, Mümtazoğlu Haşimin dini alet ittihaz ederek halkı devletin emniyetini ihlâl edebilecek harekete teşvik eyledikleri sureti cereyanı muhakeme ve vakaya takaddüm eden zamanlarda Şeyh Esadı müçtemian ziyaret ederek nezdinde kalmış bulunmaları ekseri zamanlar Horoz köyünde Laz İbrahimle toplanarak zikrile meşgul olarak Hükümet aleyhinde gizli içtimalar yaptığı anlaşıldığından hareketlerine muvafık olan Türk ceza kanununun 163 üncü maddesinin birinci fıkrasına tevfikan ve takdiren onbeşer sene ağır hapis cezasile icrayı mücazatlarına ve bunlardan Mümtazoğlu Haşimin hihi ikai fiilde ve hüküm zamanında 65 yaşını ikmal ettiği anlaşıldığından 56 ncı maddenin fikrai mahsusası veçhile altıda birinin bittenzil on iki sene altı ay ağır hapsine;

13. Manisadan Şeyh Hacı Hilmi, Horoz köyünden Ömeroğlu Ahmet, Ahmetoğlu İbrahim, Mustafaoğlu Sadi, Zenoğlu Hasan, Aslanoğlu Şaban, Muslihoğlu Halit, İbrahimioğlu Mustafa, Abdinoğlu Tahsin, Yasimoğlu Osman, tekkelerin seddine dair olan kanunun meriyetinden sonra ayini tarikat icra ve nakşi tarikatına alt hizmetleri ifa eyledikleri cari muhakematla anlaşıldığından 677 numaralı kanunun birinci maddesine tevfiikan birer sene hapislerine ve Rahmanlı köyünden Hacı Hafız Ali Osmanın aynı efali irtikâpla fazla olarak daha faal bulunması sebebi şiddet addile aynı madde ahkâmına tevfiikan üç sene hapsine;

14. Hoca Saffet, Menemenli Rasim, Bozalardan Mustafa oğlu Mustafa; Bozalardan Hacı Ali oğlu Mustafa; tütüncü Haydar, gözlüklü Mehmet Ali, Naşitoğlu İbrahim, Mazlumaki oğlu Ali, İbrahimioğlu İsmail; berber Hafız Ahmet, Manisalı Hüseyinoğlu Süleyman; fırıncı Mustafa oğlu Ahmet, Lutfullahoğlu Halil; Ahmetoğlu Hüseyin mazlum; Hasanoğlu Katmerci Memet; tütüncü Hasanoğlu Hasan; Manisadan Ahmetoğlu Halil; Mustafaoğlu Memet; bıçakçı İdrisoğlu Mustafa; Çulha Ahmet oğlu Mehmet çavuş; Horoz köylü Nurettin; Hacı Ömer oğlu Hoca Hakkı, Mehmet Eminin anası Hasibe; Rukiye; kız Kardeşi Halide Fatma; karısı Emine; Bozalanın; Fatmanın mabehüzahırı olan efali işledikleri hakkında temini kanaata kafi delil mevcut olmadığından bunların da beraetlerine ve ağır hapisle tecziye edilenlerin mahkûmiyetleri müddetince mahcuriyet halinde kalmalarına ve hapis ile ağır hapse mahkûm edilenlerin müddeti mahkûmiyetlerinin Hükümetçe tensip edilecek hapisanelerde ikmaline ve mahkûm edilen maznunların suçları işlemediklerine dair olan müdafaalarile Müddei Umuminin karara muhalif iddiası tahkikatın sureti cereyanına ve muhakemeye nazaran gayrı varit görüldüğünden redlerine ittifakla karar verilerek tefhim kılındı. 25.1.931

Kararların TBMM'ye sevki...

31 Ocak 1931

Yargılama sonunda verilen kararlar, Başbakanlık tarafından 31 Ocak 1931 tarihinde TBMM'ye sunuldu.

**Kubilay Olayı'nın kararlarına ilişkin Başbakanlık yazısı ile diğer belgeler şöyle:
(31 Ocak 1931)**

T.C.
Başvekâlet
Muamelât Müdürlüğü 31.1.931
Sayı: 6/341

T. B. M. M. Yüksek Reisliğine

Menemen hadisesini ika ve teşkilâtı esasiye kanununu cebren tağyire teşebbüs edenler hakkında Menemen Divanı Harbi Örfisince verilen karara dair M. M. Vekâletinden yazılan 31.1.931 tarih ve 2061 numaralı tezkerenin sureti merbutatı ile birlikte leffen takdim kılınmıştır. İdam mahkûmları hakkında teşkilâtı esasiye kanununa tevfikân Meclisi Alice ittihaz buyrulacak kararın iş□arına müsaade buyrulmasını rica ederim efendim.

Başvekil
İsmet

Yüksek Başvekâlete

1. Menemen hadisei isyanıyesini tertip ve ihzar ve teşvik ederek ve bu suçu işlemeğe azmettirerek Türkiye Cumhuriyeti teşkilâtı esasiye

kanununu tağyire cebren teşebbüs etmekten maznun olan eşhastan isimleri merbut listede yazılı (37) şahsın aledderecat müsellehan harekete geçerek ve mehdilik ilân ederek Menemen hadisesini doğrudan doğruya beraber işlemek ve azmettirmek suretleriyle teşkilâtı esasiye kanununu tağyire cebren teşebbüs eyledikleri sabit olduğundan hareketlerine tevafuk eden Türk ceza kanununun 64 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkraları delâletile 146 ıncı maddesine tevfikan idamlarına ve ancak içlerinden altısının yaşları dolayısıyla mezkûr kanunun 55 ve 56 ncı maddeleri mucibince haklarındaki idam cezalarının 15 ve 24 sene ağır hapis cezasına tahviline.

2. Ve 41 şahsın muttali oldukları isyan hareketini suiniyetle Hükümete ihbar etmemek ve dini alet ittihaz ile halkı devletin emniyetini ihlâl edebilecek harekete teşvik eylemek ve tekkelerin seddine dair olan kanunun meriyetinden sonra ayini tarikat icra ve nakşi tarikatine ait hizmetleri ifa etmek suçlarını işlemiş olmalarından dolayı Türk ceza kanununun 151 inci maddesinin birinci fıkrası ve 163 üncü maddesinin birinci fıkrası ve 677 numaralı kanun hükümlerine tevfikan derecatı muhtelifede hapis ve ağır hapis cezalarile mücazatlarına.

3. Ve 27 şahsın beraetlerine dair Menemen Divanı Harbi Örfisinden sadır olan hükümleri havi 25.1.931 tarih ve 4 numaralı karar ve teferruatı leffen arz ve takdim kılınmıştır.

İdam hükümlerinden maadasının tasdiki idarei örfiye âmirinin dairei salâhiyetine dahil olup idam hükümlerinin dahi teşkilâtı esasiye kanununun 26 ncı maddesi mucibince Meclisi Alice tasdiki esbabının istikmal buyurulması maruzdur efendim.

M. M. Vekili
Zekâi

M.M.: Milli Müdafaa Vekaleti

İdamlarına ve Yaşları Dolayısıyla Haklarındaki İdam Cezasının Ağır Hapse Tahviline Karar Verilenler

Manisadan Kahveci çırağı Mustafa (İdam)
Manlsadan Terzi Talât (İdam)
Manisadan Topçu Hüseyin (İdam)
Manisadan Tatlıcı Mustafa Hüseyin (İdam)
Manisadan Eskici Hüseyin Ali (İdam)
Manisadan Keçeli Köyünden Himmetoğlu Süleyman (İdam)
Manisadan Paşa Köyünden Kâhya Ahmetoğlu İsmail (İdam)
Manisadan Mutaf Süleyman (İdam)
Manisadan Manifaturacı Osman (İdam)
Manisadan Hafız Cemal (İdam)
Manisadan Tabur imamı İlyas Hoca (İdam)
Manlsadan Ali Paşa zade Ragıp Bey (İdam)
Manisadan Şeyh Hafız Ahmet (İdam)
Manisadan Giritli İbrahimoğlu İsmail (İdam)
Menemenden Bozalandan Koca Mustafa (İdam)
Menemenden Bozalandan Hacı İsmail (İdam)
Menemenden Bozalandan Hacı İsmailoğlu Hüseyin (İdam)
Menemenden Bozalandan Göriceci Abdülkerim (İdam)
Menemenden Cumai Balâlı Ramiz (İdam)
Menemenden Çıtaklı Molla Süleyman (İdam)
Menemenden Hayimoğlu Jozef (İdam)
Menemenden Şımbıllı Ali Osmanoğlu Memet (İdam)
Menemenden Arnavut Yusufuğlu Kâmil (İdam)
Menemenden Kerimoğlu İbrahim (İdam)
Menemenden Selimoğlu Boşnak Abbas (İdam)
Ala Şehirden Şeyh Ahmet Muhtar (İdam)
Esatın oğlu Memet Ali (İdam)
Manisa Hastanesi imamlığından mütekait Laz İbrahim Hoca (İdam)
Manisadan Emrullahoğlu Memet (İdam)
Manisadan Nalıncı Hasan idama bedel (24) sene hapis

- (20) yaşında Manisadan Çoban Ramazan idama bedel (24) sene hapis
(20) yaşında Manisadan Giritli Küçük Hasan idama bedel (24) sene hapis
(17) yaşında Menemenden Harputlu Ömeroğlu Memet idama bedel (24) sene hapis
(65) i müteceviz İzmirden Laz Memet Ali Hoca idama bedel (24) sene hapis
(65) i müteceviz Erbilli Şeyh Esat idama bedel (24) sene hapis

Derecatı Muhtelifede Hapis ve Ağır Hapis Cezalarına Mahkûm Edilenler

- Horus köyünden Selâhattin oğlu Naşit
Horus köyünden Yakupoğlu Ali
Horus köyünden Muhittinoğlu Ali Koç
Horus köyünden Hasanoğlu Ahmet
Horus köyünden Neciboğlu Mevlût
Horus köyünden Ragıboğlu Osman (Onbeşer sene ağır hapis)
Horus köyünden Mümtazoğlu Haşim 65 yaşını müteceviz olduğundan cezası 12,5 sene ağır hapis
Süleymanoğlu Murat Mustafa
Kara Ahmedoğlu Ali
Hasanoğlu Ayan Memet
Paşaköyünden Memetoğlu Abdurrahman
Hoca Hasanoğlu Hüseyin
Ramazanoğlu Bekir
Şerif Ahmedoğlu Eyyip
Bozalardan Hacı İsmailoğlu Hasan
Muhtar Ahmedoğlu Mustafa
Âza Memetoğlu İsmail
Âza Memetoğlu İbrahim
Âza Haliloğlu Hasan
Bekçi Ahmet Hüseyin
Rahmanlı Köyünden Hacı Hafız Ali (Üçer sene hapis).
Manisadan Şeyh Hacı Hilmi
Horus köyünden Ömeroğlu Ahmet
Ahmedoğlu İbrahim

Mustafaoğlu Sadi
Zenoğlu Hasan
Arslanoğlu Şaban
Muslihoğlu Halit
İbrahimioğlu Mustafa
Abidinoğlu Tahsin
Yasimoğlu Osman
Paşaköyünden Memetoğlu Ahmet
Sımalı Salihoğlu Osman
Bozalandan Ahmedoğlu Memet
Osmanoğlu Hasan
Hüseyinoğlu İbrahim
Ak Memetoğlu Memet
Simsar Kâtibi Mustafa
Lüle Memetoğlu Ali
Darakçi Hüseyinoğlu İbrahim Etem,
Kurabiyeci Hacı Hüseyin (Birer sene hapis).

Beraet Edenler

Menemende mukim Yanyalı Hoca Saffet
Menemenli Rasim
Bozalandan Mustafa oğlu Mustafa
Bozalandan Hacı Ali oğlu Mustafa
Menemenden Tütüncü Haydar
Menemende Gözlüklü Mehmet Ali
Menemende Naşit oğlu İbrahim
Menemende Mazlumaki oğlu Ali
Menemende İbrahim oğlu İsmail
Menemende Berber Hafız Ahmet
Manisalı Hüseyin oğlu Süleyman
Furuncu Mustafa oğlu Ahmet
Lütfullah oğlu Halil
Ahmet oğlu Hüseyin Mazlum
Hasan oğlu Katmerci Mehmet
Tütüncü Hasan oğlu Hüseyin
Ahmet oğlu Halil

Mustafa oğlu Mehmet
Pıçakcı İdris oğlu Mustafa
Çulha Ahmet oğlu Mehmet Çavuş
Horus köylü Nurettin
Hacı Ömer oğlu Hoca Hakkı
Mehmet Emlnin anası Hasibe
Kız kardeşi Halide Fatma
Kız kardeşi Rukie
Karısı Emine
Bozalandan Fatma

T.C.
Menemen
Divanı Harbi Örfi
Riyaseti

Menemen 26.1.930

Umumî 4

Amiri Örfi ve 2. O. Müfettişliğine

Menemen vakai feciasını failerile bunlara yardım eden ve kısmen alâkadar olan Manisa, Paşa köy, Bozalan Horoz köy, Eren köy ve Menemen ahalisinden 105 kişinin ilk safha olarak Müddei Umumilik tarafından mahkememize mevdu iddianame ve evrak üzerine icra

kılınan aleni muhakeme neticesinde işbu eşhasın tebeyyün eden cürümlerine göre Müddei Umumiliğin son iddianamesile maznunların son müdafaaları dinlenerek ve kısmen tahriri müdafaaları okunarak heyetimizce icabı ledelmüzakere ittifakla verilen kararı mübeyyin kararnamemiz ve müddei umumiliğin son iddianamesi ve safahatı muhakemeyi gösterir zabıtnameler leffen ayrı ayrı arz ve takdim edilmiştir. Olbaptaki teşkilâtı esasiye kanununun maddei mahsusası ahkâmına binaen idam cezalarının Meclisi Millice tasdikine delâlet ve muktezasının ifası hususunda müsaadei Devletlerini arz ve istirham eylerim.

Örfi Divanlharp Reisi

Mirliva

Mustafa

TBMM Adalet Komisyonu Raporu ve TBMM kararı...

31 Ocak - 2 Şubat 1931

Ölüm cezalarına ilişkin kararlar, 31 Ocak 1931 günü TBMM Adalet Komisyonunda görüşüldü ve kabul edildi. Adalet Komisyonu Raporu, 2 Şubat 1931 tarihinde Genel Kurul'da ele alındı ve Komisyondan geldiği biçimde kesinleşti.

TBMM'nin 611 sayılı kararı, 3 Şubat 1931 tarih ve 1716 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı. Ölüm cezaları, aynı gün Menemen'de, Kubilay'ın katledildiği yerde infaz edildi.

Kubilay Olayı'na ilişkin TBMM Adalet Komisyonu Raporu ile TBMM'nin 611 sayılı kararı şöyle:

Adliye Encümeni Mazbatası

T.B.M.M.
Adliye Encümeni
Karar No. :22
Esas No. :3/564

Yüksek Reisliğe

Menemende vukua gelen isyan ve irtica hadisesini teşvik, ihzar ve tertip etmek ve bu cürmü işleme azmettirerek Teşkilâtı Esasiye kanununu tağyire cebren teşebbüs etmek ve silahla harekete geçerek askerî tenkil kuvveti kumandanı Kubilay Beyi canavarca öldürmek ve diğer eşhası da katletmek fiillerinden maznunen Menemen Divanı Harbi Örfisi tarafından muhakemeleri icra kılınan eşhastan ölüm cezasına mahkûm edilen otuz bir şahıs hakkındaki cezanın Meclisi Alice infazına karar verilmesi zımında iktiza eden muamelenin ifasına mütedair Milli Müdafaa Vekaleti tezkeresile merbutu Divanı

Harp kararı ve muhakeme zabıtnamesi ve müteferri sair evrak Başvekaletin 31.1.1931 tarih ve 6 / 341 numaralı tezkeresile Adliye Encümenine tevdi edilmekle tetkik ve müzakere olundu.

Divanı Harbi Örfi kararile muhakemenin cereyanını gösteren zabıtname münderecatının hulâsasına nazaran; tekkelerin kapatılmasına ve alelumum tarikatlerle şeyhlik ve dervişlik ve müritlik ve saire gibi unvan ve sıfatların kullanılmasının memnuiyeti hakkındaki kanun hükmüne mugayir olarak nakşi tarikatı namı altında ve din perdesi arkasında faaliyette bulunup halkı iğfal ve geniş teşkilât vücuda getirerek halife unvanını verdikleri bir takım eşhas marifetile hususi içtimagâhlarda toplanmak ve halka mevâizelerde bulunarak Cumhuriyet kanunlarının hükümlerini tenkit ve dinsizlikle ittiham ve binnetice Teşkilâtı Esasiye kanununu cebren tağyire teşebbüs gibi fiillere ictisar ve bu faaliyet cümlesinden olarak Giritli Memet namında biri kendisini Mehdi ilan ederek başına topladığı malûmûlesamî eşhas ile Manisadan hareketle Paşaköyü ve Bozalanda esrar içerek ve zikirler ederek günlerce kaldıktan sonra Menemene muvasalat edip camiden üzeri ayet yazılı bayrağı alarak fiilen isyan yaptıkları ve maksatlarını anlamaya gelen ve dağılmaları hakkında vesayada bulunan Jandarma kumandanının emrini işğa etmiyerek temerrüt ve nihayet tecemmüü dağıtmağa gelen askeri kıtası kumandanı Kubilay Beyi silahla yaralamak ve sonra da bıçakla başını keserek ve kanını içerek ellerindeki bayrağa bağlamak suretile cürüm ika etmekle maznun eşhastan yukarıda yazılı harketlere temas eden Türk ceza kanununun 64 üncü maddesi delâletile 46 ncı maddesine tevfikan ölüm cezasına mahkûm edilen:

1. Manisadan kahveci çırağı Mustafa
2. Manisadan Topçu Hüseyin
3. Manisadan Tatlıcı Mustafa Hüseyin
4. Manisadan Eskici Hüseyin Ali
5. Manisadan Keçeli köyünden Himmetoğlu Süleyman
6. Manisadan Emrullahoğlu Memet
7. Bozalandan Koca Mustafa

8. Bozalandan Hacı İsmail
9. Bozalandan Hacı İsmailoğlu Hüseyin
10. Menemenden Cumal Balâlı Ramiz
11. Menemenden Çıtaklı Molla Süleyman
12. Menemenden Yahyaoğlu Hüseyin
13. Menemenden Çingene Memetoğlu Ali
14. Menemenden Hayimoğlu Jozef
15. Menemenden Şimbıllı Ali Osmanoğlu Memet
16. Menemenden Arnavut Yusufuğlu Kâmil
17. Menemenden Kerimoğlu İbrahim
18. Menemenden Selimoğlu Boşnak Abbas
19. Menemenden Şeyh Esadinoğlu Memet Ali
20. Manisa hastanesi imamlığından mütekaıt Laz İbrahim
21. Manisadan Mutaf Süleyman
22. Manisadan Manifaturacı Osman
23. Manisadan Hafız Cemal
24. Manisadan Tabur imamı İlyas Hoca
25. Manisadan Ali Paşaoğlu Ragıp
26. Manisadan Şeyh Hafız Ahmet
27. Alaşehirden Şeyh Ahmet Muhtar
28. Manisadan Giritli İbrahimoğlu İsmail

Haklarındaki ölüm cezasının Encümenimizce tahvil ve tahfifini müstelzim bir sebep görülmemiş olmasına binaen mezkûr cezaların infazı ve ölüm cezasına mahkûm edilen Manisadan terzi Talat ve Paşa köyünden Kâhya Ahmetoğlu İsmailin cezalarını ikişer sene hapis cezasına tahvili madelete muvafık olacağı ve vefatı haber alınan ölüm cezası mahkûmlarından Göreceli Abdülkerim hakkında da tetkikata mahal kalmadığı ittifakla kararlaştırılmış olmakla Teşkilâtı Esasiye kanununun 26 ncı maddesine tevfikan keyfiyet Heyeti Umumiyenin tasvibine arz olunur.

Ad. E. Rs	M. M.	Kâ.	Âza
Manisa	Kocaeli	Balıkesir	Antalya
Mustafa Fevzi	Selâhattin	Sadık	Ahmet Saki
Âza	Âza	Âza	Âza
Ankara	Balıkesir	Kayseri	Manisa
A. İhsan	Osman Niyazi	Raşit	Kemal
Âza	Âza	Âza	Âza
Kocaeli	Zonguldak	Mardin	Çorum
Ragıp	Nazif	İ. Ferit	Münür
	Âza		
	Edirne		
	H. Hayrı		

TBMM'nin 611 sayılı kararı:

**Menemende Vaki Hadise Faillerinden 28 inin Ölüm Cezasına
Çarpılmalarına,
2 sinin Cezalarının Tahviline ve 1 i Hakkında Tetkikata Mahal
Kalmadığına Dair**

No. : 611

Tekkelerin kapatılmasına ve alelûmum tarikatlerle şeyhlik ve dervişlik ve müritlik vesaire gibi unvan ve sıfatların kullanılmasının memnuiyeti hakkındaki kanun hükmüne mugayir olarak nakşi tarikati namı altında ve din perdesi arkasında faaliyette bulunup halkı iğfal ve geniş teşkilât vücuda getirerek halife unvanını verdikleri bir takım eşhas marifetile hususi içtimagâhlarda toplanmak ve halka mevzilerde bulunarak Cumhuriyet kanunlarının hükümlerini tenkit ve dinsizlikle ittiham ve binnetice Teşkilâtı Esasiye kanununu cebren tağyire teşebbüs gibi fiillere ictisar ve bu faaliyet cümlesinden olarak Giritli Memet namında biri kendisini Mehdi ilan ederek başına topladığı

malumülesami eşhas ile Manisadan hareketle Paşa köyü ve Bozalanda esrar içerek ve zikirler ederek günlerce kaldıktan sonra Menemene muvasalat edip camiden üzeri ayet yazılı bayrağı alarak fiilen isyan yaptıkları ve maksatlarını anlamıya gelen ve dağılmaları hakkında vesayada bulunan Jandarmanın emrini isga etmiyerek temerrüt ve nihayet tecemmüü dağıtmıya gelen askeri kıtası kumandanı Kubilay Beyi silahla yaralamak ve sonra da bıçakla başını keserek ve kanını içerek ellerindeki bayrağa bağlamak suretile cürüm ika etmekle maznun eşhastan yukarıda yazılı hareketlere temas eden Türk Ceza kanununun 64 üncü maddesi delâletile 146 ncı maddesine tevfikan ölüm cezasına mahkûm edilen:

1. Manisadan kahveci çırağı Mustafa
2. Manisadan Topçu Hüseyin
3. Manisadan Tatlıcı Mustafa Hüseyin
4. Manisadan Eskici Hüseyin Ali
5. Manisadan Keçeli köyünden Himmetoğlu Süleyman
6. Manisadan Emrullahoğlu Memet
7. Manisadan Mutaf Süleyman
8. Manisadan Manifaturacı Osman
9. Manisadan Hafız Cemal
10. Manisadan Tabur imamı İlyas Hoca
11. Manisadan Ali Paşaoğlu Ragıp
12. Manisadan Şeyh Hafız Ahmet
13. Manisadan Giritli İbrahimioğlu İsmail
14. Manisa hastane imamlığından mütekait Laz İbrahim
15. Alaşehirden Şeyh Ahmet Muhtar
16. Bozalandan Koca Mustafa
17. Bozalandan Hacı İsmail
18. Bozalandan Hacı İsmailoğlu Hüseyin
19. Menemenden Cumai balâlı Ramiz
20. Menemenden Çıtaklı Molla Süleyman
21. Menemenden Yahyaoğlu Hüseyin
22. Menemenden Çingene Memetoğlu Ali
23. Menemenden Hayimoğlu Jozef

24. Menemenden Şımbıllı Ali Osmanoğlu Memet
25. Menemenden Arnavut Yusufuğlu Kâmil
26. Menemenden Kerimoğlu İbrahim
27. Menemenden Salimoğlu Boşnak Abbas
28. Şeyh Esatoğlu Memet Ali

Haklarındaki ölüm cezasının tahvil ve tahfifini müstelzim bir sebep görülemediği olmasına binaen mezkûr cezaların infazına ve ölüm cezasına mahkûm edilen Manisadan Terzi Talât ve Paşaköyünden Kâhya Ahmetoğlu İsmailin cezalarının ikişer sene hapis cezasına tahviline ve vefatı haber alınan ölüm cezası mahkûmlarından Göriceci Abdulkerim hakkında da tetkikata mahal kalmadığına, Umumi Heyetin yirmi beşinci inikadının birinci celsesinde karar verilmiştir.

2 Şubat 1931

Anadolu Ajansı'nın haberi...

3 Şubat 1931

İdam cezaları 3 Şubat 1931'de sabaha karşı infaz edildi. Anadolu Ajansı infaz haberini, "İdam hükümleri bu sabah infaz edildi. Mehmet Emin, Şehit Kubilâyın başının kesildiği yerde kurulan sehpa da idam edildi" başlığıyla duyurdu.

**Anadolu Ajansı'nın haberi şöyle:
(3 Şubat 1931)**

İDAM HÜKÜMLERİ BU SABAH İNFAZ EDİLDİ

Mehmet Emin, Şehit Kubilâyın Başının Kesildiği Yerde Kurulan Sehpa da İdam Edildi

Menemen 3 (AA.) (Sabaha karşı) - İdama mahkûm olanların haklarındaki hüküm bugün sabaha karşı saat iki buçukta merasimi kanuniye badelifa infaz edilmiştir. Bu 28 mahkûmdan Mehdinin arkadaşı Mehmet Emin, Menemenli Jozef, Manisalı Hacıpaşa zade Ragıp, Manisalı Şeyh Hafız Ahmet, Alâşehirli Şeyh Ahmet Muhtar, Manisalı tatlıcı Hüseyin, Şeyh Esadın oğlu Mehmet Ali hükümet meydanında, Menemenli Ramiz, Menemenli Yahya oğlu Hüseyin, Menemenli manifaturacı Osman, Manisalı İbrahim oğlu İsmail, Lâz İbrahim hoca da istasyonda, Bozalanlı İbrahim oğlu Koca Mustafa, Bozalanlı Hacı İsmail oğlu Hüseyin, Şimbiilli Mehmet, Menemenli Kerim oğlu İbrahim, Tabur İmamı Hoca İlyas. Manisalı topçu Hüseyin, Manisalı Süleyman çavuş, Bozalandan Hasan oğlu Hacı İsmail, Menemenli Çıtaklı Molla Süleyman, Menemenden Boşnak Abbas, Manisadan Süleyman, Manisadan Hafız Cemal, Manisadan kahveci Mustafa, Manisadan eskici Hüseyin, oğlu Hüseyin Ali den ibaret yedişer kişilik iki grup ta Tuz pazarında ve bedesten ve sinema önünde asılmışlardır. Bu 4 gruptan üçünün saat 9.5 ta, İstasyon grubunun da saat 12 de cesetleri kaldırılacaktır.

Mehmet Eminin sehpaşı şehit Kubilây ın başının kesildiği yerde konulmuştur.